

UNIVERZITA PARDUBICE

Filozofická fakulta

Karel Čapek v kulturní paměti Hradce Králové
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2022

Židuljaková Markéta

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Markéta Židuljaková**
Osobní číslo: **H19231**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historicko-literární studia**
Téma práce: **Karel Čapek v kulturní paměti Hradce Králové**
Zadávací katedra: **Katedra literární kultury a slavistiky**

Zásady pro vypracování

Předmětem výzkumu bude osobnost Karla Čapka v kontextu kulturní paměti Hradce Králové. Studentka se bude věnovat způsobům práce s kulturní pamětí místních institucí (regionální média, knihovny, muzeum, nakladatelství, správní orgány) a na příkladu péče o odkaz Karla Čapka podá obraz proměny kulturní paměti tohoto města.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- ŠUSTROVÁ, Radka, ed. a HÉDLOVÁ, Luba, ed. *Česká paměť: národ, dějiny a místa paměti*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2014. 457 s. Historie. ISBN 978-80-200-2411-4.
- PĚTA, Jan. Literární průvodce Hradcem Králové. 2. vydání. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2020. 226 stran. ISBN 978-80-85059-57-1.
- LANDSMANNOVÁ, Petra. Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury. Vyd. 1. Hradec Králové: Knihovna města Hradce Králové ve spolupráci s Vydavatelstvím Jaroslav Hruža, 2008. 87 s. ISBN 978-80-85059-40-3
- Nora, Pierre – Mezi pamětí a historií. Problematika míst. Nora, Pierre. In: Politika paměti : antologie francouzských společenských věd / Praha : Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, 1998
- ASSMANN, Aleida. Prostory vzpomínání: podoby a proměny kulturní paměti. Přeložil Jakub FLANDERKA, přeložil Světlana ONDROUŠKOVÁ, přeložil Jiří SOUKUP. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2018,
60. výročí založení Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové: Krajská knihovna a její úloha v systému knihoven 4. listopadu 2009 : [sborník z konference. Hradec Králové: Studijní a vědecké knihovna v Hradci Králové, 2009, 99 s. ISBN 978-80-7052-090-1.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Marta Pató, Ph.D.**
Katedra literární kultury a slavistiky

Datum zadání bakalářské práce: **1. března 2021**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2022**

---

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

PhDr. Miroslav Kouba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2021

Prohlašuji:

Práci s názvem Karel Čapek v kulturní paměti Hradce Králové jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne

Markéta Židuljaková

PODĚKOVÁNÍ

Srdečně děkuji své vedoucí práce Mgr. Martě Pató Ph.D., za ochotu, pomoc a možnost psát tuto bakalářskou práci pod jejím odborným vedením. Dále bych chtěla poděkovat pracovníci muzea východních Čech Jaroslavě Pospíšilové za poskytnutí potřebných materiálů a cenných rad. Též bych moc chtěla poděkovat pracovníci informačního centra Petře Landsmannové, která mi poskytla též cenné informace a propagační materiály, vhodné k mé bakalářské práci.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá problematikou míst paměti Karla Čapka v Hradci Králové. Teoretická část vysvětluje chápání paměti jako takové, její rozdělení a definuje pojem místa paměti, jak nás v našem životě ovlivňují a jak souvisí spolu s Karlem Čapkem. Praktická část je soustředěna na výzkum, jak pracují instituce Hradce Králové s pamětí Karla Čapka a jak moc je v nich zastoupena.

KLÍČOVÁ SLOVA

místa paměti, instituce, literatura, knihovny, divadla, Karel Čapek, kulturní paměť

TITLE

Karel Čapek in the cultural memory of Hradec Králové

ANNOTATION

The bachelor thesis deals with the issue of Karel Čapek's places of memory in Hradec Králové. The theoretical part explains the understanding of memory as such, its division and defines the concept of Places of Memory, how they influence us in our lives and how they are related to Karel Čapek. The practical part focuses on research on how the institutions of Hradec Králové work with Karel Čapek's memory and how much it is represented in them.

KEYWORDS

places of memory, institutions, literature, libraries, theatres, Karel Čapek, cultural memory

Obsah

ÚVOD	1
1 Paměť	3
1.1 Kolektivní paměť	3
1.2 Kulturní paměť	4
1.3 Definice místa paměti	5
2 Karel Čapek	10
3 Osobnost Karla Čapka v kontextu kulturní paměti Hradec Králové	12
3.1 Informační instituce	13
3.1.1 Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové	13
3.1.2 Turistické informační centrum Hradec Králové	15
3.1.3 Muzeum východních Čech	18
3.1.4 Knihovna města Hradce Králové	21
3.2 Divadlo jako místo regionální paměti	25
3.2.1 Klicperovo divadlo	25
3.2.2 Divadlo Drak	28
3.3 Místa paměti v prostoru architektury	31
3.3.1 Dům čp. 117	31
3.3.2 Královehradecké gymnázium	32
4 Paměť na Karla Čapka v hradeckém literárním místopisu	34
4.1 Stříbrný vítr: Studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury	34
4.2 Paměti Mansardy	37
4.3 Literární průvodce Hradcem Králové	38
4.4 Hradecká čítanka	41
5 Karel Čapek v současné živé kultuře města	44
5.1 Hasan Zahirović	44
5.2 Ilona Machová	45
6 Výsledky strukturovaného rozhovoru	48
ZÁVĚR	52
POUŽITÁ LITERATURA	56
Seznam příloh	62
Příloha č. 1 Osnova rozhovoru	63

Příloha č. 2 Informovaný souhlas s rozhovorem	65
Příloha č. 3 Rozhovor s Ilonou Machovou	66
Obrazová příloha.....	74
Resumé.....	85

ÚVOD

Cílem této bakalářské práce na téma místa čapkovské paměti v Hradci Králové je zjistit, jak jednotlivé kulturní instituce města Hradec Králové pracují s pamětí Karla Čapka, zda pořádají na oslavu jeho paměti nějaké výstavy nebo jiné akce s jeho osobou spojené. Předmětem mé práce je také jakým způsobem a jakými metodami kulturní instituce čapkovskou paměť pěstují. Svůj výzkum jsem prováděla zjišťováním informací v terénu přímo od institucí míst Čapkovské paměti.

Má práce se člení do několika kapitol. V první kapitole mé bakalářské práce se věnuji místům paměti a paměti jako takové spolu s jejím dělením. Obecně si definuji místa paměti na základě studií. Konkrétně mi pomohla Aleida Assmannová s dílem *Prostory vzpomínání- Podoby a proměny kulturní paměti*, Pierre Nora a jeho dílo *Mezi pamětí a historií: Problematika míst*, něco málo od Jana Assmanna a jeho publikace *Kultura a paměť*, Radka Šustrová a Luba Hédlová s publikací *Česká paměť-Národ, dějiny a místa paměti*. Dále se zde zabývám jejich jednotlivými díly a zpracovávám názory ohledně paměti každého z nich, abychom viděli problematiku míst paměti s různých uhlů pohledu. Cílem v této kapitole je si představit názory, kde se při zpracování míst paměti jednotliví autoři liší a v čem se naopak shodují. Každý z autorů je v této kapitole i krátce představen.

V druhé kapitole se věnuji osobě Karla Čapka. Přibližuji zde čtenáři jeho život a díla, která za svůj život vytvořil a uvedla jsem, jak místa paměti s osobou Karla Čapka v mé práci souvisí. Odpovídám zde i na otázku: Jak ovlivnila čapkovskou paměť v Hradci Králové cenzura po roce 1938? Ve třetí kapitole se začínám naplno věnovat místům čapkovské paměti v Hradci Králové. Na základě předchozí teoretické kapitoly vymezuji místa paměti širokým způsobem. Konkrétně pomocí médií včetně knih, školských a vzdělávacích institucí, akademických institucí školy. Dále se ve třetí kapitole zabývám institucemi zpracovávajícími paměť Čapka, jako jsou knihovny, archivy a muzea, městské instituce a jejich práce s pamětí a identitou prostřednictvím podpory kulturních, školských a paměťových institucí. V rámci třetí kapitoly mé práce zpracovávám také využití paměti v cestovním ruchu např. prostřednictvím informačního střediska; ceny, místa paměti v terénu – pamětní desky a nápisy, současná živá kultura a její protagonisté. Zpracovávám zde instituce, které často k uctění jeho památky pořádají různé akce či výstavy, věnované Čapkovi a zároveň vypovídají o jeho životě nebo tvorbě, nejen při jeho studiích v Hradci Králové. Muzeum východních Čech například pořádá výstavy, kde můžeme nalézt osobní věci, které Karlu Čapkovi patřily. V Hradci Králové i mimo

výstavy zmiňované v podkapitole „Muzeum východních Čech“ můžeme nalézt oblíbené manšestrové sako, v kterém Čapek dokonce i zahradničil.

Čtvrtou kapitolou je shrnutí dosavadní odborné literatury, která se doposud čapkovským tématům věnovala. Mezi hradeckou regionální literaturu patří dílo od Petry Landsmannové *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury*, Jan Pěta se svým dílem *Literární průvodce Hradcem Králové, Hradecká čítanka* či *Paměti Mansardy* od Jiřího Červeného. Cílem mé práce je výše zmíněná díla uvést do souvislosti s tím, jak literární místopisy zpracovávají hradecké kulturní paměti. Má práce je zároveň obohacena o poznatky profesionálů působících v hradeckých paměťových institucích, konkrétně Landsmannová věnuje Čapkovi velkou část ve své publikaci a podrobně rozebírá jeho studentská léta a vše okolo nich. Spolu s Pětou se tomuto tématu ve svých publikacích věnují naplno s cílem čtenáři poskytnout o Čapkovi, co největší množství informací.

Čapkovým aktivistům věnuji ve své práci pátou kapitolu. Mezi ně patří Ilona Machová, která je pro Hradec Králové velkým přínosem, jelikož dosavadní poznatky používá k tomu, aby vytvářela ve městě živou kulturu. S Ilonou Machovou jsem provedla strukturovaný rozhovor, který tvoří moji poslední kapitolu, a tou je kapitola šestá. Cílem strukturovaného rozhovoru bylo zpracovat názor čapkovské aktivistky na akce a výstavy, které královehradecké instituce pořádají, a zároveň přiblížit čtenářům brožuru, kterou Machová napsala. Pomocí rozhovoru se nám dostalo též odpovědi na otázku, zda dostává v současné době Čapek lidštější tvář? Zajímavou osobností je také Hasan Zahirović, který je přednášejícím na přednáškách, které pořádá Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, týkající se především Karla Čapka a jeho pobytu v Hradci Králové. Rozebírá v nich témata čapkových lásek spojených s jeho prvními milostnými dopisy, ale neopomene zmínit ani informace, týkající se jeho raných studií na gymnáziu.

1 Paměť

Bez paměti bychom si život na světě nedokázali vůbec představit. Díky paměti jsme schopni se adaptovat na jakékoliv životní podmínky, jsme díky ní schopni se učit stále novým věcem a zároveň si v mysli uchovávat již načerpané informace. Bez paměti bychom si ani nebyli schopni budovat vztahy, ať už jeden člověk k druhému nebo vztahy k určitému typu věci, která pro nás něco v životě důležitého znamená. Neuměli bychom si vytvořit vlastní celistvou identitu. Kontinuitu našich životů si pomocí paměti zajišťujeme sami. Paměť je provázena různými zkušenostmi a vzpomínkami, na události, které jsme během svého života střípek po střípku posbírali. Paměť nám dává schopnost si novou, zcela neznámou informaci zapamatovat, poté ji držet v mysli a následně si po uplynutí nějaké doby onu informaci znovu vybavit. Paměť může být i prostředkem sloužícím k analyzování. Výzkum paměti lze provést více než z jednoho úhlu, proto paměť můžeme nalézt i jako předmět zájmu v oblasti filosofie, historie a dalších oborů.

1.1 Kolektivní paměť

Člověkem, kterého můžeme považovat za nositele paměti je jedinec s nějakými konkrétními zájmy a vlastnostmi. Rozlišujeme paměť kolektivní o událostech, které daný kolektiv prožil buď přímo nebo nepřímo a kolektivní událost, kterou nikdo z nositelů kolektivní paměti naopak neprožil. V kolektivní paměti lze aplikovat poučky, jak můžeme s pamětí jednotlivých skupin manipulovat co se týče zájmu, například v pozadí vzpomínání. Problém vztahu minulosti k současnosti je pro nás relevantní problém. Je třeba si vysvětlit, co rozumíme pojmem paměť relevantní. Rozumíme jí jako paměť skupiny. Paměť, jež je orientována na závažné události týkajících se různých spopolitostí. Nositelem relevantní paměti je většinou skupina jedinců z různých například sociálních skupin, jako je skupina jedinců z jednoho města a podobně. Jmenovaná množina nebyla většinou homogenní v zájmech, vlastnostech a s velkou pravděpodobností není homogenní ani jejich struktura paměti sdílené. Instituci můžeme chápat jako subjekt nositele paměti též. Instituce často velice direktivním způsobem určuje, co je potřeba si zapamatovat, a co nikoliv. Můžeme si tedy všimnout velkého rozdílu mezi pamětí instituce, pamětí spopolitosti či jedince.¹

---

¹ ŘEZNÍK, Miloš, Paměť a identita v regionálním kontextu in ŠUSTROVÁ, Radka a Luba HÉDLOVÁ. *Česká paměť: národ, dějiny a místa paměti*. Praha: Academia, 2014, 457 s. Historie. ISBN 978-80-200-2411-4., str. 25-

Je to tím, že jsou jinak strukturované. Když se již bavíme o rozdílech mezi pamětmi, tak nelze opomenout podstatný rozdíl mezi pamětmi organizovanou a živelnou. Kolektivní paměť je vedena cestou školní či náboženské výuky a zároveň se také nabízí jako produkt sociální disciplinace, to vše zde při zpracování organizované paměti musíme brát v úvahu. Obsahu školní výuky nebo vědeckým poznatkům byla především živelná paměť, která se týká minulosti. Jednalo se tedy o paměť přetékající mýty a stereotypy. Kolektivní paměť se nachází tam, kde buď za sídlo paměti lze považovat slova – lidem je předložena pro její zapamatování nebo jestli je za sídlo paměti považováno to, co se nachází v hlavách lidí. K pochopení kolektivní paměti v minulosti nám nemůže sloužit stav mysli člověka jako takový. Slouží nám k tomu jevy, umožňující rekonstrukci vzpomínky na minulost pomocí nepřímé metody.²

Prameny se podle kolektivní paměti dělí na dvě kategorie. První kategorie se zabývá tím, co bylo již lidem předloženo. Pro příklad můžeme uvést záznamy z kázání, obrazy, sochy nebo učebnice. Do druhé kategorie kolektivní paměti řadíme informace předávané ve formě zpráv, jak lidé na danou situaci reagovali. Byli jimi pro příklad veřejná shromáždění, letáky, měření čtenářského zájmu, knihy či časopisy. Historik by měl vycházet z toho, že studuje, analyzuje nebo vysvětluje události, které se staly v minulosti. Historik, projevující zájem o kolektivní paměť by se s ní měl zabývat z hlediska toho, jakou úlohu daná paměť hrála v minulosti. Mnozí historikové berou přednostně úvahy, které se týkají stavu soudobé paměti o současnosti.³

1.2 Kulturní paměť

Problematika kulturní paměti vychází z antropologie. Její jádro se skládá ze vzpomínky na někoho zesnulého. Vzpomínka na zesnulé má zároveň náboženskou i světskou dimenzi. Pojmem pieta rozumíme povinnost generací uchovat památku zesnulých do budoucna. Pietu může projevit pouze živý člověk k zemřelému. Může se o ni zasloužit každý během svého života. Člověk sám o sobě vytváří obraz svým chováním, tvůrčí činností nebo třeba úspěchy. Pietu je nejrozšířenější formou společenského vzpomínání, které má za úkol spojit živé s mrtvými pomocí paměti živých. Později se rozšířila instituce stolování se zesnulými, a to především v raně řeckém a římském období. Očistec byl místem utrpení mezi božským

---

² ŘEZNÍK, Miloš, Paměť a identita v regionálním kontextu in ŠUSTROVÁ, Radka a Luba HÉDLOVÁ. *Česká paměť: národ, dějiny a místa paměti*. Praha: Academia, 2014, 457 s. Historie. ISBN 978-80-200-2411-4., str. 25-26

³ ŘEZNÍK, Miloš, Paměť a identita v regionálním kontextu in ŠUSTROVÁ, Radka a Luba HÉDLOVÁ. *Česká paměť: národ, dějiny a místa paměti*. Praha: Academia, 2014, 457 s. Historie. ISBN 978-80-200-2411-4., str. 26-27

posledním soudem a smrtí. Osud zemřelého mohl být podle Řehoře Velikého ovlivněn živými podle toho, jaké konají činy. Lidé měli zájem díky pozemským zásluhám zajistit spásu duše.⁴

Kulturní paměť se podle Assmanna zaměřuje na fixní body v minulosti. V kulturní paměti se minulost postupně sráží do symbolických figur, kde se zachytávají jednotlivé vzpomínky. Figurami můžeme rozumět mýty, jako jsou vyhnanství a jiné. Pro kulturní paměť není podstatná historie faktická, nýbrž historie vzpomínky. Tyto figury můžeme pozorovat v podobě svátků, které mají konkrétní náboženský smysl. Minulost si tak můžeme pomocí svátků připomenout. Assmann v knize *Kultura a paměť* představil rozdělení kulturní paměti do čtyř kategorií podle Maurice Halbwachse. Dělí se na mimetickou paměť, paměť věcí, jazyka a komunikace a přenos smyslu.⁵

1.3 Definice místa paměti

Místa paměti jsou vlastně výsledkem napětí historie a paměti, je to součinnost obou faktorů, která způsobí, že jeden určuje druhý. Důležitá je vůle k paměti.⁶ Můžeme si představit dva příklady přímých a nepřímých zdrojů. Každý z nich pochází ze zcela jiné oblasti. Jako první si můžeme představit revoluční kalendář. Ten je místem paměti, jelikož jakožto kalendář má za úkol poskytnout rámec veškeré možné paměti. Protože je revoluční, svou symbolickou rétorikou vyjadřoval úmysl. Zastavit uprostřed probíhající revoluce dějiny, označit dny, staletí a roky, symbolikou revoluční epopeje, to jsou právě vlastnosti, které činí z revolučního kalendáře místo paměti. Ovšem rozhodujícím faktorem se nabízí, že se vlastně nestal tím, co si přáli jeho zakladatelé.⁷

Do míst paměti spadá také vše, co se váže ke kultu mrtvých a vše, co je součástí dědictví, co zajišťuje v přítomnosti přítomnost minulosti. Zároveň se dá očekávat, že si budou činit nárok na status místa paměti i jiné kategorie, které nemusí přesně odpovídat definici. Mnoho z nich, které svou podstatou odpovídají, musí být vyloučeny. Většinou to jsou vlastnosti, které

---

⁴ ASSMANN, Aleida. *Prostory vzpomínání: podoby a proměny kulturní paměti*. Přeložil Jakub FLANDERKA, přeložil Světlana ONDROUŠKOVÁ, přeložil Jiří SOUKUP. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2018, 482 s. Limes., str. 35-36

⁵ ASSMANN, Jan. *Kultura a paměť: písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor, 2001, 317 s. Obzor. ISBN 80-7260-051-6., str. 50

⁶ Nora, Pierre - Mezi pamětí a historií. Problematika míst. Nora, Pierre. In: *Politika paměti : antologie francouzských společenských věd* / Praha : Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, 1998 str. 56

⁷ Nora, Pierre - Mezi pamětí a historií. Problematika míst. Nora, Pierre. In: *Politika paměti : antologie francouzských společenských věd* / Praha : Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, 1998 str. 57

předurčují mnohá archeologická, geografická nebo prehistorická místa ke statusu vysokých míst paměti. Nachází se zde absence vůle k paměti, jež se kompenzuje zdrcující tíhou, kterou jej obtěžkal čas, věda, sen a paměť lidí.⁸

Jsou nám k dispozici pouze dvě události, které mohou být místy paměti. Není zde přihlíženo k velikostem daných míst. Ve skutečnosti na nich vůbec nezáleží. Jsou sem zařazovány události, které většinou nejsou příliš významné a někdy je ani nezaregistrujeme při jejich dění. Spolu s velikostí prvopočátku či historických zlomů jim budoucnost retrospektivně přisoudí jejich hodnotu. Patří sem i události, při kterých se vůbec nic neděje. Jsou již v momentě, kdy probíhají anticipovanou vzpomínkou na sebe sama, jelikož je jim propůjčen symbolický význam. Můžeme zde zařadit místa pro nás přirozená a ta, která nám dávají konkrétní zkušenost. Mohou to být muzea či hřbitovy.⁹ V různé míře jsou místa paměti jako taková v trojím slova smyslu – funkčním symbolickém či materiálním. Dokonce i místo, které se nám se začátku může jevit jako čistě materiální, například skladiště archivu, může být místem paměti též. Obraznost mu však musí propůjčit aspoň nějaký zlomek ze symbolické aury.¹⁰

Místem paměti může být zároveň i místo, které je pouze funkční. Může jím být učebnice či závěť, avšak musí být předmětem rituálu. Ve spojitosti s Karlem Čapkem jsou tedy místem paměti i středoškolské učebnice, kde je pojednáno o jeho životě a díle. Nora uvádí, že dokonce i minuta ticha může být jakýmsi příkladem symbolického významu. Materiální výřez určité časové periodicity či jednoty slouží k důraznému připomenutí jisté vzpomínky. Už jen pojem generace je svým obsahem demografický. Zde si Pierre Nora položil otázku, zda je místo paměti abstraktní takovým způsobem, jakým je právě pojem generace. Daný pojem je zároveň funkční, protože jedinci zaručí krystalizaci vzpomínky a zároveň i její přenos. Co se týče definice daného

---

⁸ ŘEZNÍK, Miloš, Paměť a identita v regionálním kontextu in ŠUSTROVÁ, Radka a Luba HÉDLOVÁ. *Česká paměť: národ, dějiny a místa paměti*. Praha: Academia, 2014, 457 s. Historie. ISBN 978-80-200-2411-4., str. 25-58

⁹ Nora, Pierre - Mezi pamětí a historií. Problematika míst. Nora, Pierre. In: *Politika paměti : antologie francouzských společenských věd* / Praha : Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, 1998 str. 59-60

¹⁰ Nora, Pierre - Mezi pamětí a historií. Problematika míst. Nora, Pierre. In: *Politika paměti : antologie francouzských společenských věd* / Praha : Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, 1998 str. 21

pojmu, mluvíme o ní jako o symbolické, jelikož prostřednictvím zkušenosti či události je charakterizován pouze omezený počet jedinců, konkrétně většina, která se jí neúčastnila.¹¹

Pojem místa paměti představuje hru historie s pamětí. Jsou to faktory, které postupně vedou k nadměrnému podmiňování. Nora zde uvádí, že místa paměti připomínají pravidla historie kritiky z tehdejších dob. Zmíněná pravidla rozlišovala rozdíl mezi takzvanými „přímými prameny“, kterými jsou prameny účelně vytvořené proto, aby je společnost reprodukovala. Jde například o umělecké dílo či nějaký specifický zákon. Mezi „nepřímé prameny“ patří veškerá svědectví o určité epoše, která je za sebou zanechala, aniž by pomyslela na to, že ji budou později historikové využívat. Účelem uměleckého díla, jako je např. Čapkovo dílo *R.U.R.*, je vyvolání estetického prožitku. Místem Čapkovské paměti je též memoárová literatura od Heleny Čapkové s názvem *Moji milí bratři*. Zde Karlova sestra Helena zaznamenávala vzpomínky na své bratry. Kniha byla vedena formou deníku, kdy Helena popisovala události všedního dne ve své rodině. Prostřednictvím svých deníkových záznamů věnovala pietu vůči svým zesnulým bratrům. Historikům však publikace z jejich veselého stylu života odtajnila mnoho dosud nepoznaných informací.¹²

Trochu z jiného úhlu místa paměti popsala Aleida Assmannová, která je profesorkou literatury a angličtiny. Podle ní se subjekty a nositelé vzpomínek se mohou stát topos jako samotný. Topos rozumí nějaké místo, stanovisko či myšlenkové schéma.¹³ V této části textu pracuji rovněž i s topikou.¹⁴ Subjekty paměti míst mohou být takovou pamětí, která přesahuje v mnohých ohledech paměť lidskou.¹⁵

Příkladem mohou být místa paměti spojená s Karlem Čapkem. Jakmile se přiblížíme k jeho bývalému domu, univerzitě, na kterou chodil, nebo ke Klicperovu divadlu, ve kterém

---

¹¹ Nora, Pierre - Mezi pamětí a historií. Problematika míst. Nora, Pierre. In: *Politika paměti : antologie francouzských společenských věd* / Praha : Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, 1998 str. 22

¹² Nora, Pierre - Mezi pamětí a historií. Problematika míst. Nora, Pierre. In: *Politika paměti : antologie francouzských společenských věd* / Praha : Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, 1998 str. 22

¹³ Topos (řec.) - ABZ.cz: slovník cizích slov ABZ.cz: slovník cizích slov - online hledání [online]. Copyright [cit. 24.05.2022]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/topos-rec>

¹⁴ Topika – ABZ.cz: slovník cizích slov. ABZ.cz: slovník cizích slov - online hledání [online]. Copyright [cit. 24.5.2022]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/topika>

¹⁵ ASSMANN, Aleida. *Prostory vzpomínání: podoby a proměny kulturní paměti*. Přeložil Jakub FLANDERKA, přeložil Světlana ONDROUŠKOVÁ, přeložil Jiří SOUKUP. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2018, 482 s. Limes., str. 335-336

hrál, tak si představíme mnoho spojitostí s jeho osobou a danými místy paměti. U Klicperova divadla si můžeme ihned vzpomenout na Čapkovu impozantní hru *R.U.R.* a na mnoho dalších asociací. Paměti mají také velký význam, co se týče konstruování kulturních míst. Upevňují vzpomínku a zakotvují ji v naší mysli lépe, než by svedla lidská krátkodobá paměť. Místem čapkovské paměti je i pamětní deska, která nám připomíná jeho pobyt v Hradci Králové, nebo publikace od Landsmannové či Pěty, které nám jeho život v Hradci Králové důkladně přibližují. Je třeba se věnovat proměnám péče o již zmíněná místa paměti. Je nutné sledovat, jak se koncept těchto míst proměňuje.¹⁶

K místům paměti se úzce vztahuje studie *Paměť a identita v regionálním kontextu* Miloše Řezníka. Představuje nám místa paměti a regiony. Obě témata se od dvacátých let rozvinula souběžně, i když trvalo delší dobu, než došlo k jejich vzájemnému propojení. Setkala se nová regionální a prostorová studia společně s diskusemi o místech paměti a jejich historii. Národní text stál v popředí při tematizaci míst paměti. Koncept míst paměti se hodil jako těžiště, kolem něhož se soustředí představy tvořící identitu člověka o dějinách nebo historické narativy, a to kvůli zájmu o způsob, jak je minulost zpřístupňována, a jakou funkci pro subjekty přebírá kolektivní identifikace.¹⁷

Později se z mnoha stran začala objevovat kritika jednostranné orientace vůči národním místům paměti. Kvůli této kritice proběhlo hledání alternativních interpretačních modelů. Tento způsob mohlo vést k tematizaci míst paměti, nejrůznějších entit či subjektů nebo k tomu, že pojem místa paměti byl používán čistě metaforicky, a zároveň se tím odloučil od toho, co tvoří pojmový protiklad k „reálným dějinám“ událostí. Pokusy analyzovat binacionální, nadnárodní a mezinárodní místa paměti včetně konfliktů národně motivovaných nároků, které s nimi jsou nebo byly spojeny, tvoří pozoruhodnou linii. Všeobecně je známa tendence tematizovat pod názvem míst paměti spíše reálné dějiny prvního řádu.¹⁸

---

¹⁶ ASSMANN, Aleida. *Prostory vzpomínání: podoby a proměny kulturní paměti*. Přeložil Jakub FLANDERKA, přeložil Světlana ONDROUŠKOVÁ, přeložil Jiří SOUKUP. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2018, 482 s. Limes., str. 336

¹⁷ ŘEZNÍK, Miloš, *Paměť a identita v regionálním kontextu* in ŠUSTROVÁ, Radka a Luba HÉDLOVÁ. *Česká paměť: národ, dějiny a místa paměti*. Praha: Academia, 2014, ISBN 978-80-200-2411-4., str. 59-67

¹⁸ ŘEZNÍK, Miloš, *Paměť a identita v regionálním kontextu* in ŠUSTROVÁ, Radka a Luba HÉDLOVÁ. *Česká paměť: národ, dějiny a místa paměti*. Praha: Academia, 2014, 457 s. Historie. ISBN 978-80-200-2411-4, str 67-69

Může to znamenat, že v praxi budou psány reálné dějiny událostí místo dějin paměti. Začaly se objevovat pokusy o analýzu větších regionů Evropy. Ve fázi koncentrace byl jako jedna z alternativ požadován obrat k lokální a regionální dimenzi na národní místo paměti. Můžeme také rozlišovat dva typy publikací. Jedny se snaží zprostředkovat reprezentativní katalog týkající se míst paměti, která jsou důležitá pro vytváření image. Druhé mají na konkrétním případu analyzovat různé typy míst paměti, zprostředkovat komparativní perspektivu či diskutovat o konkrétních problémech. Studium paměti má smysl pouze tehdy, když je spojeno s tematikou identit. Historická paměť nemůže být analyzována, aniž by měla vztah k identitě.¹⁹

Na produkci literatury o místech paměti je zajímavé, že většinou se jedná o kolektivní práci či sborníky, jejichž příspěvky pojednávají buď o dílčích skupinách, nebo o jednotlivých místech paměti. Jeden typ publikací o místech paměti se snaží zpracovat katalog míst paměti typických pro artikulaci identit nebo vytváření image, druhý typ má za úkol analyzovat různé druhy míst paměti či diskutovat problémy, které daná interpretace přináší. Místa čapkovské paměti v Hradci Králové jsou také většinou zpracována formou publikací, které se věnují nejenom tomuto tématu. Například v Pětově *Literárním průvodci Hradcem Králové* jsou zpracovávána místa paměti, kde žily slavné osobnosti, včetně Karla Čapka a jeho domu čp.117.²⁰

Pěta se tedy v publikaci nespécializuje pouze na osobu Čapka. Dává mu zde prostor pouze na pár stránkách. Snaží se přiblížit hradecké osobnosti a významná místa, kde pobývaly. To stejně platí o Landsmannové. Čapkovi se ve své publikaci *Hradecký stříbrný vítr: Studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury* věnuje také pouze v rozmezí pár stran, jelikož svou publikaci zaměřuje na studentský spolek Mansarda spolu s jeho členy, kdy jedním z nich byl právě i Karel Čapek. Nicméně v porovnání s ostatní regionální literaturou se mu Landsmannová ve své publikaci věnuje ze všech zmíněných autorů nejvíce. V závěru knihy zároveň odkazuje na další literaturu, která s Čapkem a Hradcem Králové úzce souvisí. Kniha, v níž by se autor zabýval pouze tématem paměti Karla Čapka v Hradci Králové, neexistuje.

---

¹⁹ ŘEZNÍK, Miloš, Paměť a identita v regionálním kontextu in ŠUSTROVÁ, Radka a Luba HÉDLOVÁ. *Česká paměť: národ, dějiny a místa paměti*. Praha: Academia, 2014, 457 s. Historie. ISBN 978-80-200-2411-4, str. 69-72

²⁰ ŘEZNÍK, Miloš, Paměť a identita v regionálním kontextu in ŠUSTROVÁ, Radka a Luba HÉDLOVÁ. *Česká paměť: národ, dějiny a místa paměti*. Praha: Academia, 2014, 457 s. Historie. ISBN 978-80-200-2411-4, str. 71

Ilona Machová však v roce 2021 vydala brožuru, jež se tomuto tématu konkrétně věnuje. Forma osloví nejen dospělé, ale také dětské čtenáře pomocí skládačky robota. Studium míst paměti je pro nás přínosné a smysluplné jenom v případě, že je přímo či nepřímo spojeno s tematikou identit. Historická paměť bez jakéhokoliv vztahu k identitě není schopna sama fungovat.²¹

Historický narativ je závislý na tom, na kolik se příslušníkům skupiny zdá srozumitelný. Smysl narativu se soustředí u osob, pojmů nebo určitých událostí. U míst paměti je zároveň velice důležitá jejich masovost a opakovatelnost. Na místech paměti se protíná diskurz dějin spolu s formováním identity. Jsou tedy výsledkem obojího a jsou i krystalizačním bodem. Jakmile se místa paměti stávají tématem sporů či protichůdných názorů a konfliktů, tak se potvrzuje jejich role diskurzivních uzlů kolektivní identity. Jednota v interpretaci se zde sice nenachází, ale vychází z toho tvrzení, že na výkladu uzlových bodů závisí jejich utváření. Uzlové body jsou i velmi podstatným faktorem kolektivní identity.²²

2 Karel Čapek

Tématem mojí bakalářské práce je spojení Karla Čapka s pojmem místa paměti. Proto jsem se snažila zkoumat, jakým způsobem a v jakém rozsahu mu projevují jednotlivé instituce či literatura pietu. Jak již bylo zmíněno v podkapitole „Kulturní paměť“, pieta je uchování památky na zesnulé do budoucnosti.²³ Soustředila jsem se především na zpracování jeho minulosti pomocí figur. Nejde tedy o historii faktickou, nýbrž o vzpomínky, které nám jednotlivé instituce připomínají formou výstav, vzdělávacích programů pro dospělé i děti, kulturních akcí, přednášek a dalších různorodých akcí, jimiž se budu zabývat v následujících kapitolách a podkapitolách. Budu podrobně rozebírat, jak přesně probíhaly, jak jednotlivé účastníky obohatily a jak daná paměť byla jednotlivými institucemi zpracována.²⁴

---

²¹ ŘEZNÍK, Miloš, Paměť a identita v regionálním kontextu in ŠUSTROVÁ, Radka a Luba HÉDLOVÁ. *Česká paměť: národ, dějiny a místa paměti*. Praha: Academia, 2014, 457 s. Historie. ISBN 978-80-200-2411-4, str. 72

²² ŘEZNÍK, Miloš, Paměť a identita v regionálním kontextu in ŠUSTROVÁ, Radka a Luba HÉDLOVÁ. *Česká paměť: národ, dějiny a místa paměti*. Praha: Academia, 2014, 457 s. Historie. ISBN 978-80-200-2411-4, str. 75

²³ ASSMANN, Aleida. *Prostory vzpomínání: podoby a proměny kulturní paměti*. Přeložil Jakub FLANDERKA, přeložil Světlana ONDROUŠKOVÁ, přeložil Jiří SOUKUP. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2018, 482 s. Limes., str. 35-36

²⁴ ASSMANN, Aleida. *Prostory vzpomínání: podoby a proměny kulturní paměti*. Přeložil Jakub FLANDERKA, přeložil Světlana ONDROUŠKOVÁ, přeložil Jiří SOUKUP. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2018, 482 s. Limes., str. 35-36

Život tohoto oceňovaného spisovatele započal 9. 1. 1890 v Malých Svatoňovicích. Jeho otcem byl politicky i osvětově činný MUDr. Antonín Čapek. Stejněho roku, kdy se Karel Čapek narodil, se celá jeho rodina přestěhovala do Úpice. Čapek zde chodil na obecnou školu a první třídu školy měšťanské. Gymnázium studoval v Hradci Králové, kde začal psát své první básně. Z gymnázia nakonec odešel. Podle jedné teorie byla důvodem odchodu z gymnázia, účast ve studentském spolku a sympatie k anarchismu. Další teorie je taková, že Čapka skutečně vyloučili. Důvody, proč tomu tak bylo, se u jednotlivých výpovědí liší.²⁵

Literární díla Karla Čapka se vyznačují svou promyšleností a poutavostí. Je znám svou velikou vášní k utopickým dílům, která měla v člověku vzbuzovat nějaké ponaučení varování směrem do budoucnosti. Shodou okolností se jedno z jeho utopických děl, a to *Továrna na absolutno*, odehrává právě v Hradci Králové na Malém náměstí. V díle se také objevuje renesanční Bílá věž, jež stojí na jihozápadní straně Velkého náměstí a je nejvyšší městskou dominantou s úctyhodnými 72 metry. V Čapkově díle na Bílou věž vylezl starosta, kterému generál Hampl vyhlásil válku. Z věže viděl následky bitvy u Hradce Králové, o které dílo *Továrna na absolutno* vypráví. Bylo to první Čapkovy antiutopické dílo. Stejně jako u *R.U.R.* zde Čapek poukazuje na následky vývoje techniky a varuje i před nebezpečným fanatismem. Věnuje se také otázkám, kam jsou lidé až schopni zajít pro trochu slávy.²⁶

Co se týče literatury za první republiky, tak byla rozdělena dvěma směry. Jedním se ubírala silná levice a druhým směrem byla slabší pravice. Hlavní proud byl liberálně demokratický a točil se kolem časopisů *Lidovek a Přítomnosti*. K rozdělení literatury do těchto dvou směrů se dělo na základě sociální otázky, která byla vyvolána hospodářskou krizí, ke které ve 30. letech došlo. Na počátku roku 1939 cenzura zesílila a proti Čapkovi se začínali objevovat silné výpady. Byli proti němu vyhraněni především katoličtí publicisté. Jedním důvodem těchto výpadů proti jeho osobě byli jeho liberální postoje. Druhým důvodem byl Čapkův pohled na španělskou občanskou válku. Václav Renč ho ve svém nekrologu nazval „nepřítelem českého národa číslo 3“. Čapek svými aktivitami a díly upozorňoval okolí na blížící se nebezpečí, které

---

²⁵ FORST, Vladimír. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2008, 5 sv. ISBN 80-200-0345-2.str. 381

²⁶ PĚTA, Jan, ed. *Hradecká čítanka: Hradec Králové v poezii a próze*. 1. vydání. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2018. 210 stran. ISBN 978-80-85059-54-0., str. 162-163

jim od nacistů hrozilo. Své obavy vtělil například do díla *Válka s mloky*, kde nacisty představují mloci.²⁷

3 Osobnost Karla Čapka v kontextu kulturní paměti Hradec Králové

V této kapitole se budeme již věnovat otázce, jak s osobností Karla Čapka nakládají instituce v kulturní paměti města Hradce Králové. Budeme se zde věnovat způsobu práce s pamětí Karla Čapka pomocí institucí, jako jsou regionální média, muzea, nakladatelství či správní orgány. Konkrétně si v této kapitole představíme, jak s čapkovskou pamětí pracuje Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, Knihovna města Hradec Králové, Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Klicperovo divadlo nebo Turistické informační centrum. Jednotlivé instituce si krátce představíme a trochu nakousneme jejich historii.

Některé z vyjmenovaných institucí vydávají své vlastní knihy a příručky. Co se týče Turistického informačního centra, zde se nachází brožura s názvem *Čapek-cestujte s námi na místa, kde Karel, Josef a Helena tvořili*. Knihovna města Hradce Králové vydává publikace *Literární Hradec Králové*, *Literární průvodce Hradcem Králové*, *Hradeckou čítanku* nebo pohádkovou knížku *Jak se pohádka přestala bát*. V následujících podkapitolách si také představíme média, která s pamětí Karla Čapka pracují. Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové má na svých stránkách odkaz na webovou stránku *karelcapek.cz* a odkaz na přednášku na platformě YouTube od Hasana Zahiroviće, která se týká Karla Čapka a jeho lásek, kterým psal dopisy při svém pobytu v Hradci Králové.

Vlastní představitel se nebálo zapojit Divadlo Drak do své inscenace s názvem *R.U.R. 2.0*, která bylo vytvořena v duchu pokračování Čapkového *R.U.R.* V následující kapitole budeme rozebírat i osobnost živé kultury, kterou je Ilona Machová. Ta ochotně a zadarmo poskytuje zájemcům informace o spojení tématu Karla Čapka s Hradcem Králové, pořádá komentované procházky po místech, kde Čapek ve svém mládí pobýval, a dokonce napsala brožuru *Zamilovaný rebel? Karel Čapek a jeho světová premiéra v Hradci Králové*. Zároveň vede webové stránky, kde se Čapkovi naplno věnuje a přidává nové informace, které návštěvníky webu kulturně obohatí.

Velmi rozsáhlým projektem se stal projekt *RUR-100*, který Klicperovo divadlo připravilo ve spolupráci s Univerzitou Hradec Králové a Komitétem Čapek Hronov. Muzeum východních

---

²⁷ Čapek byl nepřítelem číslo 3. *Lidovky.cz* [online]. Praha 5: MAFRA, 2022 [cit. 2022-05-29]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/capek-byl-nepritelem-cislo-3.A090312_115249_In_kultura_glu

Čech uspořádalo výstavu pod názvem *Poklady sbírek Královéhradeckého kraje*, která umožňovala návštěvníkům nahlédnout do osobních věcí Karla Čapka. V knihovně Muzea východních Čech se nachází též *Památník gymnázia Královéhradeckého* a z roku 1927 *Almanach k 350. výročí založení gymnázia*. Dále je zde například publikace *Paměti Mansardy* nebo *Krakonošova zahrada*. Tato dvě díla se nachází i ve Studijní vědecké knihovně v Hradci Králové, kde jsou k dispozici k vypůjčení.

3.1 Informační instituce

3.1.1 Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové

První část této podkapitoly ve stručnosti představuje historii Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové. Historie vědecké knihovny je zpracována ve sborníku *60. výročí založení Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové: Krajská knihovna a její úloha v systému knihoven 4. listopadu 2009*. Pojednává nejen o historii knihovny, ale také o vzpomínkové akci s názvem *Setkání pamětníků*, dále se zde nacházejí informace o ostatních vědeckých knihovnách v České republice a o setkání na odborné konferenci *Krajská knihovna a její úloha v systému knihoven*.²⁸ Následující část podkapitoly popisuje akce a přednášky, které se o Karlu Čapkovi v knihovně konají. Potřebné informace o jednotlivých aktivitách knihovny mi poskytla pracovnice rešeršní a informační služby Hana Bajerová, která mi představila bohatost jejich fondu a bibliografie pojednávající o Karlu Čapkovi od autorů, jako je Ladislav Vacina, Marie Šulcová nebo Olga Scheinpflugová. Byla mi poskytnuta i nabídka rešerše k tomuto tématu, kterou je možno objednat v jejich katalogu na stranách vědecké knihovny.

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové si klade za svůj primární úkol umožnit získání vědomostí a neomezený a rovný přístup k informacím veškerým občanům nejen Hradce Králové, ale i celé České republiky, a být spojovníkem mezi univerzitními a lidovými knihovnami. Jako první se snahou o založení Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové zabýval tehdejší starosta František Ulrich v roce 1900. S konkrétnější myšlenkou však přišel v roce 1910 profesor gymnázia Hradce Králové Otomar Schiller.²⁹

---

²⁸ *60. výročí založení Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové: Krajská knihovna a její úloha v systému knihoven 4. listopadu 2009 : [sborník z konference]*. Hradec Králové: Studijní a vědecké knihovna v Hradci Králové, 2009, 99 s. ISBN 978-80-7052-090-1., str. 7

²⁹ *60. výročí založení Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové: Krajská knihovna a její úloha v systému knihoven 4. listopadu 2009 : [sborník z konference]*. Hradec Králové: Studijní a vědecké knihovna v Hradci Králové, 2009, 99 s. ISBN 978-80-7052-090-1., str. 7

Své myšlenky na výstavbu knihovny podpořil názorem, že velkého množství škol, významných podniků či úřadů bylo v Hradci Králové dosud spíše škoda, jelikož studenti a po žebříčku stoupající pracovníci utíkali za vzděláním a vědomostmi do Prahy. Od roku 2008 se Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové dočkala svého plnohodnotného sídla vedle teprve nově vznikajícího kampusu na břehu Orlice. Nelze nezmínit, že se v ní nachází opravdu velké množství literatury, která je určena jak pro laiky, především díky svému oddělení s populární a naučnou literaturou, ale především pro studenty středních a vysokých škol, kteří potřebují odbornou literaturu pro své seminární či vysokoškolské práce.³⁰

Co se týče osobnosti Karla Čapka, tak je ve Studijní vědecké knihovně v Hradci Králové hojně zastoupena. Pořádá se zde lekce pro školy, pomocí níž se studenti různé věkové kategorie seznamují s jeho dílem a životem. Tato lekce se koná pod názvem *Nejjednodušší a nejtěžší je říkat čistou pravdu*. Je zaměřená na širokou tvůrčí činnost, týkající se Čapkova psaní dramát či románů, ale objevuje se zde i jeho působení v novinách. Účastníci lekce se mohou dozvědět něco o jeho koníčcích různého druhu a následně budou vyzváni k zamyšlení nad demokratickými či humanitními ideály Karla Čapka, především nad jeho statečností ve 30. letech 20. století. Lekce je určena pro střední školy a druhý stupeň základních škol. Je k dispozici po předchozí domluvě, kdykoliv během doby, kdy má vědecká knihovna otevřeno, a je zdarma. Lekce probíhají zábavnou formou, kdy jsou pro studenty připravené pracovní listy. Využívají práci ve skupinách, při níž studenti vyhledávají informace v různých typech dokumentů, následně jdou své výsledky před ostatními spolužáky prezentovat.

Díky tomuto efektivnímu získávání a zpracovávání relevantních informací si student Čapka nejen zapamatuje, ale zvýší se i jeho zájem zjišťovat si o něm více nových informací nebo ho to povzbudí k četbě jeho brilantních děl. Lekce ve vědecké knihovně o Karlu Čapkovi trvá 120 minut a učí studenty kriticky myslet a vzájemně spolupracovat. Vědecká knihovna organizuje pro veřejnost i různé workshopy, přednášky nebo výstavy, kde se dotýká umění, společenských témat a literatury, s níž je postava Karla Čapka úzce spojená. V dobách minulých se o Čapkovi ve vědecké knihovně konaly přednášky, které vedl Hasan Zahirović, což je dramaturg, teatrolog, překladatel, herec, absolvent filozofické fakulty v Sarajevu. Bratři Čapkové zaujímají v jeho srdci důležité místo, proto se rád o své poznatky podělí s širokou

---

³⁰ 60. výročí založení Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové: Krajská knihovna a její úloha v systému knihoven 4. listopadu 2009 : [sborník z konference. Hradec Králové: Studijní a vědecké knihovna v Hradci Králové, 2009, 99 s. ISBN 978-80-7052-090-1., str. 7

veřejností. Byly to dvě přednášky pod názvem *Osm lásek Karla Čapka* a *Otec slavných dětí*, MUDr. Antonín Čapek.

Co se týče fondu Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové, je na téma Karel Čapek velice bohatý. Ve vědecké knihovně se nachází spousta publikací zpracovávajících informace o Čapkovi a jeho dílech. Dále jsou v knihovním fondu obsaženy jeho životopisy. Několik z nich se podrobněji věnuje i časové rovině, kdy Čapek v Hradci Králové prožíval období, kdy se začal rozvíjet jeho talent ke psaní. Někteří autoři se zabývají nejen dobou, kdy produkoval svá vrcholná díla, ale i tím, kdy se pomalými krůčky k nim postupně probíjával. Mezi tyto autory patří Marie Šulcová, Ladislav Vacina, Olga Scheinpflugová či Oleg Malevič. Na svých stránkách zve vědecká knihovna i k navštívení webu karelcapek.cz. Tvůrci webových stránek knihovny lákají čtenáře k navštívení již zmiňovaného webu pomocí koláže, která se skládá z fotky Karla Čapka a názvu Karel, Josef a Helena Čapkovi.³¹

Webová stránka *Čapek* s podnázvem *Karel, Josef a Helena* je pro milovníky rodiny Čapkových, ale zároveň i pro jejich odpůrce, které se snaží přesvědčit o tom, že učení může probíhat i zábavnou formou a bez obsáhlých, mnohdy nezajímavých knih. Webová stránka je velice pečlivě zpracovaná. Skládá se z krátkých textů, aby návštěvníka ihned neodrazovala svou obsáhlostí. Hlavní stránka obsahuje krátké informace o čapkovských sourozencích. Pod tímto textem se nachází odkaz, který nás přenese na stránku stream.cz, kde je připraveno zajímavé video o místech, kde čapkovští sourozenci vyrůstali.

Vedle odkazu na video se na webové stránce *karelcapek.cz* nachází mapa, na které jsou vyznačená místa pobytu Čapkovy rodiny. Pod odkazem na video a mapu se nachází fotky jednotlivých členů rodiny a pod fotkami jsou odkazy na místa, kde daný člen rodiny během svého života pobýval. Stejně odkazy jsou v liště, která se nachází v horní části. Zde je ještě navíc umístěn odkaz na aktuality a akce, které se pod jménem členů Čapkovy rodiny pořádají.³²

3.1.2 Turistické informační centrum Hradec Králové

Ke krátkému představení Turistického informačního centra mi pomohly jejich webové stránky, kde se návštěvník dozví vše potřebné nejen o jejich službách, ale i přímo o Hradci

---

³¹ Knihovna zve studenty a učitele na: Lekce informačního vzdělávání. *Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové* [online]. Hradec Králové: EMWAC Group, 2010 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.svkhk.cz/Vzdelavani-uzivatelu/Pro-ZS-a-SS.aspx>

³² Čapek: Karel, Josef a Helena. *Čapek* [online]. Kladské pomezí: Kladské pomezí, 2017 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://karelcapek.cz/>

Králové. Je zde obsažen i kalendář jednotlivých akcí, které se v Hradci Králové pořádají. Můj výzkum ohledně zastoupení paměti Karla Čapka proběhl za pomoci pracovnice informačního centra Jany Rezlerové. Poskytla mi brožuru s názvem *Čapek-cestujte s námi na místa, kde Karel, Josef a Helena tvořili*. Dále mi byly poskytnuty Špindlerovské noviny. V obou těchto tiskovinách byly zaznamenány zmínky o pobytu Karla Čapka v Hradci Králové a další informace ohledně jeho života. Byla jsem odkázána i na webovou stránku *Čapek: Karel, Josef a Helena*. Čapek [online]. Kladské pomezí: Kladské pomezí, 2017 [cit. 2022-02-24], na kterou odkazuje i Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové.

Turistické informační centrum je jednou z prvních institucí, kterou by každý turista, jenž je v Hradci Králové poprvé, mohl s radostí navštívit. Návštěvníkům zabezpečí bohatou informovanost, ať už se to týká kultury, dopravy, sportu, či poskytnutí rady na nějaké pěkné místo umožňující odpočinek nebo trávení volného času. Informační centrum nabízí spoustu různých služeb. První z nich je, jak už vyplývá ze samotného názvu, služba k poskytování turistických informací, dále poskytuje průvodcovské služby, což vyhledávají především cizinci. Informační centrum je schopné doporučit ty nejlepší průvodce, se kterými již dlouhodobě spolupracuje.³³

Turistům jsou také schopni poskytnout komentované prohlídky různých významných hradeckých památek, jako je renesanční Bílá věž. Během prohlídky památek se návštěvníci s průvodcem zastaví i na místech, kde Karel Čapek pobýval, a řeknou si o nich pár slov. Jednou z dalších služeb Turistického informačního centra je prodej vstupenek na různé kulturní akce nebo poskytnutí služby dopravního podniku. V infocentru mohou občané zakoupit upomínkové předměty nebo suvenýry, jako jsou pohledy, turistické známky, trička, hrnky, čokolády či svíčky, na kterých se nachází panorama Velkého náměstí s Bílou věží.³⁴

Také si lze objednat množství propagačních materiálů města Hradce Králové. Co se týče práce s pamětí Karla Čapka v Hradci Králové, tak informační centrum nabízí brožuru *Čapek-cestujte s námi na místa, kde Karel, Josef a Helena tvořili*. Je zpracována formou mapy. Jedná se o mapu Královéhradeckého kraje s vyznačenými místy, která představují doporučené tipy na

---

³³ Služby Dopravního podniku. *Hradec Králové: oficiální web* [online]. Hradec Králové: Turistické informační centrum Hradec Králové - Hradecká kulturní a vzdělávací společnost, 2019 [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://hkinfo.cz/cs/infocentrum-nabizi/sluzby-dp.html>

³⁴ Služby Dopravního podniku. *Hradec Králové: oficiální web* [online]. Hradec Králové: Turistické informační centrum Hradec Králové - Hradecká kulturní a vzdělávací společnost, 2019 [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://hkinfo.cz/cs/infocentrum-nabizi/sluzby-dp.html>

výlety. Čísly jsou označená jednotlivá zajímavá místa na mapě, hned vedle jsou popisy daných míst a co se na nich nachází za významná města či vesnice. Jedná se o místa, která jsou spojena s rodinou Čapkových. Patří sem právě Hradec Králové, Špindlerův Mlýn, Malé Svatoňovice nebo Úpice. Města či vesnice jsou doplněny obrázkem a stručnými informacemi, jaké památky se v daném místě nacházejí.

Na druhé straně tohoto propagačního materiálu o rodině Čapkových nalezneme informace o místech, kde za svého života pobývali, nebo která navštívili. Nechybí zde ani fotografie Heleny, Josefa a Karla z dětství z roku 1896, či slavná fotka Karla Čapka se psem Dášeňkou z roku 1929, která byla hlavní postavou v jeho pohádce *Dášeňka čili život štěněte*. Nachází se zde také fotografie Heleny Čapkové z roku 1904 a k ní je přidán i stručný popis jejího spisovatelského života. Následně jsou zde vypsána jednotlivá města, kde rodina pobývala, a k nim jsou podrobněji rozepsány zajímavosti a tipy na výlety. Nachází se zde například drobná kapitolka o dětských dobrodružstvích Čapkových v Úpici, kam všichni chodili do školy. Součástí je též pasáž s názvem *Na statku v Žernově*, který je rodným místem tatínka sourozenců Čapkových. Nemohla zde chybět ani Karlova etapa života při studiích na gymnáziu v Hradci Králové spolu s poznáváním prvních lásek a jeho myšlenky při organizaci protirakouského spolku.³⁵

Zmínky o tématu Karla Čapka a jeho cestování můžeme v Turistickém informačním centru nalézt i v časopise *Špindlerovské noviny*, které se zde nacházejí pro turisty k nahlédnutí. Jedná se o článek, jenž vypovídá o vzniku již výše zmíněné mapy *Čapek-cestujte s námi na místa, kde Karel, Josef a Helena tvořili*. Nachází se zde i stejný nadpis. Jsou zde popsány podrobnosti o vydání jako třeba, že tuto tiskovinu finančně podpořilo zastupitelstvo města Špindlerův Mlýn. Propagační materiál s názvem *Čapek-cestujte s námi na místa, kde Karel, Josef a Helena tvořili* byl vydán u příležitosti 100. výročí založení samostatného Československého státu. Kromě Karlova studia v Hradci Králové se dozvídáme i o jeho pobytu ve Špindlerově Mlýně s jeho tehdejší přítelkyní Olgou Scheinpflugovou a sestrou Helenou.³⁶

---

³⁵ Čapek: *cestujte s námi na místa, kde Karel, Josef a Helena žili a tvořili : mapa, tipy na výlety, zajímavá místa*. 1:192 308. [Náchod]: Branka, [2017], 1 mapa. ISBN 978-80-270-4254-8

³⁶ DP. ČAPEK, aneb "Cestujte s námi na místa, kde Karel, Josef a Helena žili a tvořili." *Špindlerovské noviny*. 2018, 26(5), [1].

3.1.3 Muzeum východních Čech

Myšlenka ke vzniku Muzea východních Čech přišla spolu s konáním výstavy starožitností a památností, která byla uspořádána roku 1879 v budově vyšší městské reálky v Hradci Králové. O jeho zrod se zasloužili tehdejší Karel Collino, který byl tehdejším starostou, Bedřich Spiess a Kristian Stefan. Nejprve základ muzea tvořily pouze starožitnosti či exponáty z výstavy roku 1879, ke sbírce se později přidal takzvaný městský poklad, jenž obsahoval cenné předměty z různých nálezů a sbírek na radnici.³⁷

Na konci roku 1912 byla budova předána k užívání. Muzeum východních Čech si klade za úkol být k dispozici ke studiu historie, pro zachování kontinuity, nacházející se mezi časy minulými a budoucími. Národní kulturní památkou bylo muzeum vyhlášeno v roce 1995. Jeho činnost se netýká pouze výstav, jde o vědeckovýzkumnou organizaci, která publikuje každý rok desítky článků, studií či vědeckých knih. Muzeum také vydává tři vědecké časopisy.³⁸

Muzeum východních Čech pracuje s pamětí Karla Čapka pomocí pořádání různých výstav. Jedna z nich se konala pod názvem *Poklady sbírek Královéhradeckého kraje*. Úzce souvisela s pobytem Karla Čapka v Hradci Králové, jelikož umožňovala návštěvníkům nahlédnout do jeho osobních předmětů. Na výstavě se nacházely i další cenné a zajímavé předměty, jako je unikátní originál výtisku díla *Babička* od Boženy Němcové nebo prototyp prvního českého bicyklu z Hořic. Výstava byla zahájena 25. září 2020 a trvala do 21. února 2021. Kládla si za cíl představit předměty, které charakterizují sbírkové bohatství kraje. Pracovníci muzea chtěli docílit rozšíření povědomí návštěvníků o pokladech, které se nacházejí v muzeu v jeho depozitářích.³⁹

Co se výstav spojených s Karlem Čapkem týče, tak v muzeu nebyla pouze jedna. I dnes si můžeme na stránkách muzea najít odkaz na online expozici a sami si ji nerušeně projít svým tempem z pohodlí domova. Jedná se o výstavu nejzajímavějších exponátů z devatenácti muzeí Královéhradeckého kraje ze sbírkového bohatství. Výstava mohla být uskutečněna, díky Regionálnímu muzeu a galerii v Jičíně. Na výstavě se nacházely texty s fotografiemi, které

---

³⁷ DOUBEK, Zdeněk a Milan LAJDAR. *Město pod Bílou věží: čtení o starém Hradci II*. Hradec Králové: ML, 2002, 224 s. Civitatis Gradecensis 1225-2002. ISBN 80-901267-3-1, str. 75-76

³⁸ DOUBEK, Zdeněk a Milan LAJDAR. *Město pod Bílou věží: čtení o starém Hradci II*. Hradec Králové: ML, 2002, 224 s. Civitatis Gradecensis 1225-2002. ISBN 80-901267-3-1, str. 77-78

³⁹ Muzeum se chlubí poklady. *Hradec Králové: oficiální web* [online]. Hradec Králové: WEBHOUSE, 2020 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.hradeckralove.org/muzeum-se-chlubi-poklady/d-73685>

přibližují návštěvníkům historii jednotlivých muzeí. Návštěvníci mohli na výstavě shlédnout exponáty vztahující se k osobě Karla Čapka, mimo něj i Boženy Němcové a takové výtvoř, jako je Třebechovický betlém nebo Hořické trubičky. Sbířka reprezentovala většinu královéhradeckých muzeí, ale zdaleka zde nebyly představeny všechny instituce regionu. Cílem bylo pomocí sbírek přiblížit návštěvníkům historii a bohaté kulturní dědictví Královéhradeckého kraje.⁴⁰

Na výstavě se nacházel například zahrádkářský maňšestrový oblek s kravatou Karla Čapka. Je to zároveň jeden z prvních exponátů, na který návštěvník po vstupu do virtuální expozice narazí. Je to důkaz, že Čapek nešel vždy podle zavedených stereotypů. Když chtěl zahradničit, tak na to nepotřeboval zahradnickou výbavu, postačil mu pouze onen maňšestrový oblek. Fakt, že si ho ušpiní nebo zničí, ho nijak extra netrápil. Na výstavě bylo možno také zahlédnout různé předměty, které se za normálních okolností nacházejí v Muzeu bratří Čapků v Malých Svatoňovicích. Konkrétně se jednalo o rukavice, potřeby na holení v koženém pouzdře s iniciálami K. Č. či popelník.⁴¹

V knihovně Muzea východních Čech se nachází památník gymnázia královéhradeckého z roku 1927, ve kterém je řada vzpomínek na gymnázium a studia zde kdysi probíhající. Zdejší knihovna zde nabízí množství dokumentů, které byly použity i v této bakalářské práci, včetně obrazového materiálu, jako jsou fotografie podobizny Karla Čapka, dobové fotografie domu, ve kterém Čapek bydlel, či fotografie již zmiňovaného gymnázia. Co se týče publikací, které se týkají Karla Čapka a jeho pobytu v Hradci Králové, tak se zde nachází *Paměti Mansardy* od Jiřího Červeného, *Krakonošova zahrada* od Josefa a Karla Čapkových a také knihy týkající se míst paměti, jako je *Staré město od domu k domu* od Doubka a Němečka, *Památník gymnasia královéhradeckého* nebo *Almanach k 350. výročí založení gymnázia*.

Muzeum vydává od roku 2004 časopis pod názvem *Královéhradecko*. Obsahuje příspěvky, které se tematicky vážou ke Královéhradeckému kraji, severovýchodním Čechám, někdy však zpracovává i lokality, které jsou na hraně tohoto vymezení. Časopis se zaměřuje na

---

⁴⁰ Muzeum se chlubí poklady. *Hradec Králové: oficiální web* [online]. Hradec Králové: WEBHOUSE, 2020 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.hrdeckralove.org/muzeum-se-chlubi-poklady/d-73685>

⁴¹ Čapkův zahradnický oblek, kolo a další poklady ukáže hradecké muzeum. *IDNES.cz/Zpravodajství* [online]. Praha 5: MAFRA, a. s., 1999 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/kralovehradecky-muzeum-vychodnich-cech-hradec-vystava-poklady-sbirek-koronavirus.A201012_575945_hradec-zpravy_tuu

materiálové statě z oblasti historie, archivnictví či muzeologie.⁴² Časopis *Královéhradecko* zpracovával i téma Karla Čapka, v čísle 12 z roku 2021. Článek, který napsal Jan Bílek, se věnuje studii *Uvedení hry bratří Čapků Adam stvořitel královéhradeckým ochotnickým spolkem Klicpera roku 1928*. V článku byla použita také edice vybraných dokumentů. Studie se zabývá inscenací, která byla připravena agilním souborem za necelý rok od premiéry v Praze. Sleduje herecké obsazení, herecké výkony, kostýmy, reflexi v místním tisku či jednání funkcionářů. V článku se Bílek věnuje krátkému představení Jednoty divadelních ochotníků. Následuje část s názvem *Příprava uvedení hry*.⁴³

Žádné přípravy se neobejdou bez drobných chyb. Jsou zde popsány okolnosti, které uvedení hry předcházely, a jak se vybírali herci, kteří měli ve hře figurovat. Uvedením hry *Adam stvořitel* se výbor zabýval dopodrobna na schůzi, která se uskutečnila v prosinci 1927.⁴⁴ V následující části se Bílek věnoval samotnému uvedení *Adama stvořitele* a následně zde zaznamenal i jeho ohlas u diváků. Hra byla uvedena ve dvou po sobě jdoucích termínech. Jeden termín byl o víkendu a druhý v pracovním dnu. Tyto dva termíny byly myšleny jako premiéra a repríza. Pro hru byl vytištěn plakát od bratrů Peřinových a režisérem hry byl Bedřich Stein. Jsou zde vyjmenováni herci, kteří ve hře účinkovali.⁴⁵

Hra se skládala ze tří ženských postav, sedmnácti postav mužských a šesti postav AE. Postavami AE rozumíme postavy stvořené Alter Egem. Je zde zmíněno také svědectví, že divadlo nebylo dostatečně zařízené, na druhou stranu zde vynikla brilantnost režie, která se setkala s úspěchem. Divadlo bylo v obou termínech plné. Stopáž byla včetně přestávky tři a půl hodiny. Klicperovy hry se vyznačovaly vždy přesným začátkem i koncem. Hra byla známa také velice povedenými kostýmy a líčením. Ohlas inscenace přinesl královéhradecký tisk, například *Kraj Královéhradecký* nebo *Osvěta lidu*. Karel Čapek ale nakonec pronesl, že hra *Adam stvořitel* u kritiky velice propadla, především jeho druhá část, která se jemu osobně zdála lepší.

---

⁴² Královéhradecko – Muzeum východních Čech v Hradci Králové. *Úvod - Muzeum východních Čech v Hradci Králové* [online]. Copyright 2019 Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Eliščíno nábřeží 465, Hradec Králové cit. [30.05.2022]. Dostupné z: <https://www.muzeumhk.cz/knihovna/casopisy/201-kralovehradecko.html>

⁴³ *Královéhradecko*. 12 (2021).-Hradec Králové: Muzeum východních Čech v Hradci Králové, ČR-Státní okresní archiv v Zámrsku-Státní okresní archiv Hradec Králové, 2021, str. 25-26

⁴⁴ *Královéhradecko*. 12 (2021).-Hradec Králové: Muzeum východních Čech v Hradci Králové, ČR-Státní okresní archiv v Zámrsku-Státní okresní archiv Hradec Králové, 2021, str. 27-28

⁴⁵ *Královéhradecko*. 12 (2021).-Hradec Králové: Muzeum východních Čech v Hradci Králové, ČR-Státní okresní archiv v Zámrsku-Státní okresní archiv Hradec Králové, 2021, str. 29

Čapek se sice ke hře nemohl dostavit, ale napsal poděkování a hru pochválil, jelikož viděl album fotografií, které mu bylo pořízeno. Album se bohužel v Čapkově pozůstalosti nedochovalo. Článek je doplněn i o fotografie, které se během představení pořídily, včetně poutacího plakátu vyrobeného bratry Peřinovými.⁴⁶

3.1.4 Knihovna města Hradce Králové

Dnešní Knihovna města Hradce Králové je novostavbou, která vznikla v roce 2013 rekonstrukcí tehdejší tovární budovy Vertex na základě projektu Davida Vávry ve Wonkové ulici. První královéhradecká knihovna byla založena v roce 1896 za katedrálou sv. Ducha při 1. světové válce. V následujícím meziválečném období se několikrát stěhovala do objektů, které jí více vyhovovaly. Roku 1939 byla knihovna přestěhována do Záložního a úvěrního ústavu v Tomkově ulici a později do sousedního domu, kde měla sídlo až do roku 2013. Během existence knihovny se její název několikrát změnil a spolu s ním se i velice často měnili její zřizovatelé. Od 1. ledna roku 2003 se zřizovatelem stal opět Hradec Králové. Kvůli neustále narůstajícímu počtu čtenářů a neustále se zvětšujícímu knihovnickému fondu přestaly již knihovně stávající prostory stačit.⁴⁷

V roce 2003 tedy město zakoupilo průmyslový objekt továrny Vertex. Budova je umístěna přímo v centru města, blízko zastávky hromadné dopravy. Budova Knihovny města Hradce Králové tak, jak ji známe dnes, byla slavnostně otevřena 20. března roku 2013. Její poloha také umožnila zrušit dvě místní pobočky, jejichž území bylo z rekonstruované budovy pokryto. V rámci instituce knihovny je také důležité zmínit, že bývalým ředitelem Knihovny města Hradce Králové je Jan Pěta, kterému věnuji bližší pozornost v podkapitole *Literární průvodce Hradcem Králové*. Knihovna se má čím chlubit, jelikož patří k nejnavštěvovanějším kulturním zařízením v Hradci Králové. Také příležitostně publikuje různé bibliografie. Dokonce vydala i slovník hradeckých spisovatelů s názvem *Literární Hradec Králové*, již zmiňované dílo *Literární průvodce Hradcem Králové*, dále *Hradeckou čítanku* nebo pohádkovou knížku *Jak se pohádka přestala bát*.⁴⁸

---

⁴⁶ *Královéhradecko*. 12 (2021).-Hradec Králové: Muzeum východních Čech v Hradci Králové, ČR-Státní okresní archiv v Zámrsku-Státní okresní archiv Hradec Králové, 2021, str. 31-33

⁴⁷ TICHÝ, Zdeněk A. V Hradci Králové promění továrnu na knihovnu. *Knihovna* [online]. 2006-01 [cit. 2016-04-22]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20200116112301/http://full.nkp.cz/nkkr/knihovna61/tichy3.htm>

⁴⁸ TICHÝ, Zdeněk A. V Hradci Králové promění továrnu na knihovnu. *Knihovna* [online]. 2006-01 [cit. 2016-04-22]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20200116112301/http://full.nkp.cz/nkkr/knihovna61/tichy3.htm>

Karel Čapek byl zmíněn v *Literárním průvodci* nebo *Hradecké čítance*, dále pak městská knihovna vydala knihu o královéhradeckých studentech ze spolku Mansarda: *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury*. Knihovna pořádala na slavnostním křtu této knihy pořad o mladých studentech ze spolku Mansarda, mezi slavnými postavami české literatury zde byl i Karel Čapek. Jednalo se o vzdělávací pořad, který probíhal interaktivní formou. V následujícím roce, po křtu knihy, byl program v knihovně nabízen středním školám a vzbudil velký zájem. V roce 2016 se konala dvě scénická čtení. První z nich bylo venkovní v rámci divadelního festivalu *Divadlo evropských regionů* a poté se stejná akce odehrála přímo v budově Knihovny města Hradce Králové. Dne 20. února 2018 v budově Městské knihovny Hradce Králové proběhl odborný seminář o Čapkových rodových kořenech, dětství a dospívání.

Program týkající se prvního semináře vedl Mgr. Hasan Zahirović, Ph.D, který je dramaturgem, pedagogem, členem výboru Společnosti bratří Čapků, a zároveň také teatrologem. Své přednášky již vedl i ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové. Samotný program semináře obsahoval informace o rodu Čapků ze Žernova a rodu Novotných z Hronova. Následující část programu, s názvem *Krajina dětství v pohádkách Karla Čapka*, má na starosti PhDr. Jindra Jukličková, která působí jako pedagožka českého jazyka. Od roku 2009 převzala kompletní písemnost Heleny Čapkové, díky které se mohla naplno systematicky zabývat její osobností. Přednáška se snaží ukázat, jak prostředí, ve kterém žili sourozenci Čapkovi, působilo na tvorbu jejich pohádek. Též je zde rozebíráno, jaký měl na jejich tvorbu vliv rodný kraj.⁴⁹

Účastníci byli během přednášky seznámeni s okolnostmi, které přivedly Josefa s Karlem k literatuře pro děti a mládež, společnými znaky jejich děl, výstavby díla. Část přednášky bylo také téma, jaký vliv měla na pohádky bratří Čapků novinářská činnost. Srovnávali otisky jednotlivých pohádek a jejich přepracované knižní verze. Účastníci byli seznámeni s motivy či tématy tvorby Karla Čapka a nechybělo ani seznámení s postupy prostředků v jeho tvorbě pro dospělé čtenáře. Součástí bylo i hledání odpovědi na otázku, jestli je možné propojit kritiku s tvorbou pro děti a mládež a zda je možné, aby pohádky obsahovaly

---

⁴⁹ Hubertova. Člověk Čapek: odborný seminář o Čapkových rodových kořenech, dětství a dospívání 20. února 2018 - Knihovna města Hradce Králové Svaz knihovníků a informačních pracovníků 08. *Program_annotace.pdf* [online]. Hradec Králové: PDFCreator 2.5.2.5233, 2018 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: https://www.knihovnahk.cz/files/tinymce/pro-knihovniky/program_annotace.pdf

prvky děl tvorby pro dospělé čtenáře. Též pracovali s otázkou, zda je věk čtenáře omezením pro četbu některých z děl Karla a jeho bratra Josefa, nebo je četba pohádek vhodná i pro dospělé čtenáře.⁵⁰

Třetí téma, které se v programu semináře objevuje, je úzce spjato právě s Karlem Čapkem a jeho studii na gymnáziu v Hradci Králové. Bylo zpracováno Mgr. Petrou Landsmannovou a neslo název *Student Čapek*. Petra Landsmannová působí v hradecké městské knihovně jako vedoucí referenčního centra a Informačního střediska Europe Direct, podílí se také na publikační činnosti knihovny a zajímá se o regionální literaturu. Landsmannová byla velice ochotná poskytnout materiály z kroniky Knihovny města Hradce Králové pro vznik této bakalářské práce, včetně obrazových materiálů, za což jsem jí moc vděčná. Přednáška účastníkům představuje hradecké studentské spolky na počátku 20. století, především se věnuje spolku Mansarda. Věnovala se i dosud neznámé odpovědi na otázku, proč Karel Čapek z gymnázia vlastně odešel, a zda vůbec odešel ze své vlastní vůle. Landsmannová prozradila, že jeden z jejích předků byl Vojtěch Králíček, v jehož pokoji studentský spolek Mansarda vznikl. Vojtěch Králíček byl zároveň Karlovým přítelem a zápolili spolu ve veršování.⁵¹

Následující částí programu byla prezentace projektu *Čapek* zpracovaná Bc. Markétou Venclovou, ředitelkou společnosti Branka, o.p.s. a Lenkou Lembejovou. Prezentace se týká projektu, který je věnovaný Josefu, Karlu i Heleně Čapkovým v Kladském pomezí. Představuje trojici sourozenců prostřednictvím míst, kde pobývali v rámci Královéhradeckého kraje. Na základě čapkovské tematiky, láká občany k cestování za danými místy, kde sourozenci za svého života pobývali. Seminář s názvem *Člověk Čapek a SBČ* vedl JUDr. Pavel Vespalec, předseda SBČ a Tomáš Kubíček, který je členem SBČ a zároveň i předsedou Klubu Čapků Trutnov. SBČ je zkratka pro Společnost bratří Čapků a má nejširší záběr na život a dílo Josefa a Karla,

---

⁵⁰ Hubertova. Člověk Čapek: odborný seminář o Čapkových rodových kořenech, dětství a dospívání 20. února 2018 - Knihovna města Hradce Králové Svaz knihovníků a informačních pracovníků 08. *Program_annotace.pdf* [online]. Hradec Králové: PDFCreator 2.5.2.5233, 2018 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: https://www.knihovnahk.cz/files/tinymce/pro-knihovniky/program_annotace.pdf

⁵¹ Hubertova. Člověk Čapek: odborný seminář o Čapkových rodových kořenech, dětství a dospívání 20. února 2018 - Knihovna města Hradce Králové Svaz knihovníků a informačních pracovníků 08. *Program_annotace.pdf* [online]. Hradec Králové: PDFCreator 2.5.2.5233, 2018 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: https://www.knihovnahk.cz/files/tinymce/pro-knihovniky/program_annotace.pdf

založena byla již v roce 1947. O uchování tvorby bratří Čapků v paměti národa se členové SBČ starají po celé České republice. Na programu nemohla chybět také pozvánka k navštívení Muzea bratří Čapků v Malých Svatoňovicích, které je umístěno v domě, kde Karel Čapek ve svých dětských letech bydlel spolu se svou rodinou. Muzeum obsahuje také různé rodinné fotografie nebo Karlovo vysvědčení z druhé třídy.⁵²

Na konci programu se Bc. Kateřina Hubertová, předsedkyně RV (regionální výbor) Svazu knihovníků a informačních pracovníků 08, zabírá tématem Čapci a knihovny. Pomocí prezentace účastníkům představila akce s čapkovskou tematikou, které knihovny po celé České republice pořádají. Výjimkou nejsou ani knihovny v Hradci Králové. Aktivity spojené s Karlem Čapkem se objevují v knihovnách ve dvou liniích. V jedné jsou akce pro dětské čtenáře, v druhé zase akce pro čtenáře dospělé. Co se týče dětí, pro ně se většinou konají aktivity, které se věnují především pohádkám bratří Čapků, ale také se snaží dětem již v raném věku vštěpit něco z jejich života a ostatních děl, především vztah k rodinnému kraji a jejich dětství. Akce probíhají nejen formou besed, ale také pomocí literárních vycházek a setkání. Akce pro dospělé se konají zatím většinou jen formou besed. Tématem besed bývá Čapkův život, význam jeho rodových kořenů v našem kraji a při přítomnosti kvalifikovaného lektora i rozbor jeho děl. Dále lektor posluchačům přednáší, jaký mají Čapkova díla význam pro náš kraj či různé historické události. Nepříliš vyhledávanou metodou je přímé předčítání Čapkových textů. Větší ohlas mělo předčítání například v domovech pro seniory.⁵³

Knihovna města Hradce Králové také pořádala akci, která byla pouze pro knihovníky z okresu Hradec Králové, nikoliv pro veřejnost. Akce nesla název *Čapkům v patách* a konala se 23. května 2009. Obsahovala zájezd do Malých Svatoňovic, exkurzi v knihovně v Batňovicích a poté proběhl přesun do Úpice a zdejší městské knihovny, spolu s prohlídkou

---

⁵² Hubertová. Člověk Čapek: odborný seminář o Čapkových rodových kořenech, dětství a dospívání 20. února 2018 - Knihovna města Hradce Králové Svaz knihovníků a informačních pracovníků 08. *Program_annotace.pdf* [online]. Hradec Králové: PDFCreator 2.5.2.5233, 2018 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: https://www.knihovnahk.cz/files/tinymce/pro-knihovniky/program_annotace.pdf

⁵³ Hubertová. Člověk Čapek: odborný seminář o Čapkových rodových kořenech, dětství a dospívání 20. února 2018 - Knihovna města Hradce Králové Svaz knihovníků a informačních pracovníků 08. *Program_annotace.pdf* [online]. Hradec Králové: PDFCreator 2.5.2.5233, 2018 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: https://www.knihovnahk.cz/files/tinymce/pro-knihovniky/program_annotace.pdf

domu Čapků. Od 1. do 30. dubna 2010 byla pořádána výstava autogramů pod názvem *Vzpomínka na osobnosti našeho kraje*, která zahrnovala sbírku Jaroslavy Michaly z Hradce Králové, jež obsahovala samozřejmě i podpis Karla Čapka. Od 2. července do 26. srpna 2020 se konala v knihovně výstava s názvem *Život a doba Karla Čapka*, věnovaná ke 130. výročí jeho narození. Návštěvníci se zde seznámili s osobností Čapka v několika rovinách, a to pomocí jeho citací, které jsou veřejnosti obecně známé, ale také těch, o kterých jen tak někdo neslyšel. K 80. výročí úmrtí Karla Čapka se v městské knihovně konala hra pod názvem *Byla jsem na světě*, což byl divadelní projekt, kdy se herečka Stanislava Hošková postavila do role Olgy Scheinpflugové, manželky Karla Čapka. Hošková nejprve vyprávěla o jejích hereckých začátcích, zralém herectví a následně věnovala největší množství času právě Čapkovým životním událostem, které s ním jeho manželka zažila.⁵⁴

3.2 Divadlo jako místo regionální paměti

3.2.1 Klicperovo divadlo

Hradec Králové má bohatou divadelní tradici. Projekt Klicperova divadla byl schválen roku 1883 a zasloužil se o něj architekt Viktor Weinhengst. Slavnostní otevření divadla proběhlo v roce 1885 při představení hry *Eliška Přemyslovna* a opery *Hubička* od Bedřicha Smetany. Budova na své návštěvníky dělá dojem svým novorenesančním a klasicizujícím stylem.⁵⁵

Divadlo je v současné době jedním z kulturních center metropole východních Čech. Klicperovo divadlo působí na čtyřech scénách, kterými jsou: Hlavní scéna Klicperova divadla v historickém centru města, Studio Beseda pod Malým náměstím, dále Podkroví a Letní scéna u Klicperova divadla. Divadlo bylo již čtyřikrát jmenováno Divadlem roku České republiky, na základě prestižní ankety *Nadace Alfreda Radoka*. V roce 2013 získalo ocenění pardubického divadelního *Festivalu smíchu* za nejlepší komedii roku, byla jí *Figarova svatba*.⁵⁶

V Klicperově divadle je postava Karla Čapka významnou celebritou a oblíbencem. Je velká škoda, že mnoho lidí si Čapka a Klicperovo divadlo nespojuje. Světem se celé ty roky šíří nepravdivá informace, která se týká premiéry Čapkovy divadelní hry *R.U.R.* Za prvotní

---

⁵⁴ Knížíšek naděluje aneb Ptejte se nás na co chcete. *Hradecký deník*. 2018, 27(281), 2. ISSN 1802-0984.

⁵⁵ DOUBEK, Zdeněk a Milan LAJDAR. *Město pod Bílou věží: čtení o starém Hradci II*. Hradec Králové: ML, 2002, 224 s. Civitatis Gradecensis 1225-2002. ISBN 80-901267-3-1, str. 108

⁵⁶ Klicperovo divadlo. *Hradec Králové.cz: město na dlani* [online]. Hradec Králové: inet-servis.cz, 2000 [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://kultura.hradeckralove.cz/institute/klicperovo-divadlo-12409/>

místo premiéry bylo považováno Národní divadlo v Praze. Ve skutečnosti tomu tak ale vůbec nebylo. Podle veškerých zdrojů se oficiální premiéra *R.U.R.* uskutečnila v Národním divadle 25. ledna 1921, avšak už o tři dny dříve byla poprvé na světě sehraána 2. ledna 1921 Jednotou divadelních ochotníků v Klicperově divadle. Zde bylo také poprvé použito slovo robot. Čapek jím chtěl pojmenovat uměle vytvořené bytosti, původně je nazýval laboři. Označení robot mu poradil jeho bratr Josef Čapek. Od té doby, co se hra těšila velké popularitě, se slovo robot rozšířilo do celého světa.⁵⁷

Klicperovo divadlo na památku Karla Čapka každoročně pořádá na výročí premiéry jeho divadelní hry *R.U.R.* různé projekty a derniéry. Například Digniéra Davida Drábka se stala u diváků velice oblíbená. V roce 2021 měla hra *R.U.R.* výročí 100 let. Klicperovo divadlo ve spolupráci s Univerzitou Hradec Králové a Komitétém Čapek Hronov připravilo *projekt R.U.R.* Jedná se o celodenní program věnovaný Karlu Čapkovi a jeho hrám.⁵⁸ Tentokrát proběhl na téma výročí Heleny Čapkové a *R.U.R.* Obsah literárně-historické konference je k dispozici též na stránkách univerzity. Konference se týkala především Heleny Čapkové, o které zde vyprávěl Michal Pehr. V průběhu programu měl Jan Květina slovo o Karlu Čapkovi, Jan Bílek o světové premiéře *R.U.R.* v Hradci Králové, Josef Vašát o slovu „robot“ a Lenka Lázňovská o uvádění her Bratří Čapků. Projekt je k dispozici k nahlédnutí na stránkách Univerzity Hradec Králové v záložce pedagogická fakulta. Co se týče přímo Univerzity Hradec Králové a její práce s pamětí Karla Čapka, tak se zde žádná periodická akce nekoná. V roce 2021 však tímto projektem chtěli spolu s Klicperovým divadlem vytvořit připomínku významné události, kterou byla právě již zmiňovaná premiéra divadelní hry *R.U.R.* Na stránkách univerzity je k dispozici kompletní virtuální výstava věnována právě Čapkovi, která byla součástí projektu. Je zde také kompletní záznam rozhovoru, který Univerzita Hradec Králové s divadlem uskutečnila.

Od 10 hodin 6. října 2021 proběhla literární konference na téma *Hradec Králové Čapkům II* na Krajském úřadě Královéhradeckého Kraje v sále Albrechta z Valdštejna. Od 14 hodin probíhalo scénické čtení inspirované dílem Karla Čapka v Klicperově divadle v Podkroví. Neslo název *Mezi vědou a mystikou-deux in machina*, jehož text navazoval na Čapkovo *R.U.R.* Autorem byl dramaturg Martin Satoranský. Čapkovy texty byly přednášeny herci, kterými byli Martina Nováková a František Staněk. Od 15 hodin se zde hrálo kolokvium

---

⁵⁷ Roboti dnes naposled. *Hradecký deník.cz* [online]. Hradec Králové: VLTAVA LABE MEDIA, 2007 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: https://hradecky.denik.cz/kultura_region/divadlo_rur_20070413.html

⁵⁸ RUR – 100. *Klicperovo divadlo: Hradec Králové* [online]. Hradec Králové: INET-SERVIS.CZ, 2022 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.klicperovodivadlo.cz/inscenace/rur-100-5641>

Člověk-Robot, kam přijali pozvání hosté Pavel Janoušek z Ústavu pro českou literaturu Akademie věd České republiky nebo Jana Kostincová z pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové. Byl zde po skončení diskuze i prostor pro vyjádření publika. Tuto část programu moderovala Nella Mlsová. Od 17:30 se hrála divadelní hra *R.U.R. 2.0* v Divadle Drak ve Studiu a od 19. hodin proběhla komentovaná prohlídka na téma *Továrna na utopii* v Divadle Drak v Labyrintu, kterou návštěvníky provázel Tomáš Jarkovský.

K prohlídce byl vydán i katalog, jehož kopie se nachází v Divadle Drak a ve Studijní vědecké knihovně v Hradci Králové. Výstava se skládala z několika objektů, které byly zadány různým výtvarníkům, ti měli za úkol se inspirovat čapkovskou tvorbou. Jsou to objekty, které jsou uspořádány hravou formou, aby mohly být určeny i pro rodiny s dětmi. Například jeden objekt představoval muzeum mloků po vítězné válce. Jednalo se o interaktivní výstavu, tudíž na její návštěvníky například přela voda. Výstava se snažila o co největší reálnost, prohlubovala tak zájem a představivost návštěvníků. V roce 2020 proběhla první část tohoto projektu s názvem *Hradec Králové Čapkům I*. Hlavním organizátorem byl Komitě Čapek Hronov. Ve sborníku příspěvků z mezinárodní konference Hradec Králově 2020, který vydala společnost Komitě Čapek Hronov, se nachází veškeré informace o účastnících a průběhu projektu. Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové se zapojila do výstavy *Továrna na utopii*, mini konference a kolokvia *Člověk-Robot*. Zbytek projektu pořádalo Klicperovo divadlo a Divadlo Drak.⁵⁹

Oslava stoletého výročí premiéry hry *R.U.R.* se odehrála za nepříznivé pandemické situace způsobené masivním rozšířením onemocnění covid-19, tudíž muselo být během oslav striktně kontrolováno dodržování protipandemických opatření. To mělo za následek velký úbytek účastníků na jednotlivých částech projektu. Místa musela být rezervována předem a byl velmi omezený počet lidí, kteří se mohli účastnit, a to kvůli nutným rozestupům mezi návštěvníky a vládnímu omezení počtu osob na veškerých kulturních akcích. Kvůli pandemické situaci se Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové rozhodla uspořádat ke stoletému výročí premiéry *R.U.R.* online výstavu Klicperova divadla s názvem *První, i když shodou náhod* a podcast Klicperova divadla nesoucí název *Pot&Lesk-100 let RUR Karla Čapka*. Zájemci se mohli přihlásit přes odkaz, který se nacházel na webových stránkách pod názvem výstavy nebo podcastu a na propagačním letáku s vypsáním programem.

---

⁵⁹ Utopické motivy v díle K. Č. - výstava v divadle Drak. *Zprávy Společnosti bratří Čapků*. 2021, (143), 9. ISSN 2533-4654., str. 9

Klicperovo divadlo také nabízelo divákům inscenaci s názvem *Čapek*. Sledovala chvíle života velkého spisovatele, jenž musel i na konci svého života čelit nenávisti a zbabělosti národa, který měl tolik v lásce. Inscenace trvala dvě hodiny a dvacet minut včetně přestávek. Věra Mašková měla na starosti dramaturgii a režíroval ji Pavel Khek. U diváků měla velice dobré ohlasy, které se objevily především v online recenzích na stránkách *I-Divadlo.cz*. Našlo se i pár hodnocení pod šedesát procent, kdy se některým divákům zdálo představení spíše jako klišé nebo kritizovali nezdařilé politické preference, které podle nich k Čapkovi neseděly. Jednota divadelních ochotníků Čapka s radostí využívala do svých divadelních představeních v Klicperově divadle.⁶⁰

Informace, týkající se následně zmíněných inscenací, mi byly poskytnuty ochotnou pracovnící Muzea východních Čech v Hradci Králové Jaroslavou Pospíšilovou. V roce 1920 začala v divadle sezóna her, které napsal Karel Čapek. Započala hrou s názvem *Loupežník*, kde si zahrál titulní roli Alois Janata z Nového Bydžova. Dne 2. ledna 1921 byla uvedena už výše zmíněná první světová premiéra jeho divadelní hry *R.U.R.* Ve dnech 8. a 9. ledna 1928 se v divadle hrála komedie *Adam Stvořitel*, kde v hlavní rolích hráli Václav Vydra a Bedřich Karen, což byli členové Národního divadla. Ve dnech 1. a 2. dubna 1939 se hrála opět divadelní hra *R.U.R.* k poctění památky zesnulého spisovatele. Od roku 1953 začalo hrát Čapkovy divadelní hry Profesionální divadlo Hradce Králové, první jejich odehranou hrou od Čapka se stala *Matka*. Samotné Profesionální divadlo začalo působit na divadelní scéně již v roce 1949. Roku 1959 zahrálo *R.U.R.*, v roce 1961 *Věc Makropulos*, v roce 1963 *Válku s mloky*, dále například roku 1989 byla odehrána Čapkova hra *Ze života hmyzu*, v roce 1991 *Hra lásky osudná*, roku 2000 *Pejsek a kočička*, 2009 opět *Věc Makropulos* a v roce 2012 *Věc Čapek*.

3.2.2 Divadlo Drak

Divadlo Drak je loutkové divadlo, které se v tradici českého loutkářství věnuje originální autorské tvorbě pro děti i dospělé. Pracuje s imaginací a svou nápaditostí, získalo i čestná ocenění ze zahraničí. Historie divadla započala jeho založením v roce 1958. Tehdy bylo pojmenováno Hradecké loutkové divadlo. V roce 1968 se k názvu připojilo i slovo drak, které neznamená bájnou stvůru, jak si mnozí mohou myslet. Vlastně se ani o slovo nejedná, je to zkratka názvu Divadlo rozmanitosti, atrakcí a komedie. Podle jiného zdroje se divadlu říkalo Divadlo radosti, atrakcí kouzel. První léta své existence nemělo žádnou svoji vlastní budovu.

---

⁶⁰ Čapek: Městská divadla pražská. *Městská divadla pražská* [online]. Copyright 2011 [cit. 05.06.2022]. Dostupné z: <https://www.mestskadivadlaprazska.cz/inscenace/246/capek/>

Hrálo se například v sále královéhradeckého muzea. Svou budovu získalo až roce 1963 v areálu bývalého studentského domova. Prvním ředitelem se stal Vladimír Matoušek, který přivedl do Hradce první významné osobnosti, mezi kterými byl i jeho nástupce, dramaturg Jan Dvořák.⁶¹

I když se Čapkova divadelní hra *R.U.R.* hrála poprvé v Klicperově divadle, tak Divadlo Drak se zpracování osoby Karla Čapka a jeho tvorby též ani trochu nebálo. Začalo pořádat akce, které jsou věnovány právě Čapkově odkazu. Jedna z nich nese název *Neděle s Karlem* a jedná se o sérii doprovodných programů k výstavě s názvem *Továrna na utopii*, kterou divadlo pořádá také. Konala se 10. října 2021. Akce obsahovala uvedení do nové, již zmiňované výstavy spolu s kurátorem, následovalo čtení z vybraných textů Karla Čapka, které četli herci Divadla Drak, a zakončením byla výtvarná robotí dílna.⁶²

Akce *Neděle s Karlem* spojená s představením výstavy *Továrna na Utopii* volně navázala na inscenaci *R.U.R. 2.0*, která vznikla k stoletému výročí uvedení dramatu *R.U.R.* v Hradci Králové. Inscenaci divadlo uvedlo na studiové scéně v sedmi reprízách. Byla určena nejen pro školy, ale i pro širokou veřejnost. Byla velice vyvedená, co se týče kostýmů, scénického způsobu či nápadu, se kterým se od začátku pracuje. Samotná hra má dvě linie. V první se nachází opraváři, kteří mají za úkol instalovat roboty do domácností. Povídají si o nich a o tom, k čemu jsou dobří. Zároveň mezi sebou pronesou i jisté obavy o lidskou budoucnost a postup vývoje společnosti. Jeden z opravářů je z generace třicátníků a druhý už má krátce před důchodem. Jeden má postoj zpátečnický a druhý je zase progresivní. Druhá linie dané inscenace jsou již roboti samotní. Roboti zde ožívají skrze lásku k dítěti. Ohlas na inscenaci *R.U.R. 2.0* byl u diváků rozporuplný. Někteří byli ze hry nadšení, pro jiné to zase nebyl úplně vhodný šálek kávy. Každý jsme ale jiný a z toho, že se inscenace nelíbí jedné osobě, nemůžeme hru hned posuzovat jako špatnou. Ně kterým divákům vadila absence pevné dějové linky a pro některé nebyl zajímavý způsob, kterým byl příběh ve hře vyprávěn.⁶³

Co se týče výstavy *Továrna na utopii*, tak ta je tvořena ze šesti instalací od šesti různých autorů, kteří se utopickými motivy u Čapka inspirovali a rozhodli se na ně reagovat svým vlastním jazykem spolu s vlastními vyjadřovacími prostředky. Každý z autorů vytvořil poutavé

---

⁶¹ Historie Divadla DRAK. *Divadlo DRAK* [online]. Hradec Králové: Divadlo Drak, MIFD o.p.s, 2022 [cit. 2022-05-05]. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/historie-divadla-drak-2/>

⁶² Neděle s Karlem. *Divadlo DRAK* [online]. Hradec Králové: Divadlo Drak, MIFD o.p.s, 2022 [cit. 2022-05-05]. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/historie-divadla-drak-2/>

⁶³ MAREČEK, Petr. K Továrně na utopii patří i Neděle s Karlem. *Mladá fronta Dnes - Královéhradecké vydání*. 2021, 32(229), 12. ISSN 1210-1168. Hradecký Dnes, 20211004., str.12

dílo, do kterého se zapojují i diváci. Žádná z vystavených instalací nepostrádá kouzlo metaforičnosti či hravosti, což byl hlavní kurátorský záměr. Od Kamila Bělohávků zde byla k dispozici expozice s názvem *Lusus pilaris mechanicus*, kde si návštěvníci zahráli primitivní hru ještě z dob, kdy na zemi vládli lidé. Další výstavu měl Karel Czech, a to s názvem *Prostor pro nesmrtelnost*, u Terezy Vašíčkové si návštěvníci mohli vyrobit trochu božské energie na šlapadle na absolutno. Čapkovým dílem *Válka s mloky* se inspirovali hned dva autoři. Jedním z nich byl Robert Smolík, který vytvořil vojensko-historickou expozici *Mír s mloky*, druhý byl Antonín Šilhar a jeho filmový dialog *Rozhovor na vesnici*. Tomáš Jarkovský, který je spolu se scénografkou Vašíčkovou kurátorem výstavy, připravil pro hráče audiohry Jana Čtvrtníčka *Krakataudio*, spolu se zvukovým dobrodružstvím. Šest instalací doplňuje ještě sedmá s názvem *Továrna na budoucnost*, kterou připravili lektorky Divadla Drak Jana Nechvátalová, Klára Svobodová a Anna Hrnecková. Tato instalace otevřela každému prostor pro vlastní tvorbu. Výstavu bylo možné navštívit do konce srpna roku 2021.⁶⁴

Cílem pro autory instalací bylo, aby dali dětským návštěvníkům příležitost témata týkající se Karla Čapka hravě a tvořivě objevovat. V interaktivních objektech se vzájemně propojují právě prvky metaforičnosti, výtvarných vyjadřovacích prostředků a divadelnosti. K výstavě byly k dispozici zároveň i workshopy spolu s lektorskými programy, které tvoří součást koncepce programové nabídky *Labyrintu Divadla Drak*. Návštěvníkům chtějí svými jednotlivými instalacemi naznačit, že Čapkovy myšlenky, které v jeho době měly formu sci-fi, je nyní po sto letech o dost blíže realitě. Jde o vliv našeho postupného přesunu do virtuálního prostoru, vývoj stále ničivějších zbraní, robotizaci, automatizaci nebo věčné hledání dlouhověkosti, které se stalo genetickou manipulací, umělou inteligencí. Nachází se zde i dnes velmi aktuální téma, například kvůli covidu-19 čelíme novým hrozbám pro naše zdraví. Velice aktuálním tématem je také ochrana životního prostředí a udržení jisté environmentální rovnováhy. Hlavní myšlenkou nejen této koncepce, ale i jiných aktivit divadla je umožnit návštěvníkům propojit svět umění se vzděláváním.⁶⁵

---

⁶⁴ MAREČEK, Petr. K. Továrně na utopii patří i Neděle s Karlem. *Mladá fronta Dnes - Královéhradecké vydání*. 2021, 32(229), 12. ISSN 1210-1168. Hradecký Dnes, 20211004.

⁶⁵ Utopické motivy v díle K. Č. - výstava v divadle Drak. *Zprávy Společnosti bratři Čapků*. 2021, (143), 9. ISSN 2533-4654., str. 9

3.3 Místa paměti v prostoru architektury

3.3.1 Dům čp. 117

Dům s číslem popisným 117 nese v rámci paměti Karla Čapka velký význam, jelikož v něm Čapek strávil značnou část svého života během studií v Hradci Králové. Jak již bylo zmíněno, tak zde žil se svou babičkou. S pobytem v tomto významném městě neměl sebemenší problém, spíše naopak se mu v Hradci Králové velice líbilo, jelikož se zde na gymnáziu i mimo něj mohl setkat s tehdejšími slavnými mysliteli a literáty, a to již v době jejich rané tvorby. Ladislav Vacina se se čtenáři rozhodl podělit o své zážitky, které s Karlem Čapkem během svých mladých let měli, jelikož byli velice dobří přátelé, tudíž ze svých vzpomínek nemohl vynechat ani Čapkův dům.⁶⁶

Dům čp. 117 se nacházel v Hradci Králové na severní straně tehdejšího Malého náměstí. Ladislav Vacina napsal knihu s názvem *Jeden i druhý-vzpomínky na bratry Čapky*, která byla vydána roku 1988. Vacina pojednává o tom, že dům nebyl nijak extra výjimečný, jelikož o tom, že Karel Čapek bude natolik slavný, jak ho známe dnes, ještě nikdo neměl ani ponětí. Bydlel v zadním traktu domu, v prvním poschodí s vyhlídkou na sever. Pro Karla byl výhled ideální, jelikož při pohledu z okna viděl Jestřebí hory, které pro něj byly plné vzpomínek. Čapek zde bydlel čtyři roky, do doby, než odešel z gymnázia za svými studii do Prahy. Byly to bezpochyby nejdůležitější roky v jeho životě, kdy se z mladého vyjukaného a zvědavého kluka stal bystrý, nadaný a cílevědomý chlapec. Je velká škoda, že o Čapkově pobytu v Hradci Králové jsou pouze strohé záznamy z jeho studia na gymnáziu a úryvky z vyprávění jeho spolužáků, které nemusí být vždy podle skutečnosti. Hradec Králové vedl v Čapkově životě důležitou úlohu, jelikož se o něm zmiňuje i ve svých dílech, jako je *Továrna na absolutno* nebo *Krakonošova zahrada*. Proč tedy je tak málo záznamů o jeho zdejším pobytu? To už se nejspíš nedozvíme.⁶⁷

Jednalo se původně o renesanční dům z 2. poloviny 16. století. Roku 1824 byl přestavěn klasicistně, zejména jeho fasády. Na fasádě se nacházel obraz svatých Tří králů, konkrétně pod prostředním oknem v 1. patře těsně pod okenní římsou. Vchod do domu se skládal z půlkruhového kamenného venýře neboli ostění s dvoukřídlými vchodovými dveřmi. V přízemí byla vstupní síň klenutá, přepažená vřetenovým schodištěm. V roce 1891 byl dům

---

⁶⁶ VACINA, Ladislav. *Jeden i druhý: vzpomínky na bratry Čapky*. Hradec Králové: Kruh, 1988, 389 s., [16] obr. příl. Okamžiky., str. 9

⁶⁷ VACINA, Ladislav. *Jeden i druhý: vzpomínky na bratry Čapky*. Hradec Králové: Kruh, 1988, 389 s., [16] obr. příl. Okamžiky., str. 12

koupen truhlářem Františkem Kneprem, který ještě ten samý rok požádal o povolení pro výstavbu nádvorního dvorku spolu s dílnou. Povolení mu bylo přiděleno, a ještě téhož roku v listopadu byla stavba zkolaudována. Domek se nacházel na konci dlážděného dvora a byl patrový s pultovou střechou a spádem do zahrady. V přízemí byla truhlářská dílna a v prvním patře dílna čalounická. Do jaké doby Knepr dům vlastnil, není známo, ale v roce 1911 ho prodal Záložně Hradec Králové. V letech 1931, 1936 a 1941 byli jako vlastníci domu zaznamenáni Ladislav Jandík s manželkou Ludmilou. Zároveň jim náleželo i jedno várečné právo.⁶⁸

Od roku 1917 začínal dům postupně strádat a nájemníci si stěžovali, že je naprosto nepřizpůsobený k bydlení. V roce 1986 zde již nikdo nebydlel, byla zde dokonce vytrhána cihelná dlažba a podlaha byla překopána. V 80. letech 20. století byl dům ponechán chátrání, stejně jako domy v jeho okolí s číslem popisným 116 a 118. Z objektu zůstaly jen průčelní zdi a sklepy. V 2. polovině 90. let zde byl postaven hotel U královny Elišky. U vchodu byla kolem roku 2000 odhalena pamětní mramorová deska s textem „*Zde žil český spisovatel a dramatik Karel Čapek v letech 1901-1905 za svých studií na místním gymnásiu.*“ Pamětní desku inicioval Spolek za starý Hradec.⁶⁹

3.3.2 Královehradecké gymnázium

S gymnáziem je spojena řada významných osobností, které jsou součástí české kulturní paměti. Gymnázium o paměť na své profesory i žáky dodnes pečuje. Roku 1925 začala probíhat stavba nového gymnázia na základě projektu Josefa Gočára, 1. května 1927 byla budova dokončena. Na konci září 1936 začalo gymnázium prožívat své slavné dny. Připomínalo si šest století latinských škol a zároveň oslavovalo výročí 300 let gymnázia. Na oslavách byly také odhaleny dvě pamětní desky na průčelí budovy. Spolu s oslavami nemohlo chybět připomenutí vynikajících mužů, kteří na této škole studovali. Jedním z nich byl samozřejmě i Karel Čapek. Spolu s ním pak Alois Jirásek či Franta Kaván. S nástupem fašismu čekalo gymnázium opět nebezpečí vojenského konfliktu. Ve školním roce 1938-1939 byl vyhlášen protektorát, ale zároveň se i pietně oslavovala památka Karla Čapka. V roce 1952 se hradecké gymnázium veřejně přihlásilo k památce Josefa Kajetána Tyla, který byl rovněž jeho žákem. Roku 1951 se

---

⁶⁸ R. Vaše dobrá adresa, aneb, Proč bydlet a žít v Hradci Králové. *Radnice: [zpravodaj Hradce Králové]*. Hradec Králové, 2006, 6(22), 7.

⁶⁹ DOUBEK, Zdeněk, Helena REZKOVÁ, Radek BLÁHA a Jiří NĚMEČEK. *Starý Hradec Králové dům od domu*. Hradec Králové: Jiří Blahuš - AXA Hradec Králové, 2009, 371 s. ISBN 978-80-904448-0-5., str. 216-217

ministerstvo školství, věd a umění rozhodlo vyhovět učitelskému sboru a gymnázium od té doby neslo název Tylovo gymnázium.⁷⁰

Důvod, proč Karel Čapek z gymnázia odešel, není dosud úplně znám. Každá z teorií tvrdí něco jiného. Jiří Červený se domníval, že Čapka vyloučili kvůli písemné úloze k předmětu z českého jazyka, kvůli revoluční kompozici. Práce nesla název *Člověk-bílá bestie*. Čeněk Mrázek dával za příčinu Karlova vyloučení jeho posměšnou báseň na císaře, kterou napsal. Nejvíce historiků i literárních badatelů věří v tvrzení jeho sestry Heleny, která ve své vzpomínkové publikaci uvedla jako důvod Karlova vyloučení činnost ve studentském spolku Mansarda. Antonín Pechan zase roznášel nepravdivé informace o tom, že učitel matematiky hovořil o Karlově vyloučení již jako o hotové věci, podle této teorie by tedy vyloučení bylo plánované, což není moc pravděpodobné.⁷¹

Karel Čapek byl vždy výtečným žákem a v tehdejší třídní knize nebyla nikde ani zmínka o jeho špatném chování či známkách. Dokonce i v různých protokolech je jeho jméno spojováno pouze s vyznamenáním. Školní dokumenty nám napovídají, že Čapek kvartu dokončil, jelikož mu bylo předáno vysvědčení obsahující datum 15. července 1905. Kdyby byl vyslýchán kvůli své činnosti ve spolku nebo za nevhodné básně či písemné práce, tak by v zápise o jeho chování musela být nějaká zmínka, což není. Navíc by Čapkovi rodiče dostali cenzuru. Cenzura byla písemné upozornění pro rodiče žáků, kteří měli ve škole nějaké kázeňské problémy nebo špatné známky. Žádné takové záznamy se o Čapkovi nenacházejí. Dne 4. května 1905 byl počet žáků ve třídě 39 a Čapek se nacházel mezi vyznamenanými.⁷²

V posledním zápise z porady 16. června 1905 je žáků pořád 39, tudíž není možné, aby Čapek školu nedokončil. Vyznamenaní žáci tento rok nebyli jmenováni, proto zde Čapkovo jméno nenalezneme. Jako nejpravděpodobnější hypotéza se nám nabízí ta, že se jeho rodina bála vlivu, který na jejich syna měli mladí, pokrokoví studenti v Hradci Králové, mezi kterými byli i chlapci židovského původu, jako byl Otto Pik a další. Karel Čapek se ke svému odchodu

---

⁷⁰ *Almanach k třístému padesátému výročí založení školy: Gymnázium Josefa Kajetána Tyla v Hradci Králové*. Hradec Králové: SRPŠ a SSM při Gymnáziu J.K. Tyla v Hradci Králové, 1986, 126 s., str. 24, 27

⁷¹ LANDSMANNOVÁ, Petra. *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury*. Vyd. 1. Hradec Králové: Knihovna města Hradce Králové ve spolupráci s Vydavatelstvím Jaroslav Hruža, 2008. 87 s. ISBN 978-80-85059-40-3., str. 33

⁷² LANDSMANNOVÁ, Petra. *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury*. Vyd. 1. Hradec Králové: Knihovna města Hradce Králové ve spolupráci s Vydavatelstvím Jaroslav Hruža, 2008. 87 s. ISBN 978-80-85059-40-3., str. 34

z gymnázia v žádném ze svých děl přímo nevyjadřuje. Pouze v dopise Anně Nepeřené pocházejícím z 21. března 1905 píše o svém plánovaném odchodu do Brna, důvod ale nikde nesděljuje. Z jeho dopisu se nezdá, že by byl z gymnázia vyloučen. Uvádí zde jen fakt, že mu bylo nabídnuto místo v redakci Moravského kraje.⁷³

4 Paměť na Karla Čapka v hradeckém literárním místopisu

4.1 Stříbrný vítr: Studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury

Knihovna města Hradce Králové vydala k příležitosti 70. výročí úmrtí Karla Čapka publikaci *Stříbrný vítr: Studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury* ve spolupráci s vydavatelstvím Jaroslava Hrůzy a za finančního přispění Královéhradeckého kraje. Autorkou je již zmiňovaná Petra Landsmannová, která je nejen pracovnící knihovny v referenčním centru, ale zároveň je i praneteří Vojtěch Králíčka, jednoho ze zakládajících členů Mansardy. Lze říct, že autorku vedly k vydání této publikace především její rodové kořeny. Při svém psaní také hodně čerpala z knihy spisovatele Jiřího Červeného s názvem *Paměti Mansardy*, která se věnuje studentskému literárnímu spolku Mansarda, jenž významným způsobem ovlivnil tvorbu mnoha spisovatelů, jako byl právě Karel Čapek, Emil Vachka, Jiří Červený a další důležité osobnosti kulturního života první poloviny 20. století. V části, která se zabývá osobnostmi Mansardy, je popsán jejich celý život i mimo Hradec Králové. Landsmannová se věnuje schválně spíše méně známým osobnostem.⁷⁴

Základem této publikace byla její bakalářská práce na téma *Studentský spolek Mansarda*. Výsledky bakalářské práce v publikaci obohatila o nová fakta, informace či poznatky, které během svého výzkumu získala, aby kniha dokázala oslovit co nejširší veřejnost. Publikace byla vydána u příležitosti sedmdesátého výročí úmrtí Karla Čapka, proto se v knize nachází i jeho výběrová bibliografie *Karel Čapek a Hradec Králové*. Téma Mansardy je v knize dobře zpracované, aby mu každý čtenář rozuměl a nemusel si lámat hlavu nad mnohdy složitými větnými spojeními, která se v odborných knihách často nachází. Landsmannovou při jejím výzkumu velice zaujalo, že z mladých středoškoláků, které učitelé nazývali anarchisty či

---

⁷³ LANDSMANNOVÁ, Petra. *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury*. Vyd. 1. Hradec Králové: Knihovna města Hradce Králové ve spolupráci s Vydavatelstvím Jaroslav Hrůza, 2008. 87 s. ISBN 978-80-85059-40-3., str. 35

⁷⁴ PROCHÁZKOVÁ, Marcela. Akvizice regionálních dokumentů. *U nás: knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje*. 2009, **19**(1), 19-20. ISSN 0862-9366

rebely, se stala součástí intelektuální elity první republiky a někteří z nich se stali i významnými spisovateli. Jedním z nich, který byl podle ní nejvýznamnější, byl právě Karel Čapek.⁷⁵

Landsmannová o Čapkovi v knize pojednává jednak v kapitole „Studentský spolek“, kde daný spolek představuje a podrobně vysvětluje jeho historické kořeny či kdo ho založil. Následně se osobě Karla Čapka věnuje v kapitole „Studentské časopisy“, kde představuje jeho žurnalistickou tvorbu a vypovídá o tom, do kterých časopisů přesně psal. V kapitole Mansardní lásky píše, jak se v době, kdy v Hradci studoval, zajímal o podporu ženského vzdělávání. Příkládá zde i jeho dopis, kde píše o tom, jak dívky čtou a projevují zájem o literaturu a umění. Zároveň též prosazuje názor, že i ženy mohou psát dobrou literaturu, nejenom smutně proslulé zamilované romány. Landsmannová Čapkovi věnuje i celou kapitolu ve své knize, kde popisuje jeho studia na královéhradeckém gymnáziu a jeho členství a tvorbu ve spolku Mansarda. Zde stejně jako Jan Pěta v publikaci přidává fotografii pamětní desky a domu čp. 117, kde je zachycen spolu s Malým náměstím. Dále se zde nachází stejný Čapkův portrét jako v publikaci Jana Pěty a fotografie, jak dům čp. 117 vypadá dnes.

Ke konci knihy je již zmiňovaná bibliografie, jejíž autorkou je Jarmila Benýšková. Její první část tvoří přehled základní literatury o díle a životě Karla Čapka. Jednotlivé tituly bývají doplněny anotací, jakmile se přímo týkají Hradce Králové. Druhá část vypráví o Karlu Čapkovi jako o studentu v Hradci Králové. Jsou zde zachyceny jeho literární prvotiny včetně prvních lyrických básní. Je zde také popsán jeho vztah ke školské problematice v článcích, které publikoval ve 20. letech v *Lidových novinách*. Další kapitoly o Čapkovi a jeho mládí obsahují abecední přehled životopisných próz či pamětí. Nachází se zde také soupis statí z novinových článků a časopiseckých příspěvků.⁷⁶

Publikace si klade za cíl seznámit čtenáře s kulturní a literární historií a také poznat nejranější Čapkovu literární tvorbu. Jsou zde obsaženy tištěné i obrazové archivní nepublikované materiály z fondů Státního okresního archivu v Hradci Králové. V knize se nachází i příspěvky z rodinných archivů některých mansardistů. Publikace je doplněna o celou řadou dobových fotografií a materiálů, které byly získány nejen z archivů, ale i z osobních

---

⁷⁵ LANDSMANNOVÁ, Petra. *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury*. Vyd. 1. Hradec Králové: Knihovna města Hradce Králové ve spolupráci s Vydavatelstvím Jaroslav Hruža, 2008. 87 s. ISBN 978-80-85059-40-3., str. 5

⁷⁶ LANDSMANNOVÁ, Petra. *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury*. Vyd. 1. Hradec Králové: Knihovna města Hradce Králové ve spolupráci s Vydavatelstvím Jaroslav Hruža, 2008. 87 s. ISBN 978-80-85059-40-3., str. 67

sbírek, například Soni Červené nebo Vojtěcha Škalouda. Kniha byla opatřena doslovem od tehdejšího ředitele knihovny Jana Pěty, který vydal publikaci *Literární průvodce Hradcem Králové*, kde se zmiňuje i o Karlu Čapkovi.⁷⁷

Křest knihy se konal 9. prosince 2008 v Knihovně města Hradce Králové, konkrétně v přednáškovém sále, kde se odehrálo první slavnostní představení knížky. Kmotrami knihy byly jmenovány Soňa Červená a ředitelka Památníku Karla Čapka ve Staré Huti Kristina Váňová, společně knihu pokřtily. Program se skládal z hudebně-dramatického pořadu. Byly zde čteny a dramatizovány Čapkovy texty, které publikoval v době působení ve spolku Mansarda. K programu patřily také úryvky z tvorby ostatních mansardistů obsahující například citace ze vzpomínek Čapkových spolužáků, kteří společně s ním chodili na královéhradecké gymnázium. Herec Klicperova divadla MgA. Petr Vrbecký se ujal role mladého Čapka a dalších členů spolku Mansarda.⁷⁸

Spolek Mansarda, jehož byl Čapek členem a o kterém Landsmannová ve své knize píše, bychom si měli stručně představit. Mansarda je studentský literární spolek v Hradci Králové. Studenti se scházeli na pokoji gymnazisty Vojtěcha Králíčka v Jiříkově ulici s číslem popisným 257. V publikaci Landsmannová uvádí, že od podzimu 1904 vedli knihovnu, kde si mohli půjčovat knihy, mohli zde besedovat a číst nebo psát různé časopisy. Nejen to, hráli zde dokonce i karty či pořádali výlety. Mezi první mansardisty patří nejen studenti z gymnázia, ale i studenti z učitelského ústavu. Byli jimi například Otto Sommer, Otto Pik, Zdeněk Formánek, Vojtěch Králíček a další. Na první schůzky tohoto spolku chodil i Karel Čapek. Byl členem až do doby, než přešel na gymnázium do Brna. Spolek také pořádal nejrůznější akce. Třeba díky bratrům Červeným se začalo hrát divadlo. Akce měly vždy veselý program, tombolu či společenské hry. Členové spolku vydávali i studentské časopisy. Karel Čapek nebyl výjimkou.

---

⁷⁷ LANDSMANNOVÁ, Petra. *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury*. Vyd. 1. Hradec Králové: Knihovna města Hradce Králové ve spolupráci s Vydavatelstvím Jaroslav Hruža, 2008. 87 s. ISBN 978-80-85059-40-3

⁷⁸ PROCHÁZKOVÁ, Marcela. Akvizice regionálních dokumentů. *U nás: knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje*. 2009, 19(1), 19-20. ISSN 0862-9366.

Počátky snah o studentské časopisy se objevovaly již od roku 1899, kdy vycházel humoristický časopis *Školní prach*.⁷⁹

Jeho protiváhou byl pak *Almanach*, časopis sentimentálního a satirického rázu. Od roku 1901 byl vydáván časopis *Zákulisí* a jeho nástupcem se stal později *Máj*. Časopisů je bohužel zachováno pouze několik. Karel Čapek do nich jako člen spolku přispíval také. Konkrétně do časopisu *Obzory*, což byl hektografický časopis pro literaturu, umění a život. Byl vydáván od roku 1903 a redaktorem byl Bedřich Kohout. Karel Čapek do něj přispíval pod pseudonymem Aristos a uveřejnil zde jednu ze svých prvních básní *Stará metafora*. Dále přispěl svou básní *Červená lucerna* do časopisu *Revue nejmladších*. Byl vydáván od roku 1905 a redigoval ho Emil Vachek.⁸⁰

Dokonce i školní dokumenty z gymnázia v Hradci Králové tvrdí, že Čapek kvartu zřejmě dokončil, jelikož obdržel vysvědčení s datem 15. července 1905. V protokolech ze školních porad je též psáno jen o Karlově vyznamenání, nikoliv o kázeňských problémech, které by mohly vyházovu přecházet. Čapek nemohl být vyslýchán za činnost ve studentském spolku nebo za nevhodné práce, které během svého studia v Hradci Králové sepsal, bez patřičných záznamů. Hradec Králové Čapka poznamenal, jelikož ovlivnil jeho životní orientaci či postoje, které se často odráží v jeho dílech.⁸¹

4.2 Paměti Mansardy

Landsmannová téma Mansardy zpracovávala tím způsobem, že uváděla čtenáři jen holé informace, aby nemusel dlouze číst řádky, které pro něj nejsou až tak podstatné. Soustředí se jen na důležitá fakta. Jiří Červený naopak podává čtenáři informace způsobem vyprávěcím, kdy je jednou z postav. Ve své knize vzpomíná na léta, kdy v daném spolku sám působil. Jiří Červený studoval na hradeckém gymnázium v letech 1897-1905. V roce 1903 se stal

---

⁷⁹ LANDSMANNOVÁ, Petra. *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury*. Vyd. 1. Hradec Králové: Knihovna města Hradce Králové ve spolupráci s Vydavatelstvím Jaroslav Hruža, 2008. 87 s. ISBN 978-80-85059-40-3., str. 9

⁸⁰ LANDSMANNOVÁ, Petra. *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury*. Vyd. 1. Hradec Králové: Knihovna města Hradce Králové ve spolupráci s Vydavatelstvím Jaroslav Hruža, 2008. 87 s. ISBN 978-80-85059-40-3., str. 9

⁸¹ LANDSMANNOVÁ, Petra. *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury*. Vyd. 1. Hradec Králové: Knihovna města Hradce Králové ve spolupráci s Vydavatelstvím Jaroslav Hruža, 2008. 87 s. ISBN 978-80-85059-40-3., str. 34

zakladatelem spolku Mrtvola, který se později spojil s Mansardou. Tímto se stal jedním z hlavních členů Mansardy, přezdívali mu „starý pán“, jelikož byl ze všech členů nejstarší, patřil mezi ty nejaktivnější. V této době také publikoval příspěvky v rukopisných studentských časopisech, některé i redigoval. Byly to například *Almanach*, *Obzory*, *Palec* a další. Pod pseudonymem Stáňa Vaňura psal i do oficiálních periodik. V roce 1918 se amatérské sdružení Červená sedma přeměnilo na profesionální literární a politický kabaret v hotelu Central v Hyberské ulici v Praze a jeho ředitelem se stal Jiří Červený.⁸²

O Karlu Čapkovi začíná Jiří Červený psát již ze začátku své knihy. Uvádí, že v roce 1905 vydávali mansardité časopis s názvem *Revue nejmladších*, kde začaly vycházet první Čapkovy básně. Představuje zde stejné informace jako Landsmannová o jeho studiích na královéhradeckém gymnáziu. Jiří Červený ale na rozdíl od Landsmannové uvádí i podrobnější informace, které se týkají jeho docházky do spolku či Čapkovy písemné úlohy, kterou popudil jejich učitele češtiny. Čapkovu kompozici označuje jako revoluční. Červený si myslí, že právě kvůli tomu, že úlohu nazval *Bílá bestie*, byl nucen odejít dál studovat do Brna a v Hradci již nepokračovat. Podle něj k vyhazovu z gymnázia přispívalo i Čapkovo nepřipustné chování, když se procházel po korze, kde ho sledoval jejich profesor Gorhman, který mu jeho chování poté na hodině vždy vyčítal.⁸³ V ostatních částech knihy se již Čapkovo jméno téměř nevykytuje. Pouze ke konci díla Jiří Červený ještě zmíní, stejně jako Landsmannová, studentské lásky, kdy kvůli Anně Nepeřené, přezdívané Anielka, Čapek procházel velkými krizemi. V knize se na rozdíl od publikace *Pěty* či Landsmannové neobjevují žádné obrázky ani fotografie, které by byly s Čapkem spojeny.⁸⁴

4.3 Literární průvodce Hradcem Králové

Autorem díla *Literární průvodce Hradcem Králové* je Jan Pěta. Od roku 1970 působil v Knihovně města Hradce Králové a mezi lety 1992-2008 byl jejím ředitelem. Své verše publikoval ve sborníku s názvem *Rozhovory* a v časopisech. Také je považován za autora *Analýzy kulturního života v Hradci Králové*. Redigoval i slovník hradeckých spisovatelů pod

---

⁸² LANDSMANNOVÁ, Petra. *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury*. Vyd. 1. Hradec Králové: Knihovna města Hradce Králové ve spolupráci s Vydavatelstvím Jaroslav Hruža, 2008. 87 s. ISBN 978-80-85059-40-3., str. 35-37

⁸³ ČERVENÝ, Jiří. *Paměti Mansardy*. Havlíčkův Brod: Východočeské nakladatelství, 1962, 139 s." Východočeská edice., str. 15-16

⁸⁴ ČERVENÝ, Jiří. *Paměti Mansardy*. Havlíčkův Brod: Východočeské nakladatelství, 1962, 139 s." Východočeská edice., str. 112

názvem *Literární Hradec Králové*, dále se podílel na vydání publikace *Knihovna města Hradce Králové* či brožury *Sto let Okresní knihovny*. Zároveň je členem Ústřední knihovnické rady, je spoluzakladatelem Asociace knihoven a byla mu udělena medaile Z. V. Tobolky za jeho pilnou práci v knihovnictví a výroční cena města Hradecká múza.⁸⁵

Publikace *Literární průvodce Hradcem Králové* byla vydána k příležitosti 120. výročí otevření Knihovny města Hradce Králové pro veřejnost, na počest hradeckých osobností v oblasti literatury. Všechny tyto zmíněné informace nalezneme v záložce na konci knihy.⁸⁶ Tato publikace se zcela liší od ostatních v této kapitole uvedených. Zde Jan Pěta jednotlivé autory netřídí na známé a neznámé a úmyslně se vyhýbá tomu, aby díla jednotlivých autorů hodnotil. Místo toho se zaměřil na zpracování průvodce Hradcem Králové po jednotlivých významných domech, které obývaly významné osobnosti, mezi které patřil Čapek spolu se svým úchvatným domem s číslem popisným 117, ve kterém bydlel během svých studií v Hradci Králové. Kniha nabízí čtenáři návrh na vycházky Hradcem Králové, přes historickou i novodobou část tohoto města.⁸⁷

Publikace je přínosná nejen pro turisty nebo hradecké nadšence, ale i pro školy, díky nepřebornému množství obrázků a barevnému oddělení stránek podle jednotlivých městských částí je i velice přehledná. Zjišťování informací o slavných autorech může být proto nejen povinností, ale i zábavou. Konkrétně u podkapitoly „č.p. 117“ věnované Karlu Čapkovi je fotografie domu, jak vypadal v době, kdy v něm Čapek bydlel, a fotografie, jak dům vypadá dnes. Dále se zde nachází portrét Karla Čapka, jeho podpis a pamětní deska, která mu byla vyhotovena jako vzpomínka. Publikace o něm sice pojednává o něco stručněji než *Stříbrný vítr: Studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury* od Landsmannové, zato však Pěta zpracoval o Čapkovi nejdůležitější informace. Na rozdíl od Landsmannové, která se soustředí specificky na Čapkova studentská léta v Hradci Králové, Pěta ve svém průvodci uvádí o Čapkovi veškeré důležité informace, i ty netýkající se přímo Hradce Králové.⁸⁸

---

⁸⁵ PĚTA, Jan. *Literární průvodce Hradcem Králové*. 2. vydání. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2020. 226 stran. ISBN 978-80-85059-57-1.

⁸⁶ PĚTA, Jan. *Literární průvodce Hradcem Králové*. 2. vydání. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2020. 226 stran. ISBN 978-80-85059-57-1.

⁸⁷ PĚTA, Jan. *Literární průvodce Hradcem Králové*. 2. vydání. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2020. 226 stran. ISBN 978-80-85059-57-1., str. 6

⁸⁸ PĚTA, Jan. *Literární průvodce Hradcem Králové*. 2. vydání. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2020. 226 stran. ISBN 978-80-85059-57-1., str. 31-35

Pěta používá stejně jako Landsmannová citáty od různých autorů, nejsou však totožné. Například citáty od Heleny Čapkové, provdané Koželuhové, používají ve svých dílech oba, proto můžeme vyloučit, že by navzájem od sebe opisovali. Pěta na začátku knihy uvádí Landsmannovou v poděkování, ale pouze za korektury textu, nikoliv za jakékoliv rady. Landsmannová zase ve své publikaci Pětovi děkuje za návrh na název její knihy. Pěta v kapitole o domu čp. 117 uvádí citace ze vzpomínek Emila Vachka, který byl Čapkovi během jeho studií přítelem. Pěta zde cituje i samotného Karla Čapka z jeho dopisu z 19. ledna 1905 adresovanému jeho sestře Heleně a švagrovi JUDr. Koželuhovi do Brna, v němž referoval o Mansardě.⁸⁹

Pěta začíná kapitolu krátkým představením Karla Čapka, následně, po informacích, týkajících se jeho života před nástupem na hradecké gymnázium, přichází část, věnována Karlu Čapkovi spolu s Hradcem Králové. Zde vypovídá, že v domě čp. 117 žil ještě před Čapkem student učitelského ústavu Stanislav Řehák, autor knih pro děti a mládež. V této části kapitoly je zřejmé, že se ubírá jinou cestou než Landsmannová. Nevypraví pouze o Čapkovi o jeho pobytu ve spolku Mansarda a jeho studiích. Dává si zde práci i s popsáním onoho slavného domu, kde Čapek pobýval. Uvádí, že Čapek se svou babičkou z matčiny strany bydlel v prvním patře zadního traktu domu s výhledem na Podkrkonoší, bývala zde občas i jeho sestra Helena, která se v Hradci Králové učila tanci. Pěta se ve své publikaci se čtenáři podělil i o pikantnosti, které se týkají Čapkova osobního života. Ze vzpomínek Heleny Koželuhové se dozvěděl, že Čapkovi rodiče se ho báli poslat do podnájmů nebo církevní školy, a na Úpici gymnázium nebylo. Takže když jeho babička bydlící v Hradci Králové ovdověla, tak se k ní nastěhoval, aby zde nebyl úplně sám, Karel byl velice společenský a nerad někde dlouho pobýval o samotě. Od své babičky se naučil šťavnatá slova a umění sarkasmu, později jí ale začal být spíše na obtíž.⁹⁰

Pěta se ve svém průvodci o Čapkových láskách rozepisuje o trochu více než Landsmannová, která zmiňuje pouze jednu z nich. Samozřejmě zde nešlo opomenout slavnou Annu Nepřenou, Pěta v této kapitole prozradil něco málo i o jejím původu. Také poukazuje na knihu *Listy Anielce*, kterou vydal editor Miroslav Halík se synem Tomášem Halíkem v roce 1978. Publikaci doplňují i rané básně, které Čapek v té době začal vůbec poprvé zveřejňovat. Před Anielkou měl ještě jednu lásku, Marii Svatoňovou, nakonec se s ní však rozešel, jelikož flirtovala s jeho bratrem Josefem Čapkem. Dále Pěta zmiňuje již velice podobné informace jako

---

⁸⁹ PĚTA, Jan. *Literární průvodce Hradcem Králové*. 2. vydání. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2020. 226 stran. ISBN 978-80-85059-57-1., str. 32-33

⁹⁰ PĚTA, Jan. *Literární průvodce Hradcem Králové*. 2. vydání. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2020. 226 stran. ISBN 978-80-85059-57-1., str. 31

Landsmannová o Čapkově členství v Mansardě, o jeho pseudonimech, studentských časopisech a také jeho rukopisech, které jsou plné smutku, zklamání a hořkosti z neopětované lásky.⁹¹

Dokonce se zde nachází informace o posměšcích Čapkových sourozenců nad básní *Stará metafora*, které se nakonec smál i Karel sám. Dalším rozdílem, který panoval mezi Landsmannovou a Pětou byl Pětův popis Čapkovy rané tvorby. Popisuje jeho zde jeho sebestylizaci a vliv soudobé dekadence na jeho verše. Na konci kapitoly již Pěta uvádí podobné informace jako Landsmannová o odchodu Karla z gymnázia, spolu se spekulacemi, které poté vznikly. Nikdo doteď nezná skutečnou pravdu o jeho odchodu, jestli vůbec odešel sám ze své vůle. Pěta si také jako ostatní autoři, kteří toto téma zpracovávali, není jistý, jak to ve skutečnosti bylo, proto ve své publikaci stejně jako Landsmannová uvádí všechny možné výplody spekulací, týkající se Čapkova odchodu z gymnázia. Pěta čtenářům představuje Čapkova nejslavnější díla, jako je *Krakonošova zahrada* či *Továrna na absolutno*, kde se část děje odehrává právě v Hradci Králové. Na konci knihy Pěta shrnuje vše, čeho Čapek za svého života dosáhl, například že se stal předsedou PEN klubu a redaktorem Národních listů.⁹²

4.4 Hradecká čítanka

Hradecká čítanka navazuje na publikaci *Literární průvodce Hradcem Králové* a obě jsou dílem hradeckého autora Jana Pěty. Na rozdíl od *Literárního průvodce Hradcem Králové* nezpracovává *Hradecká čítanka* významné osobnosti formou spojení s jejich obydlími ani zaměřením se přímo na jejich život v Hradci Králové. Místo toho čtenáři prostřednictvím žánrových literárních úryvků umožní nahlédnout na místa v Hradci Králové zcela z jiného úhlu, a to prostřednictvím tvorby významných hradeckých literárních osobností. Mnoho obyvatelů Hradce Králové nemá ani tušení, že literárních textů, které jsou nějak explicitně vztaženy k Hradci, je poměrně mnoho. Právě nedostupnost a zapomenutí některých básní, fejetonů, románů, povídek, pamětí či písní vedlo Jana Pětu k shromáždění těchto textů do této sbírky.⁹³

---

⁹¹ PĚTA, Jan. *Literární průvodce Hradcem Králové*. 2. vydání. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2020. 226 stran. ISBN 978-80-85059-57-1., str. 32

⁹² PĚTA, Jan. *Literární průvodce Hradcem Králové*. 2. vydání. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2020. 226 stran. ISBN 978-80-85059-57-1., str. 31-33

⁹³ *Hradecká čítanka: Hradec Králové v poezii a próze*. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2018, 210 s. ISBN 978-80-85059-54-0., str. 5

V publikaci se nachází pouze prozaici, básníci a dramatici, jejichž dílo nebo život samotný je s Hradcem Králové spojen. Jsou to osobnosti, které se zde buď narodily, nebo zde bydlely a studovaly jako třeba právě Karel Čapek. *Hradecká čítanka* je také na rozdíl od *Literárního průvodce Hradcem Králové* jinak uspořádána, upravena a doplněna. Je řazena čtenářsky nejpřitažlivějším způsobem, a to dle tématu. Údaje o autorech jsou uvedeny v abecedním seznamu nacházejícím se v závěru knihy spolu s krátkými anotacemi o jejich vztahu k Hradci Králové. Ukázky v knize udávají čtenáři obrázek o tom, jak vypadal v dřívějších dobách život známých literátů v Hradci. Někdy informace zmíněné v jednotlivých dílech mohou čtenáře i příjemně překvapit a obohatit o dosud nepoznané informace. Dalším cílem této publikace bylo čtenáře přimět k tomu, aby se věnovali autorům v ní zmiňovaným více a dali šanci jejich dílům, která možná v minulosti zavrhli či o ně nejevili příliš velký zájem. Publikace jde zcela jinou cestou než tři již výše zmíněné.⁹⁴

Landsmannová ve své publikaci *Stříbrný vítr: Studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury* má kapitoly rozdělené různě. Na prvním místě vysvětluje historii Hradce Králové, *Hradecká čítanka* též nabízí o historii Hradce celou kapitolu. V následujících kapitolách se již liší, jelikož Landsmannová se poté zaměřuje pouze na spolek Mansarda, jeho historii a působení. Ke konci knihy dává prostor pro představení jednotlivých postav v Hradci Králové, ale pouze těch, které byly členy spolku Mansarda. Pěta se v publikaci o Mansardě také zmiňuje, ale pouze okrajově při představování jednotlivých významných osobností. Ty představuje pro čtenáře velice přehledně a na rozdíl od Landsmannové, která preferuje v celé publikaci jednotný barevný a grafický styl, Pěta svou publikaci zpracoval zábavně formou barev stejně jako předešlou publikaci *Literární průvodce Hradcem Králové*.⁹⁵

V *Hradecké čítance* se v barevných rámečcích nacházejí podle Pěty nejzajímavější informace o autorech. Části věnované jednotlivým osobnostem jsou vždy zakončeny zdrojem, ze kterého Pěta při sestavování publikace čerpal. U každého z autorů je přidána také dobová fotografie, aby si čtenář mohl o dané osobnosti vytvořit lepší představu. Fotografie tehdejších budov, které byly s jednotlivými osobami spojené, se zde na rozdíl od publikace Landsmannové nenacházejí. V kapitole, jež se týká hradecké historie, se samozřejmě dobové fotky některých budov a zajímavých míst, které se dají nazývat dominantami Hradce, nachází. Na konci

---

⁹⁴ *Hradecká čítanka: Hradec Králové v poezii a próze*. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2018, 210 s. ISBN 978-80-85059-54-0., str. 5

⁹⁵ *Hradecká čítanka: Hradec Králové v poezii a próze*. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2018, 210 s. ISBN 978-80-85059-54-0., str. 74

publikace Pěta v kapitole *Seznam autorů* vyjmenovává veškeré autory, které ve své publikaci zmiňuje. K nim zároveň připojuje nejdůležitější informace, které by měl čtenář o daných literátech vědět.⁹⁶

Jednotlivé kapitoly jsou v této publikaci barevně odděleny, stejně jako v publikaci *Literární průvodce Hradcem Králové*. Téma týkající se Karla Čapka je zde obsaženo v kapitolách s názvem *Hradecké osobnosti*, *Když jsem v Hradci studýroval* a *Hradecké lásky*. V kapitole *Hradecké osobnosti*, v již zmiňovaném barevném rámečku, se nachází shrnuté nejzajímavější informace, které chtěl Pěta čtenářům o Čapkovi předat. Týkají se délky jeho studií na hradeckém gymnáziu, je tu zmínka o jeho prvních láskách, informace o tom, že seskupil spolek Mansarda, dále zmínka o jeho přátelství s Emilem Vachkem, který později vydal o Čapkovi své svědectví v díle *Vzpomínky na starý Hradec* v kapitole Jinošství. Pod barevným rámečkem se zajímavými informacemi Pěta cituje již zmíněného Emila Vachka. Citace obsahuje Vachkovy vzpomínky na dobu, kdy se s Čapkem přátelili. S humorem vzpomíná na společné trávení času v pokosených lukách řeky Orlice a dále na to, když se kdysi o něj Čapek staral při jeho záhadné horečce, jelikož jeho otec Antonín Čapek byl doktorem.⁹⁷

Dále je zde citována vzpomínka na situaci, kdy byl Karel nešťastně zamilován. Vachek byl názoru, že mu od žalu pomůže, když se z toho takzvaně vypíše. Tudíž díky jeho pobídce napsal Čapek svoji úplně první báseň. Čapek byl podle něj během svých studentských let více vážný než ve své pozdější tvorbě. Pěta zde také vypíchl informaci, dosud v žádné regionální publikaci nezmíněnou, o tom, že Čapek miloval latinu a později také řečtinu.⁹⁸ V kapitole *Když jsem v Hradci studýroval* se opět v jinak zbarveném rámečku nachází zajímavé informace týkající se Čapkovi osobnosti. Pěta o něm v publikaci píše jako o sečtělém, citlivém a vážném člověku, zmiňuje, že byl vynikajícím studentem. Z nepřeberného množství svědectví o Karlově životě vybral Pěta dopis z 19. ledna roku 1905. Jedná se o dopis, který Čapek poslal své sestře Heleně a švagrovi JUDr. Koželuhovi do Brna. Helena Čapková jej odcitovala v knize *Moji milí bratři*. Čapek v něm uvádí například trapnou situaci, když se jeho dopis, který psal Anně

---

⁹⁶ *Hradecká čítanka: Hradec Králové v poezii a próze*. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2018, 210 s. ISBN 978-80-85059-54-0., str. 74

⁹⁷ *Hradecká čítanka: Hradec Králové v poezii a próze*. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2018, 210 s. ISBN 978-80-85059-54-0., str. 74

⁹⁸ *Hradecká čítanka: Hradec Králové v poezii a próze*. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2018, 210 s. ISBN 978-80-85059-54-0., str. 74

Nepeřené, dostal do rukou jeho rodičů. Nakonec se mu však zdálo, že otec místo toho, aby byl na něj našťvaný, ho spíše litoval, pro jeho utrpení z neustálého Anielčina odmítání.⁹⁹

Poslední kapitolou, kde je zmínka o Karlu Čapkovi, je kapitola *Hradecké lásky*. Zde v barevném rámečku Pěta věnuje Čapkovi mnohem více prostoru než v ostatních kapitolách. Dokonce i více prostoru než ostatním literátům v této kapitole. Píše zde o Čapkově první lásce Anielce a neopětovaných dopisech, které jí odhodlaný a zároveň nešťastně zamilovaný Čapek psal. Pěta zde odkazuje na bibliografii s názvem *Listy Anielce*, kde je také popsáno soužití Karla Čapka s jeho babičkou. Jeden z jeho dopisů v této kapitole cituje. Vybral schválně ten, kde Karel vyovídá o soužití se svou babičkou Helenou Novotnou. Čapek je v této kapitole zmíněn ještě v jednom barevném okénku se zajímavostmi. Zde Pěta stručně píše o jeho členství ve spolku Mansarda a vyjmenovává i další literáty, kteří byli jejími členy.¹⁰⁰

5 Karel Čapek v současné živé kultuře města

5.1 Hasan Zahirović

Hasan Zahirović je čapkolog, který se věnuje mimo jiné i tématu Karla Čapka v Hradci Králové. Prováděl komentované procházky po starém Hradci. Procházka začínala u Grandu, dále vedla přes Velké náměstí kolem Nového Adalbertina a na Malé náměstí. Tam byl připravený krátký program, jelikož se zde nachází bývalý Čapkův dům, kde bydlel se svou babičkou. Po procházce, která se konala 15. září 2016, se její účastníci mohli přesunout do kina Bio Centrální na film *Krakatit*, kterým kromě ředitele národního filmového archivu provázel také sám Zahirović.¹⁰¹

Hasan Zahirović dělal také různé odborné přednášky o Karlu Čapkovi v Hradci Králové pro veřejnost. Vytvořil i dvě přednášky pro Studijní a vědeckou knihovnu. První z nich nesla název *Osm lásek Karla Čapka* a obsahovala zajímavé poznatky, které se týkaly především Čapkových nenaplněných lásek. Přednášku je možné si pustit i nyní na webové stránce

---

⁹⁹ *Hradecká čítanka: Hradec Králové v poezii a próze*. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2018, 210 s. ISBN 978-80-85059-54-0., str. 94

¹⁰⁰ *Hradecká čítanka: Hradec Králové v poezii a próze*. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2018, 210 s. ISBN 978-80-85059-54-0., str. 118-119

¹⁰¹ Karel Čapek se vrací do Hradce Králové – přivede ho také Hasan Zahirović. *INoviny* [online]. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2015 [cit. 2022-05-05]. Dostupné z: <https://inoviny.slu.cz/index.php/contacts/96-kratce/2425-karel-capek-se-vraci-do-hradce-kralove-privede-ho-take-hasan-zahirovi>

Youtube, odkaz se nachází přímo na stránkách vědecké knihovny. Přednáška proběhla za pomoci pečlivě zpracované prezentace s velkým množstvím obrázků a důležitých informací. Hasan Zahirović posluchačům přiblížil život Karla Čapka během jeho studií na univerzitě v Hradci Králové a s ním jeho radosti i strasti.

Konkrétně šlo o Čapkův milostný život, jeho neopětované lásky a jejich následné představení, jaký měla každá z nich původ, kde pracovaly a spousty dalších zajímavých informací. Z přednášky se můžeme dozvědět například o dvou Čapkových vztazích, které praktikoval najednou. Nevěděl, kterou z dívek si má vybrat. Můžeme usoudit, že nebyl úplně bezchybný a jdoucí příkladem, jak si o něm mnozí mohou myslet. Další pro mnohé neznámou informací o jeho životě je fakt, že snad každá z jeho lásek se následně stala modelem postavy v některém z jeho děl. Z přednášky se můžeme také dozvědět o úzkostech Karla Čapka, kdy si neustále myslel, že čas mu plyne přímo pod rukama a on ho jen a pouze promrhává. I když mu nebylo ani 20 let, tak jednal velice dospěle a věděl přesně, jakým směrem se chce ubírat.

Druhá přednáška s názvem *Otec slavných dětí, MUDr. Antonín Čapek* přibližuje postavu doktora, která se překvapivě skoro v každém díle Karla Čapka nachází. V přednášce byly představeny různé úryvky z tvorby bratří Čapků, kteří si vzpomínají na svého tatínka. Přednáška také obsahovala úryvky z prací MUDr. Antonína Čapka, což byl lázeňský lékař, jenž pořádal přednášky o lékařství a také založil národopisné muzeum v Úpici.¹⁰²

5.2 Ilona Machová

Ilona Machová je copywriterka, popularizátorka, iniciátorka a kreativec. Její naplní práce je vyhledávání projektů, témat a různých příležitostí s potenciálem. Pracuje na jejich popularizaci, rozvoji a realizaci. Dodává nový život příběhům, které už byly jinak v naší mysli zcela zapomenuty, týká se to například i osobností. Jde o to, mít tu trpělivost objevit mimořádné schopnosti lidí a následně je motivovat ke správnému využití jejich potenciálu. Čapkovské téma měla v hlavě již dlouho, konkrétně i Čapka spojeného s Hradcem Králové. Nakonec se ale rozhodla spolu s Hasanem Zahirovićem a s kulturním regionem v severovýchodních Čechách Kladským pomezím zpracovat brožuru o kraji bratří Čapků celkově. Tato brožura měla veliký úspěch. Následně se chvíli soustředila na Boženu Němcovou. Poté ale nastal ten správný čas

---

¹⁰² Čapek: Karel, Josef a Helena. *Čapek* [online]. Kladské pomezí: Kladské pomezí, 2017 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://karelcapek.cz/>

pustit se do psaní brožury o Čapkovi v Hradci Králové s názvem *Zamilovaný rebel? Karel Čapek a jeho světová premiéra v Hradci Králové*.¹⁰³

Tuto brožuru, která obsahuje originální ilustrace od Evy Horské, se Iloně Machové podařilo napsat v roce 2021. Skládá se ze dvou částí. V první části brožury se čtenář dozví informace o Karlu Čapkovi a jeho studentském životě v Hradci Králové. Na první straně hned po otevření brožury čeká na čtenáře kapitola s názvem Karel Čapek a Hradec Králové. Zde kromě informací o Čapkových studiích zmiňuje Machová i různé zajímavosti. Mezi ně patří například Čapkova první tvorba do časopisů *Obzory Revue*, *Neděle* či *Moravská orlice*. Dále se také zmiňuje o tématu příliš neprobádaném, kterým je Čapkova inspirace Hradcem Králové, kterou můžeme najít v jeho tvorbě. Machová zmiňuje, že krásnou Mimi ve své divadelní hře *Loupežník* mohl ztvárnit podle své neopětované lásky Anny Nepeřené.¹⁰⁴

V díle *Továrna na absolutno* můžeme zase nalézt hradecký pivovar. Hradec Králové zmiňuje také v předmluvě ke *Krakonošově zahradě*, kterou napsal spolu se svým bratrem Josefem Čapkem. Karel vzpomíná na Hradec i v drobnějších textech. Čtenářům může být povědomá kočka Jůra z díla *Devatero pohádek*. Kočku Jůru totiž Karel našel ještě jako kotě při své cestě na nádraží v Hradci Králové. Machová si nedokázala odpustit vtipnou poznámku, že i když Jůra zůstala v pohádce kočkou, ve skutečnosti se z ní nakonec vyklubal pořádný kocour. V závěru kapitoly pak zmiňuje korespondenci Karla Čapka, kterou psal své rodině. Nyní je uchována především díky knize *Moji milí bratři* od Heleny Čapkové, kde čtenářům vzpomínky na své bratry zprostředkovala.¹⁰⁵

Další kapitola v první části brožury se nazývá „Zamilovaný“. V ní se Machová věnuje Čapkovým láskám. Nejdříve nastiňuje, jak se na hradeckém gymnáziu mohla děvčata s chlapci vůbec stýkat, když měli oddělené třídy. Viděli se spolu hlavně díky tomu, že chlapci děvčatům půjčovali knihy, obecně dbali na to, aby se děvčata dostala ke kvalitní literatuře, a zároveň je zapojovali i do studentských spolků. Takto mohl Čapek na gymnáziu poznat své první lásky, jako byla právě Anna Nepeřená. Machová však zamilovaného Čapka rozebírá do větších detailů. Uvádí zde, že jeho úplně první láska byla Marie Svatoňová. Karel na ní obdivoval její

---

¹⁰³ O mě. *Ilona Mach* [online]. Hradec Králové: Ilona Machová, 2021 [cit. 2022-05-05]. Dostupné z: <http://www.ilonamach.cz/#o-mne>

¹⁰⁴ Projekty. *Ilona Mach* [online]. Hradec Králové: Ilona Machová, 2021 [cit. 2022-05-06]. Dostupné z: <http://www.ilonamach.cz/assets/images/projekty/rebel.pdf>

¹⁰⁵ Projekty. *Ilona Mach* [online]. Hradec Králové: Ilona Machová, 2021 [cit. 2022-05-06]. Dostupné z: <http://www.ilonamach.cz/assets/images/projekty/rebel.pdf>

zájem o vzdělání a její chápavost. Marii se Karel příliš nezamlouval. Místo toho se jí zalíbil jeho bratr Josef. Karel se s touto okolností smířil a rozhodl se, plný rozporuplných emocí, s tímto zážitkem svěřit v dopise své sestře Heleně. Machová dále pojednává o Karlově nehynoucí lásce k Anielce a dodává k tomu zajímavou informaci, že Anielka na Karla nezapomněla. I když ho po celou dobu ignorovala, tak si veškeré jeho dopisy schovávala. Jakmile viděla Čapkovu hru *Loupežník*, tak jí ihned došlo, že ona je hlavní postavou přezdívanou Mimi. Po zhlédnutí hry se rozhodla dopisy vytáhnout z její zaprášené skříňky. Svolila k jejich vydání, stanovila si však jednu podmínku. Všechny dopisy musí být vydány až po její smrti. Takový je příběh, který vedl ke vzniku publikace *Listy Anielce*.¹⁰⁶

Poslední kapitola první části brožury se nazývá „Rebel“. Zde Machová představuje Karla Čapka nejen jako kvalitního a váženého spisovatele, ale pojednává i o jeho takzvaných „telecích“ letech. Píše o tom, že Čapek nebyl vždy stejného názoru jako jeho profesori, kteří ho v té době vyučovali. Často se také účastnil akcí, které pořádaly studentské spolky, dále psal do studentských časopisů a četl tehdy „zakázané“ knihy. Machová pojednává i o tehdejší politické situaci, kdy v zemi rostla nevole vůči císařství, tudíž Rakousko-Uhersko kladlo veliký důraz na cenzuru a scházet se v neoficiálních spolcích bylo v té době nadmíru odvážné. Machová poté ve stručnosti shrnuje zásadní činnosti spolku Mansarda a jakým způsobem se do něj zapojoval Karel Čapek. Posledními informacemi v této kapitole jsou spekulace, které se vedly ohledně Čapkova odchodu z královéhradeckého gymnázia. Připojuje také úryvek z knihy Heleny Čapkové *Moji milí bratři*, kde Helena uvádí, že Čapkovy zakázané činnosti byly někým prozrazeny a škola doporučila, aby z gymnázia odešel dobrovolně.¹⁰⁷

Druhá část brožury se věnuje divadelní hře *R.U.R.* a robotům. První kapitolou v této části je „Světová premiéra v Hradci Králové.“ Zde Machová zmiňuje stoleté výročí od prvního uvedení Čapkovy hry *R.U.R.*, které proběhlo v roce 2021. Také zde uvádí, že rok před premiérou *R.U.R.* již divadelní ochotníci sehráli hru *Loupežník* a v roce 1938 společnou hru bratří Čapků nesoucí název *Adam stvořitel*. Právě z této hry ochotníci pořídili celé album fotek, které darovali Karlu Čapkovi, jelikož se na ně do divadla nakonec nemohl přijet osobně podívat. Poslední kapitola druhé části brožury nese název *Roboti*. Zde se Machová věnuje tomu, co chtěl Čapek hrou *R.U.R.* říct široké veřejnosti a co Čapka inspirovalo, aby tuto hru napsal. Bylo to

---

¹⁰⁶ Projekty. *Ilona Mach* [online]. Hradec Králové: Ilona Machová, 2021 [cit. 2022-05-06]. Dostupné z: <http://www.ilonamach.cz/assets/images/projekty/rebel.pdf>

¹⁰⁷ Projekty. *Ilona Mach* [online]. Hradec Králové: Ilona Machová, 2021 [cit. 2022-05-06]. Dostupné z: <http://www.ilonamach.cz/assets/images/projekty/rebel.pdf>

jednou, když jel tramvají a všiml si sedících lidí bez duše, kývajících hlavou bez jiskry života. Začal přemýšlet, jak vlastně celodenní práce na obyčejné lidi působí. Usoudil, že z nich vlastně dělá neživé stroje, které jsou jakoby bez života.¹⁰⁸

Dále se Machová věnuje tomu, jak slovo robot vlastně vzniklo. Na samém konci se zamýšlí nad tím, jak se význam tohoto slova ve společnosti mění. Čapek roboty v *R.U.R.* popisoval jako androidy. Chtěl, aby měli pokaždé stejný neměnicí se výraz ve tváři, strnulé pohyby a aby po všech ostatních stránkách vypadali jako lidé. S postupem let si vědci vymysleli na robotech různá tlačítka, někde dokonce chapadla či světelné diody. Čapkem se inspirovaly také továrny a začaly vyrábět jednoduché stroje, které napomáhaly v každodenní běžné výrobě. V malé verzi se nám dostaly i do kuchyní. V této kapitole zároveň Machová uvádí letopočty spolu s obrázky různě vypadajících robotů.¹⁰⁹

Pod každým letopočtem je uvedena nějaká zajímavá událost, která souvisela právě s roboty. Jsou zde například filmy o robotech nebo informace, jak robot porazil velmistra v šachu, a podobně. Na samém konci se nachází vystřihovánka pro děti, kde si může každý čtenář svého robota vystříhnout, sestavit a zavěsit jako dekoraci. Brožura obsahuje informace, které již byly uvedeny v regionální literatuře Hradce Králové. Předává je ve stručnější a hravější podobě, aby se informace spojené s Čapkem dostali i k mladšímu publiku. Hraje si s barvami podobně jako *Literární průvodce Hradcem Králové* nebo *Hradecká čítanka*. Brožura však na rozdíl od těchto dvou není stále oficiálně vydaná a k dispozici v hradeckých knihovnách k vypůjčení v knihovním fondu. Nalézt ji můžeme na stránkách Ilony Machové ve formátu PDF nebo se lze poptat v Knihovně města Hradce Králové, kde čtenářům brožuru zadarmo vydají, pokud je nějaký výtisk ještě k dispozici. Brožur byl natištěn pouze omezený počet kusů.¹¹⁰

6 Výsledky strukturovaného rozhovoru

S Ilonou Machovou jsem v rámci své bakalářské práce provedla také strukturovaný rozhovor, ve kterém jsem si dala za cíl zkoumat otázky, které se týkají Karla Čapka spolu s Hradcem Králové a jednotlivými paměťmi. Ilonu Machovou k napsání brožury *Zamilovaný*

---

¹⁰⁸ Projekty. *Ilona Mach* [online]. Hradec Králové: Ilona Machová, 2021 [cit. 2022-05-06]. Dostupné z: <http://www.ilonamach.cz/assets/images/projekty/rebel.pdf>

¹⁰⁹ Projekty. *Ilona Mach* [online]. Hradec Králové: Ilona Machová, 2021 [cit. 2022-05-06]. Dostupné z: <http://www.ilonamach.cz/assets/images/projekty/rebel.pdf>

¹¹⁰ Projekty. *Ilona Mach* [online]. Hradec Králové: Ilona Machová, 2021 [cit. 2022-05-06]. Dostupné z: <http://www.ilonamach.cz/assets/images/projekty/rebel.pdf>

rebel? Karel Čapek a jeho světová premiéra v Hradci Králové přivedl čapkovský badatel Hasan Zahirović. Spolu začali téma Karla Čapka ve spojení s Hradcem konzultovat. Následně si Machová šla zjistit na hradecké informační centrum, zda se téma Karel Čapek a Hradec Králové nějakým způsobem reflektuje v materiálech města. Bylo jí řečeno že nikoliv, takže po zjištění, že se Hradec přítomností Karla Čapka ve své historii nijak nechlubí, se rozhodla tuto okolnost napravit právě napsáním brožury. Téma čapkovských lásek Machovou zaujalo z důvodu, že Čapek je všude prezentován pouze oficiálně a formálně, jeho osobní stránka se zcela vytrácí.

Pro studenty by podle ní mohly být čapkovské lásky jakýmsi způsobem obohacení při studiu na školách. Sama ze své zkušenosti si dokázala představit otrávené výrazy některých žáků, když se zrovna téma Karel Čapek mělo probírat. Odhalení Čapkova osobního života by mohlo u studentů vyvolat snahu se o jeho osobu zajímat více, a tak si ho i lépe zapamatovat. Studenti se tak mohou ke Karlu Čapkovi více přiblížit z osobního hlediska, tudíž v něm mnohdy mohli vidět třeba i kus sama sebe. Machová tedy odhaluje malým dětem i studentům Karla Čapka nejen jako slavného intelektuála a autora precizních děl, ale i jako normálního člověka, který má též své chyby, stejně jako všichni ostatní. Poukazuje na to, že jeho život nebyl vždy šťastný a bez jakýchkoliv překážek. I když, jak se zdá ze svědectví Heleny Čapkové v její publikaci *Moji milí bratři*, a jak Machová zmínila, Karel byl ze všech sourozenců nejvíce rozmazlený a rodiče pro něj chtěli jen to nejlepší.

Inspiraci k napsání této brožury pak Machová čerpala z publikace *Listy Anielce*. Dále zpracovávala materiály ze vzpomínek Heleny Čapkové z knihy *Moji milí bratři*. Informace čerpala i v Muzeu východních Čech a hradeckém archivu. Machová je přesvědčena, že Čapkovým působením v Hradci Králové vznikla spousta dobrého. Přínosná byla především aktivita ve spolku Mansarda. Zároveň jsou zde spekulace o Čapkově odchodu z gymnázia, který nebyl z jeho strany zrovna chtěný. Jeho vztah k Hradci byl zřejmě i velice proměnlivý, když vezmeme v potaz jeho nenaplněné lásky. S neopětovanými zamilovanými dopisy se Karel nakonec smířil a pokračoval dál ve své tvorbě. Svou lásku v pozdější fázi života přece jen našel, stala se jí Olga Scheinpflugová. Ta ho vždy obdivovala a snažila se ho v jeho tvorbě ze všech sil podporovat.

Na jednu stranu mu Hradec ublížil, ale z druhé stánky na něj rád vzpomíná. Nelze opomenout jeho vzpomínky na dobré kamarády, které na hradeckém gymnáziu či ve spolku Mansarda měl. Podle Machové byl pro Čapka pobyt v tomto spolku velikým přínosem nejen pro jeho život, ale zároveň i jeho tvorbu. Měl zde pevnou základnu přátel, díky kterým se

dostával i k tehdy „zakázané literatuře“, která prohlubovala jeho rychle se rozvíjející intelekt. Především zde chystali program, ve kterém se mohli seberealizovat pomocí přednášek či referátů. Zároveň měli k dispozici knihovny, které nepropadaly cenzuře a nabízely rozmanitější volbu čtiva než ostatní knihovny té doby. Spolek Mansarda se v knihovně často scházel, jeho členové probírali intelektuální témata, tvořili a publikovali zde i svá díla, která by jinak byla ihned zakázána. Čapkovi rodiče proto z jeho účasti v takovém spolku nebyli příliš nadšení. Mysleli si, že studenti z královéhradeckého gymnázia mají na Karla špatný vliv.

Machová byla na dvou akcích, které pořádaly hradecké knihovny. První se konala v Knihovně města Hradce Králové, Machová ji hodnotí jako velice povedenou a nic by na ní neměnila. Druhou pořádala Studijní a vědecká knihovna u příležitosti vydání překladu básní Josefa Čapka. Zde se samozřejmě mluvilo i o Karlovi, podle Machové to byla také velice zdařilá akce. O obě byl velký zájem. Lidé se zajímají o téma Karla Čapka a rádi se přijdou do knihoven a jiných institucí něco přiučit. Podle Machové pokaždé, vzhledem ke kapacitě míst v jednotlivých institucích, dorazilo kolem padesáti lidí. Co se týče cílové skupiny, pro niž jsou akce daných institucí pořádány, tak se jedná spíše o návštěvníky nad šedesát let. Akce jsou pro veřejnost určitě přínosné a velice obohacující o velké množství informací.

Během praktikování procházek Machová zjistila, že většina místních nemá o pobytu Karla Čapka v Hradci Králové ani ponětí. Procházek zatím stihla uskutečnit šest, z toho dvě byly pro školu a byly, jak se dalo očekávat, plné. Účastnilo se jich kolem třiceti dětí. Co se týče veřejnosti, zapojilo se vždy deset až patnáct lidí. Pro Machovou byl takový počet ideální, jelikož mohla na menší skupinku účastníků mluvit klidně bez nutnosti zvyšování hlasu či použití mikrofonu. V neděli 8. května 2022 byla uskutečněna další a zatím poslední procházka s čapkovským povídáním. Ilona Machová těmito komentovanými procházkami městu Hradec Králové velice přispívá k jeho vyzdvižení v rámci městské kultury, a především zvyšuje povědomí nejen návštěvníků Hradce, ale i jeho stálých obyvatel o tom, že ve městě jistou část svého života pobýval velice známý spisovatel, který přeběhl svou dobu.

Tentokrát měla Machová nově reklamu na internetových stránkách, takže se počet účastníků rapidně zvýšil a procházky se začaly více vrývat do povědomí občanů nejenom z Hradce Králové, ale minimálně z celého Královéhradeckého kraje. Při komentovaných procházkách Machová účastníkům vypráví o osobě Karla Čapka, ale zároveň zmíní i pár zajímavostí z historie onoho místa, o kterém zrovna v tu chvíli hovoří. Účastníci se tak mohou dozvědět i zajímavé informace o historii Hradce Králové. Dobrým podkladem pro procházky

byl podle Machové i odkaz Hradce Králové v některých Čapkových dílech. V úvodu k dílu *Krakonošova zahrada* uvádí Hradec jako vstupní bránu před tím, než se vjíždí do Krkonoš. V *Továrně na absolutno* poté Hradci věnuje rovnou celou kapitolu, kde zmiňuje nejvýznamnější městské dominanty. Čapek zde dokonce představuje i osoby, které v minulosti v Hradci působily.

Co se týče Čapkovy první básnické tvorby, tak podle Machové od ní spíše odstupoval. Většinu času věnoval psaní své prózy a divadelních her. V prvních básních se Karel spíše hledá a je v nich poznat jeho nezkušenost a roztržitost, kterou v mládí oplýval. Zajímavé ale je, že ve svých patnácti letech psal o dost vyspěleji než ostatní studenti, nejen ti hradečtí. Píseň nacházející se v jeho básni *Stará metafora* se čtenáři jeví, jako by ji napsal těsně před svou smrtí. Je možné, že při psaní této básně ho zrovna zalily pocity beznaděje a smutku kvůli Anielce. Báseň vypráví o člověku, jenž je na konci svého života, a přitom na samém začátku. Je možné, že se tak chtěl vypsát ze svých pocitů, které ho zrovna v tu danou dobu trýznily.

Machová ještě před brožurou *Zamilovaný rebel? Karel Čapek a jeho světová premiéra v Hradci Králové* vydala spolu s Hasanem Zahirovičem a Kladským pomezím brožuru s názvem Čapek, kde se také nachází množství informací o Čapkově životě v Hradci Králové. Podílela se na ní také ředitelka muzea v Malých Svatoňovicích Vladimíra Odrobiňáková. I tento projekt se stal velice úspěšným a vznikl v rámci jednoho z Čapkových výročí. Machovou bohužel sužoval pocit, že když bude vydávat brožuru pro Kladské pomezí, tak nikdy nemůže vydat nic, co by se věnovalo výhradně Karlu Čapkovi v Hradci Králové, po čemž velice toužila. Považovala za důležité, aby v Hradci bylo toto téma mnohem dostupnější. Cílem vydání brožury *Zamilovaný rebel? Karel Čapek a jeho světová premiéra v Hradci Králové* bylo předávat informace o Karlu Čapkovi v Hradci Králové i mladší generaci, která příliš nejví zájem o literaturu či čtení. Chtěla pomoci maturantům, kteří se nedokážou za žádnou cenu učít o osobě Karla Čapka z nepřehledných učebnic, tím, že jim ho představí pomocí zábavné, barevné a přehledné brožury.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zmapovat, jak moc a jakým způsobem pracují jednotlivé instituce v Hradci Králové s pamětí Karla Čapka. Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové na svých stránkách nabízí brožuru, kterou sestavil Hasan Zahirović spolu s Ilonou Machovou a Kladským pomezím. Zde je také popsán Čapkův vztah k Hradci Králové a podrobnosti o jeho studiích. V knihovně je návštěvníkům k dispozici lekce o Čapkovi a jeho díle vedená Hasanem Zahirovićem. V knihovním fondu se také nachází životopisy např. Olgy Scheinpflugové, která ve své knize vypovídá o Čapkových mladých letech v Hradci Králové.

Karel Čapek v rámci svých studií v Hradci Králové psal milostné básně svým vyvoleným, které jeho lásku většinou příliš neopětovaly. Téma Čapkových lásek je rozebráno podrobně v díle od Heleny Čapkové s názvem *Moji milí bratři* či v knize *Korespondence Karla Čapka a Fráni Šrámka*, jejímž autorem je Aleš Fetter. Také Landsmannová se ve svém díle *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české literatury* zmiňuje o Čapkových láskách, konkrétně o Anně Nepeřené, jedné z nejopěvovanějších dívek, které se rozhodly zapojit do Mansardy. Všechna tato díla se ve studijní knihovně taktéž nacházejí. Karel jí často psal dopisy se svými prvními verši, co kdy vůbec vymyslel, ona jeho lásku neopětovala a na žádný z dopisů mu neodpověděla, později si vzala Jana Mišičku, který byl také mansardistou. Všechny tyto dopisy vyšly v díle *Listy Anielce* roku 1978. Tématem Čapkových lásek se zabývala také výstava *Loupežnickova Lásky hra osudná* ve Strži u Dobříše. Měla za úkol účastníkům přiblížit, jaký měli bratři Čapkové vztah k ženám. V úvodu jsem se ptala na otázku, jak cenzura Čapka v Hradci Králové ovlivnila. Po roce 1939 se velice rozmohla a Václav Renč, představitel spirituálního proudu v československé literatuře, Čapka nazval nepřitelem národa číslo tři. Výpady vůči Čapkovi byly vyprovokovány jeho liberálními postoji.

Turistické informační centrum Hradce Králové nabízí pouze brožuru s názvem *Čapek-cestujte s námi na místa, kde Karel, Josef a Helena tvořili*. V muzeu východních Čech proběhla výstava, která je i dnes dostupná virtuálně na webových stránkách muzea. Nacházely se v ní Čapkovy osobní věci, například jeho zahrádkářský manšestrový oblek. Muzeum východních Čech disponuje i svojí knihovnou, v níž se nachází *Památník gymnázia Královéhradeckého* z roku 1927. Zde je popsána historie gymnázia, kde Čapek strávil jistou část svého mládí. V knihovně se dále nachází *Almanach k 350. výročí založení gymnázia* nebo *Staré město od domu k domu*, kde je popsána historie Čapkova domu čp. 117, v němž bydlel se svou babičkou.

Muzeum vydává časopis s názvem *Královéhradecko*. V čísle 12 z roku 2021 napsal Jan Bílek článek týkající se studie *Uvedení hry bratří Čapků Adam Stvořitel Královehradeckých ochotnickým spolkem Klicpera roku 1928*. V článku byli zpracovány okolnosti ohledně uvedení hry, kostýmů, hereckých výkonů, jaký měla hra u kritiků ohlas a další informace ohledně hry jako takové.

Při výzkumu jsem zjistila, že Knihovna města Hradce Králové publikuje slovník hradeckých spisovatelů s názvem *Literární Hradec Králové, Literární průvodce Hradcem Králové, Hradeckou čítanku* a pohádkovou knížku *Jak se pohádka přestala bát*. Pracovnice knihovny Petra Landsmannová se na základě své bakalářské práce rozhodla vydat publikaci věnovanou hradeckým studentům ze spolku Mansarda *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury*. Knihovna pořádala slavnostní křest této publikace, jenž doprovázel pořad o studentech, kteří byli členy anarchistického spolku Mansarda. Publikace se věnuje nejen Mansardě, ale i Karlu Čapkovi za jeho studentských let. Landsmannová zde rozebrala spekulace, které panovali ohledně toho, proč Čapek z gymnázia odešel.

Landsmannová zde uvedla teorie o Čapkově odchodu od jeho spolužáků a jeho sestry Heleny Koželuhové. Jako první spekulaci uvedla teorii Jiřího Červeného, která tvrdí, že Karla vyloučili kvůli písemné úloze z českého jazyka, jelikož jí dal Čapek název *Bíla-bestie* a kvůli revoluční kompozici. Další teorie byla od Čenka Mrázka, který si myslel, že Čapka z gymnázia vyhodili kvůli posměšné básni namířené proti císaři. Jak již bylo zmíněno, tak zde panovala cenzura i co se týče knihoven a vydávané literatury. Tehdejší vládní aparát byl proti jakékoliv kritice ostře vyhraněný, proto byl Čapek velice odvážný, že se vůbec s touto básní ve škole pochlubil. Jeho sestra Helena Koželuhová rozená Čapková byla přesvědčena o tom, že Čapek z gymnázia odešel kvůli tomu, že mu bylo za jeho účast ve studentském spolku Mansarda vyhrožováno disciplinárním řízením a vyhazovem. Tuto teorii uvádí ve své knize *Moji milí bratři*. Čapek sám přibližuje svůj důvod k odchodu z gymnázia ve svém dopisu Anně Napeřené z 21. března 1905. Odchod do Brna předem plánoval, jelikož mu bylo nabídnuto místo v redakci Moravskoslezského kraje. Přesný důvod jeho odchodu zde však neuvádí, ale z dopisu se nezdá, že by byl z gymnázia vyloučen.

V roce 2016 v knihovně probíhala scénická čtení v rámci divadelního festivalu *Divadlo evropských regionů*. Roku 2018 probíhal v knihovně ve Wonkově ulici seminář o Čapkově dětství a dospívání. Mimo veřejnost se 23. května 2009 konala i akce speciálně pro knihovníky

s názvem *Čapkům v patách*. Roku 2010 se uskutečnila výstava autogramů s názvem *Vzpomínka na osobnosti našeho kraje*. Zde Jaroslava Michala představila své sbírky, v nichž byl obsažen podpis Karla Čapka. V knihovně proběhla také výstava pod názvem *Život a doba Karla Čapka*, která byla věnována 130. výročí od jeho narození. V knihovně se také konala hra k 80. výročí úmrtí Karla Čapka pod názvem *Byla jsem na světě*, kdy se herečka Stanislava Hošková vžila do role Čapkovy manželky Olgy Scheinpflugové.

Klicperovo divadlo těží především z toho, že zde proběhla premiéra Čapkovy hry *R.U.R.* Divadlo každý rok na výročí této premiéry chystá nejrůznější derniéry a projekty. Klicperovo divadlo spolu s Univerzitou Hradec Králové vytvořilo projekt *R.U.R.-100*. Skládal se z celodenního programu věnovaného památce nejen Čapka, ale i jeho bratra Josefa a sestry Heleny. V rámci projektu probíhala scénická čtení, prohlídka výstavy věnované Čapkovi v Divadle Drak či konference spojená s diskusí účastníků. Klicperovo divadlo pracuje s pamětí Karla Čapka také tak, že si připomíná jeho jiné divadelní hry než *R.U.R.*, jako je například hra *Loupežník*, *Adam Stvořitel* či *Matka* nebo *Věc Makropulos*. Divadlo Drak pořádalo akci nesoucí název *Neděle s Karlem*, což byla série doprovodných programů k výstavě *Továrna na utopii*. Divadlo Drak se může také pyšnit autorstvím inscenace *R.U.R. 2.0*. Měla být chápána jako jakési pokračování původního Čapkova *R.U.R.*

Čapek v domě čp. 117 přebýval čtyři roky, tedy do té doby, než ukončil svá studia v Hradci Králové. Záznamů o jeho pobytu zde je však velice málo, v knize *Staré město od domu k domu* dokonce není zmíněn vůbec. U vchodu do hotelu se nachází pamětní deska věnována Karlu Čapkovi, kterou nechal vyhotovit Spolek za starý Hradec. Paměť královéhradeckého gymnázia, na kterém Čapek studoval, je uchována prostřednictvím školních dokumentů. Zajímavým tématem jsou spory o důvod Čapkova odchodu, které mezi odborníky dodnes nejsou jednoznačně vyřešeny. V roce 1936 gymnázium oslavovalo výročí 300 let, připomínali si i vynikající studenty, jako byl právě Karel Čapek. V letech 1938-1939 po vyhlášení protektorátu Čechy a Morava se zároveň hojně oslavovala Čapkova památka. Z dochovaných školních dokumentů je známo, že Čapek byl vynikajícím studentem bez jakékoliv zmínky špatného chování. Záznamy také ukazují, že kvartu dokončil, jelikož mu bylo 15. července 1905 předáno vysvědčení.

V Hradci Králové působí i kulturní aktivisté, kteří městu pomáhají v jeho rozvoji. Hasan Zahirović i Ilona Machová pořádali komentované procházky o tom, kde Karel Čapek v Hradci Králové pobýval, spolu s krátkým historickým představením daných míst i Čapka samotného.

Ilona Machová vydala také brožuru, která nese název *Zamilovaný rebel? Karel Čapek a jeho světová premiéra v Hradci Králové*, která je určena i ke vzdělávání malých dětí, díky skládačce robota na konci brožury. Strukturovaný rozhovor s Machovou nám dal odpověď na otázku, zda je Čapek v Hradci zobrazován s lidštější tváří. Ano, je, právě pomocí Machové spolu s její výše zmíněnou brožurou. Snaží se o představení Čapka veřejnosti jako normálního člověka se stejnými problémy, které musí dnes řešit většina z nás. Čapka touto metodou přibližuje především studentům, kterým poznání spisovatele i z jeho osobního života velice pomůže ke zvýšení zájmu o něj. V průběhu práce jsem nalézala odpověď na otázku, zda je nutné v současné době o Čapka bojovat? Odpověď z ní, že určitě ano. Stejného názoru je i Ilona Machová, která sama bojuje o to, aby se lidem už od útlého dětství vrýval do paměti, jelikož na tak významnou osobnost nesmí být zapomenuto. Sama se tak o něj snaží bojovat pomocí její již zmiňované brožury či procházek po Hradci s povídáním o Čapkovi.

Výsledkem mého výzkumu ohledně práce institucí s pamětí Karla Čapka je, že nejlépe dopadla Knihovna města Hradce Králové. Pro návštěvníky připravila mnoho již zmíněných výstav a akcí, dále vydala i literární místopisy, které se osobě Karla Čapka věnují. Ostatní zmíněné instituce se Čapkovi věnují též ve velké míře a s jeho pamětí pracují dostatečně, tak aby na něj nebylo zapomenuto a aby se návštěvníkům daných institucí vrýval čím dál hlouběji do paměti a obohatil je o nové poznatky, o kterých doposud neměli ani tušení.

POUŽITÁ LITERATURA

PĚTA, Jan. *Literární průvodce Hradcem Králové*. 2. vydání. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2020. 226 stran. ISBN 978-80-85059-57-1.

PĚTA, Jan, ed. *Hradecká čítanka: Hradec Králové v poezii a próze*. 1. vydání. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2018. 210 stran. ISBN 978-80-85059-54-0.

LANDSMANNOVÁ, Petra. *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury*. Vyd. 1. Hradec Králové: Knihovna města Hradce Králové ve spolupráci s Vydavatelstvím Jaroslav Hruža, 2008. 87 s. ISBN 978-80-85059-40-3.

Nora, Pierre - Mezi pamětí a historií. Problematika míst. Nora, Pierre. In: *Politika paměti : antologie francouzských společenských věd / Praha : Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách*, 1998

ASSMANN, Aleida. *Prostory vzpomínání: podoby a proměny kulturní paměti*. Přeložil Jakub FLANDERKA, přeložil Světlana ONDROUŠKOVÁ, přeložil Jiří SOUKUP. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2018

60. výročí založení Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové: *Krajská knihovna a její úloha v systému knihoven 4. listopadu 2009 : [sborník z konference*. Hradec Králové: Studijní a vědecké knihovna v Hradci Králové, 2009, 99 s. ISBN 978-80-7052-090-1.

Čapek: cestujte s námi na místa, kde Karel, Josef a Helena žili a tvořili : mapa, tipy na výlety, zajímavá místa. 1:192 308. [Náchod]: Branka, [2017], 1 mapa. ISBN 978-80-270-4254-8.

DP. ČAPEK, aneb "Cestujte s námi na místa, kde Karel, Josef a Helena žili a tvořili." *Špindlerovské noviny*. 2018, **26**(5), [1].

DOUBEK, Zdeněk a Milan LAJDAR. *Město pod Bilou věží: čtení o starém Hradci II*. Hradec Králové: ML, 2002, 224 s. Civitatis Gradecensis 1225-2002. ISBN 80-901267-3-1.

DOUBEK, Zdeněk, Helena REZKOVÁ, Radek BLÁHA a Jiří NĚMEČEK. *Starý Hradec Králové dům od domu*. Hradec Králové: Jiří Blahuš - AXA Hradec Králové, 2009, 371 s. ISBN 978-80-904448-0-5.

ŠUSTROVÁ, Radka a Luba HÉDLOVÁ. *Česká paměť: národ, dějiny a místa paměti*. Praha: Academia, 2014, 457 s. Historie. ISBN 978-80-200-2411-4.

ASSMANN, Jan. *Kultura a paměť: písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor, 2001, 317 s. Obzor. ISBN 80-7260-051-6.

FORST, Vladimír. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2008, 5 sv. ISBN 80-200-0345-2.

PROCHÁZKOVÁ, Marcela. Akvizice regionálních dokumentů. *U nás: knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje*. 2009, **19**(1), 19-20. ISSN 0862-9366.

Knížíšek naděluje aneb Ptejte se nás na co chcete. *Hradecký deník*. 2018, **27**(281), 2. ISSN 1802-0984.

R. Vaše dobrá adresa, aneb, Proč bydlet a žít v Hradci Králové. *Radnice: [zpravodaj Hradce Králové]*. Hradec Králové, 2006, **9**(22), 2.

KALÁB, Ludvík a Josef SIMON. *Památník Rašínova státního čsl. gymnasia v Hradci Králové, vydaný slavnostním výborem při jubileu roku 1936*. V Hradci Králové: Rašínovo státní čsl. gymnasium, 1936, 251 s.

Almanach k třístému padesátému výročí založení školy: Gymnázium Josefa Kajetána Tyla v Hradci Králové. Hradec Králové: SRPŠ a SSM při Gymnáziu J.K. Tyla v Hradci Králové, 1986, 126 s.

ČERVENÝ, Jiří. *Paměti Mansardy*. Havlíčkův Brod: Východočeské nakladatelství, 1962, 139 s." Východočeská edice.

Hradecká čítanka: Hradec Králové v poezii a próze. [Hradec Králové]: Knihovna města Hradce Králové, 2018, 210 s. ISBN 978-80-85059-54-0.

MAREČEK, Petr. K Továrně na utopii patří i Neděle s Karlem. *Mladá fronta Dnes - Královéhradecké vydání.* 2021, **32**(229), 12. ISSN 1210-1168. Hradecký Dnes, 20211004.

Utopické motivy v díle K. Č. - výstava v divadle Drak. *Zprávy Společnosti bratří Čapků.* 2021, (143), 9. ISSN 2533-4654.

VACINA, Ladislav. *Jeden i druhý: vzpomínky na bratry Čapky.* Hradec Králové: Kruh, 1988, 389 s., [16] obr. příl. Okamžiky.

Královéhradecko. 12 (2021).-Hradec Králové: Muzeum východních Čech v Hradci Králové, ČR-Státní okresní archiv v Zámrsku-Státní okresní archiv Hradec Králové, 2021

Internetové Zdroje:

Karel Čapek je čtvrtým občanem Hradce Králové. *Hradecký deník.cz* [online]. Praha 5: VLTAVA LABE MEDIA, 2019 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: https://hradecky.denik.cz/zpravy_region/karel-capek-je-cestnym-obcanem-hradce-kralove-20190503.html

Život Karla Čapka - stručný přehled. *Památník Karla Čapka strž ve Staré huti: Příspěvková organizace Středočeského kraje* [online]. Stará Huť u Dobříše: WEBHOUSE, 2009 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: https://www.capek-karel-pamatnik.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=200013&id=14282&p1=101

Hubertova. Člověk Čapek: odborný seminář o Čapkových rodových kořenech, dětství a dospívání 20. února 2018 - Knihovna města Hradce Králové Svaz knihovníků a informačních pracovníků 08. *Program_annotace.pdf* [online]. Hradec Králové: PDFCreator 2.5.2.5233, 2018 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: https://www.knihovnahk.cz/files/tinymce/pro-knihovniky/program_annotace.pdf

Knihovna zve studenty a učitele na: Lekce informačního vzdělávání. *Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové* [online]. Hradec Králové: EMWAC Group, 2010 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.svkhk.cz/Vzdelavani-uzivatelu/Pro-ZS-a-SS.aspx>

Čapek: Karel, Josef a Helena. *Čapek* [online]. Kladské pomezí: Kladské pomezí, 2017 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://karelcapek.cz/>

Turistické informační centrum města Hradec Králové. *Hradec Králové: oficiální web* [online]. Hradec Králové: WEBHOUSE, 2019 [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://www.hradeckralove.org/turisticke-informacni-centrum-mesta-hradec-kralove/d-50378>

Služby Dopravního podniku. *Hradec Králové: oficiální web* [online]. Hradec Králové: Turistické informační centrum Hradec Králové - Hradecká kulturní a vzdělávací společnost, 2019 [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://hkinfo.cz/cs/infocentrum-nabizi/sluzby-dp.html>

Klicperovo divadlo. *Hradec Králové.cz: město na dlani* [online]. Hradec Králové: inet-servis.cz, 2000 [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://kultura.hradeckralove.cz/instituce/klicperovo-divadlo-12409/1>

PANOCH, Pavel. *Klicperovo divadlo Hradec Králové* [online]. Evropská divadelní architektura [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.theatre-architecture.eu/cs/internetove-muzeum/?theatreId=156>

Roboti dnes naposled. *Hradecký deník.cz* [online]. Hradec Králové: VLTAVA LABE MEDIA, 2007 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: https://hradecky.denik.cz/kultura_region/divadlo_rur_20070413.html

RUR – 100. *Klicperovo divadlo: Hradec Králové* [online]. Hradec Králové: INET-SERVIS.CZ, 2022 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.klicperovodivadlo.cz/inscenace/rur-100-5641>

Muzeum se chlubí poklady. *Hradec Králové: oficiální web* [online]. Hradec Králové: WEBHOUSE, 2020 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.hradeckralove.org/muzeum-se-chlubi-poklady/d-73685>

Poklady sbírek Královéhradeckého kraje. *Muzeum: Muzeum východních Čech v Hradci Králové* [online]. Hradec Králové: Muzeum východních Čech v Hradci Králové, 2019 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.muzeumhk.cz/program/vystavy-online/993-poklady-sbirek.html>

Čapkův zahradnický oblek, kolo a další poklady ukáže hradecké muzeum. *IDNES.cz/Zpravodajství* [online]. Praha 5: MAFRA, a. s, 1999 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/kralovehradecky-muzeum-vychodnich-cech-hradec-vystava-poklady-sbirek-koronavirus.A201012_575945_hradec-zpravy_tuu

TICHÝ, Zdeněk A. V Hradci Králové promění továrnu na knihovnu. *Knihovna* [online]. 2006-01 [cit. 2016-04-22]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20200116112301/http://full.nkp.cz/nkkr/knihovna61/tichy3.htm>

Historie Divadla DRAK. *Divadlo DRAK* [online]. Hradec Králové: Divadlo Drak, MIFD o.p.s, 2022 [cit. 2022-05-05]. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/historie-divadla-drak-2/>

Neděle s Karlem. *Divadlo DRAK* [online]. Hradec Králové: Divadlo Drak, MIFD o.p.s, 2022 [cit. 2022-05-05]. Dostupné z: <https://draktheatre.cz/historie-divadla-drak-2/>

ROZHOVORY ZE ZAVŘENÉHO DIVADLA - HASAN ZAHIROVIĆ. *Divadlo D21* [online]. Praha 2: Divadlo D21, 2022 [cit. 2022-05-05]. Dostupné z: <https://divadlod21.cz/blog/rozhovory-ze-zavreneho-divadla-hasan-zahirovic>

Karel Čapek se vrací do Hradce Králové – přivede ho také Hasan Zahirović. *INoviny* [online]. Opava: Slezská Univerzita v Opavě, 2015 [cit. 2022-05-05]. Dostupné z: <https://inoviny.slu.cz/index.php/contacts/96-kratce/2425-karel-capek-se-vraci-do-hradce-kralove-privede-ho-take-hasan-zahirovi>

O mě. *Ilona Mach* [online]. Hradec Králové: Ilona Machová, 2021 [cit. 2022-05-05]. Dostupné z: <http://www.ilonamach.cz/#o-mne>

Projekty. *Ilona Mach* [online]. Hradec Králové: Ilona Machová, 2021 [cit. 2022-05-06]. Dostupné z: <http://www.ilonamach.cz/assets/images/projekty/rebel.pdf>

Topos (řec.) - ABZ.cz: slovník cizích slov *ABZ.cz: slovník cizích slov - online hledání* [online]. Copyright cit. [24.05.2022]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/topos-rec>

Topika – ABZ.cz: slovník cizích slov. *ABZ.cz: slovník cizích slov - online hledání* [online]. Copyright cit. [24.5.2022]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/topika>

Čapek byl nepřítelem číslo 3. *Lidovky.cz* [online]. Praha 5: MAFRA, 2022 [cit. 2022-05-29]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/capek-byl-nepritelem-cislo-3.A090312_115249_in_kultura_glu

Královéhradecko – Muzeum východních Čech v Hradci Králové. *Úvod - Muzeum východních Čech v Hradci Králové* [online]. Copyright 2019 Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Eliščíno nábřeží 465, Hradec Králové cit. [30.05.2022]. Dostupné z: <https://www.muzeumhk.cz/knihovna/casopisy/201-kralovehradecko.html>

Čapek: Městská divadla pražská. *Městská divadla pražská* [online]. Copyright 2011 [cit. 05.06.2022]. Dostupné z: <https://www.mestskadivadlaprazska.cz/inscenace/246/capek/>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Osnova rozhovoru

Příloha č. 2: Informovaný souhlas s rozhovorem

Příloha č. 3: Rozhovor s Ilonou Machovou

Příloha č. 4: Obrazová příloha

Příloha č. 1 Osnova rozhovoru

1. Proč jste si pro napsání své brožury vybrala právě téma Karel Čapek v Hradci Králové?
2. Proč vás tolik zaujalo téma Čapkových lásek?
3. Kde jste brala k napsání své brožury inspiraci? Jaké jste použila zdroje?
4. Jaký si myslíte, že měl Karel Čapek k Hradci Králové vztah? Byl spíše negativní nebo pozitivní?
5. Jaký máte k Hradci Králové vztah vy?
6. Byla jste někdy na nějaké akci týkající se Čapka, pořádané knihovnami v Hradci Králové?
7. Jak se vám daná akce líbila, změnili byste na ní něco?
8. Jaká je na těchto akcích průměrná návštěvnost?
9. Byly tyto akce pro veřejnost nějak přínosné?
10. Účastnila jste se akce s názvem R.U.R.-100, kterou pořádala Univerzita Hradec Králové spolu s Klicperovým divadlem?
12. O Čapkových studiích se toho moc nedochovalo. Máte tušení, proč tomu tak je?
13. O Čapkově odchodu z gymnázia bylo mnoho spekulací. Jaká je podle vás pravda?
14. Co byste zájemcům o čapkovské téma v Hradci Králové doporučila?
15. Účastníte se procházek po Hradci Králové spolu s povídáním o Čapkovi?
16. Myslíte si, že jsou pro veřejnost obohacující? A proč?
17. Jaká je při procházkách účast? Mají o ně lidi zájem?
18. Všimla jste si odkazu na Hradec Králové v některých z Čapkových děl?
19. Jaké dílo máte od něj nejraději a proč?
20. Zaujaly vás Čapkovy první básně? Byly něčím výjimečné?
21. Byla jste někdy na inscenaci R.U.R 2.0., kterou pořádalo Divadlo Drak?
22. Je podle vás zpracována tak, jak by Čapek ve svém díle pokračoval?
23. Když už je řeč o divadlech, byla jste na některé z Čapkových her v Klicperově divadle?

24. Předvádí Klicperovo divadlo hry Karla Čapka kvalitně a poutavě?
25. Co vás při zkoumání Karla Čapka překvapilo či zaujalo?
26. Je o něm známo, že svou genialitu projevoval již jako mladý student. Měla jste tu čest se dostat k jeho vysvědčení z královéhradeckého gymnázia?
27. Víte něco o pamětní desce, která byla Čapkovi před hotelem U Královny Elišky vyhotovena?
28. S jakým cílem jste brožuru o Karlu Čapkovi psala?
29. Myslíte si, že jeho členství ve spolku Mansarda bylo pro něj přínosné?
30. Informace o Čapkovi v Hradci Králové poskytujete také na webových stránkách. Mohla byste nám o nich říct něco víc?

Příloha č. 2 Informovaný souhlas s rozhovorem

Dnes jsem poskytla rozhovor studentce Markétě Židuljakové oboru Historicko-literární studia v rámci výzkumu pro její bakalářskou práci.

Souhlasím s tím, že v práci budou uvedena některá má citlivá data a bude uvedeno mé pravé jméno. S vaším svolením bude tento rozhovor nahráván. Nahraný rozhovor bude přepsán a použit pro analýzu. Ani zvuková ani textová forma rozhovoru nebude žádným způsobem jako celek zveřejněna. Vaše rozhodnutí je pro mě závazné. Prosím o Váš souhlas s provedením rozhovoru za výše uvedených podmínek. Vaše účast na rozhovoru je dobrovolná a můžete ji kdykoli v jeho průběhu přerušit.

Datum: 4. května 2022

Jméno: Ilona Mach

Jméno: Markéta Židuljaková

Podpis.....

Podpis.....

Příloha č. 3 Rozhovor s Ilonou Machovou

M: Proč jste si pro napsání své brožury vybrala právě téma Karel Čapek v Hradci Králové?

I: Já už předtím psala jednu brožuru o Karlu Čapkovi a je to vlastně motivováno tím, že jsem se poznala krátce předtím s Hasanem Zahirovičem, což je čapkovský badatel, a začali jsme řešit propojení Karla Čapka a Hradce Králové, které je málo známé. A já jsem si říkala, že se podívám po informačním centru v Hradci, jestli se vůbec tohle téma nějakým způsobem reflektuje v materiálech města, a tam jsem zjistila, že ne. A že ta silná věc, která na tom asi je, tak je za prvé mýtus o tom, jak byl Čapek z toho gymnázia, které nedostudoval, vyhozen. Byl tady ten moment, kdy se tu odehrála světová premiéra *R.U.R.*, o které se vlastně ví, že se jednou za čas v rámci nějakého výročí mluví. Ale Hradec se tou přítomností Karla Čapka, byť byla krátká, nijak nechlubí. Takže jsem to chtěla nějakým způsobem změnit a propojit, takže vlastně potom ty dvě publikace, které vyšly, jsem věnovala tomuhle tématu.

M: Proč vás tolik zaujalo téma Čapkových lásek?

I: Protože si myslím, že na Čapkovi se strašně často prezentuje oficiální či formální, a ne tolik to osobní. Takže to osobní téma navíc spojené s těmi léty, kdy mu bylo v Hradci jedenáct až patnáct, tak mi přišlo zajímavé. Protože si myslím, že hlavně pro studenty, kteří se připravují na maturitu a slyší obecně o spisovatelích nebo nějakých osobnostech, tak si myslím, že jim nepřináší pocit, že by to byly skutečné bytosti. A téma těch lásek, zvláště pubertálních, nenaplněných mě přišlo jako takový lidský moment v životě toho autora, kdy se poprvé pokouší uspět na milostném poli a úplně se mu to nedaří, ale ta snaha je veliká. A když čtu korespondenci o Anielce, tak sám Čapek o sobě píše jako o předčasně vyspělém. Je celkem zajímavé, že jeho dopisy nepůsobí jako dopisy mladého kluka holce, kterou chce nějak přesvědčit, ale je to již nějaká strategie. Což mi přijde zábavné, že si vlastně zvolil strategii, jak chce zaujmout tu Annu Nepeřenou, ale vlastně ta strategie je taková racionální a dospělá na ten jeho věk. Takže mi to přišlo celkově jako zajímavé a paradoxní, že někdo, koho známe jako úspěšného spisovatele, byl tak málo úspěšný a svým způsobem empatický v otázkách lásky.

M: Kde jste brala k napsání své brožury inspiraci? Jaké jste použila zdroje?

I: Zaměřila jsem se na korespondenci Karla Čapka s Anielkou. To znamená *Listy Anielce*, potom jsem si k tomu hledala materiály samozřejmě u Heleny Čapkové v knížce *Moji milí bratři*, ale ta je přece jenom nějakým způsobem zabarvená, takže potom jsem trávila nějaký čas s materiály, které jsem našla v muzeu a státním archivu hradeckém.

M: Jaký si myslíte, že měl Karel Čapek k Hradci Králové vztah? Byl spíše negativní nebo pozitivní?

I: Já si myslím, že spousta dobrého vzešla z toho, že tu působil. Hlavně jeho působení ve spolku Mansarda. Myslím, že to byla taková inspirativní skupina lidí, se kterou byl, a se kterými se navzájem podporovali v tvorbě. Tím pádem začátky jeho tvorby spojené s Hradcem mně přijdou zajímavé a úměrné tomu věku. Zároveň samozřejmě ta láska nenaplněná i k té Marii Svatoňové dopadla tak, že s ní se nakonec smířil. U té Anielky to bylo takové, že na to vzpomínal. A co se týče asi toho odchodu z Hradce, který je nejčastěji zmiňován, tak pro mě je vlastně taky nevyjasněný. Já si myslím, že to téma bude vždycky zajímavé, protože on i jeho rodina, když se člověk probírá tou korespondencí, tak vlastně se dost liší, to, co o jeho odchodu píše. Takže si myslím, že ten jeho vztah k Hradci byl takový proměnlivý. Je známá jeho citace, kdy píše že studenta, který tíhnul k řemeslům, dali na studia do Hradce a odtamtud ho vyhnali. Je takový ublížený, ale na druhou stranu rád na něj vzpomíná. Jeho spolužáci také rádi vzpomínají na mansardní akce, které dost lidí, kteří v té mansardě byli, formovalo. Jeho vztah k Hradci není tudíž možné popsat jedním slovem. Odvíjí se také od toho, na co přesně vzpomíná, jestli na školu nebo na Mansardu a kamarády nebo na ty holky.

M: Jaký máte k Hradci Králové vztah vy?

I: Já jsem v Hradci rozená dá se říct, takže mám to město svým způsobem ráda, ale vždycky říkám, že je to jako po dlouhém manželství, že jsem v něm ráda, ale vidím zároveň i chyby toho města.

M: Byla jste někdy na nějaké akci týkající se Čapka, pořádané knihovnami v Hradci Králové?

I: Ano. Byla jsem na konferenci čapkovské, která byla pořádána, nevím, jestli přímo knihovnou, ale byla v Městské knihovně v Hradci Králové. To je asi čtyři roky zpátky. A pak už jsem asi byla na akcích, které nepořádají knihovny. Kdysi jsem byla ještě na akci, kterou pořádala Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové u příležitosti vydání německého překladu básní Josefa Čapka, ale mluvilo se zde i o Karlovi.

M: Jak se vám daná akce líbila, změnila byste na ní něco?

I: Tato akce byla zaměřena pro odborné nebo minimálně knihovnické publikum, které mělo Čapka jako téma. Takže tam určitě padaly zajímavé věci. Nic bych na ní asi neměnila.

M: Jaká je na těchto akcích průměrná návštěvnost?

I: Já si myslím, že lidé mají o téma Karel Čapek zájem, a proto se akcí spojených s ním často účastní. Na každou akci, která je zaměřená na Čapka, nějací lidé přijdou. Obecně tyto akce pořádané o spisovatelích mají veliký úspěch. Tak kolem padesáti lidí, vzhledem ke kapacitě daných míst, je tam vždycky. Ale je pravda, že ta cílovka je asi spíš lidé nad šedesát let.

M: *Byly tyto akce pro veřejnost nějak přínosné?*

I: Určitě. Díky těmto akcím se návštěvníci dozví o Čapkovi mnoho nového, co ještě dosud nevěděli.

M: *Účastnila jste se akce s názvem R.U.R.-100, kterou pořádala Univerzita Hradec Králové spolu s Klicperovým divadlem?*

I: Já jsem viděla pouze online výstup. Akce jsem se bohužel zrovna s osobních důvodů nebyla schopna účastnit. Ale vypadala velice zajímavě.

M: *O Čapkových studiích se toho moc nedochovalo. Máte tušení, proč tomu tak je?*

I: Určitě. Ono tam došlo i k tomu, že to gymnázium, které bylo původně v budově nového Adalbertina, tak vlastně nedostačovalo. Začala se proto stavět nová budova, a právě při stěhování se ztratilo velké množství archivů, takže je to celkem logické vysvětlení.

M: *O Čapkově odchodu z gymnázia bylo mnoho spekulací. Jaká je podle vás pravda?*

I: Já si myslím, že tam se spojilo vlastně několik věcí dohromady. Myslím, že to rozhodně nebyl vyhazov ze strany školy, protože jinak by o tom byl zápis v třídní knize nebo v nějakém oficiálním zápisu, který je dochovaný, a ten tam není. Takže to nejspíš bylo spojení toho, že jeho rodiče se rozhodli vlastně i ušetřit a zároveň odtrhnout Karla od spolužáků, o kterých si mysleli, že mají na Karla špatný vliv. Ale podle mě hlavní rozhodnutí byly peníze, protože Helena, v té době, v které se vdala, bydlela kousek od Brna a mohla poskytnout zázemí Karlovi, který v té době byl v Hradci. Měli zde byt, kde bydlela babička, která se o Karla starala. A to znamená, že tak svým způsobem platili živobytí babičce a zároveň Karlovi, plus byt. Přechodem do Brna vyřešili tyto dvě věci. Péči o Karla převzala jeho sestra Helena. A za druhé náklady na život byly nižší.

M: *Co byste zájemcům o čapkovské téma v Hradci Králové doporučila?*

I: Určitě bych doporučila přečíst si paměti Heleny *Moji milí bratři*. Myslím si, že je to zajímavé čtení i z hlediska vypravěčského. Poté bych doporučila určitě projít si ta místa, kde Karel pobýval, protože si myslím, že to jsou pořád moc hezká místa, kde se rád člověk projde. V

knížce, ze které i já docela vycházím a kde je krásně shrnutý život Čapka a studentstva v jeho období, je od Landsmannové *Hradecký stříbrný vítr. Studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české literatury*. Myslím si, že skvěle popisuje studentský život, v kterém se Čapek účastnil. Je to krátký, stručný a zábavný výtah toho, jak studentstvo spolu s Čapkem žili. I v době, kdy máme neziskové organizace, je snaha o obnovu měst, nějakým způsobem navázat na tuhle činnost, byť nevědomky.

M: Myslíte si, že jsou pro veřejnost procházky po Hradci Králové s povídáním o Čapkovi obohacující? A proč?

I: Ano. Mám dojem, že jim to zprostředkuje Karla Čapka z trochu jiné stránky, kterou do té doby neznali. A pokud jsou hradečtí, tak většinou i s údivem. První údiv přichází už jenom s tím, že se dozvídají o tom, že Čapek zde žil, a poté další věci o té Mansardě a třeba právě o Anielce. Myslím si, že většina hradeckých o tom pořád nemá sebemenší tušení. Je to pro ně příjemné zpestření a zároveň jim to přináší i nové informace.

M: Jaká je při procházkách účast? Mají o ně lidi zájem?

I: Dělal jsem jich zatím asi pět nebo šest a z toho dvě byly pro školu. Ty byly samozřejmě plné. Tam jsem měla kolem třiceti dětí. Potom jsem dělala další procházky, které byly vesměs bez nějaké větší reklamy. Většinou na procházkách bylo tak deset až patnáct lidí, což bylo pro mě příjemný počet. Je to počet lidí, na které můžete mluvit bez potřeby mikrofonu. V neděli 8. května pořádám další procházku, tak uvidíme, kolik zájemců o ni přibude. Máme již nyní i reklamu na internetových stránkách, takže to bude pro mě překvapení, s kolika lidmi se zde setkám.

M: Všimla jste si odkazu na Hradec Králové v některých z Čapkových děl?

I: O tématu Hradec Králové píše v *Krakonošově zahradě*, kdy v úvodu Hradec zmiňuje jako takovou bránu před tím, než vjedete do Krkonoš. A poté celá jedna kapitola v díle *Továrna na absolutno* je věnována Hradci, kde ho dost přesně popisuje. Týká se toho, jak to absolutno působilo v Hradci, kde zmiňuje i spoustu hradeckých dominant. Je to zároveň i dobrý podklad k již zmiňované procházce Hradcem s povídáním o Čapkovi. Lidé si to mohou rovnou spojit s konkrétními místy. Dokonce zde zmiňuje i osoby, které v Hradci žily. Je to platné i tomu, jak ve svém historickém centru stále vypadá.

M: Jaké dílo máte od něj nejraději a proč?

I: Hodně času jsem asi strávila s *Věcí Makropulos*, ale nemůžu říct, že bych ji měla ze všeho z jeho tvorby nejraději. Asi si nedovedu úplně vybrat. U mě je to spíš také tím, že jsem se účastnila některých představení, která se zpracovávala v divadle, takže potom k nim mám jiný vztah. Ale určitě obecně veškeré divadelní hry od Karla Čapka

M: *Zaujaly vás Čapkovy první básně? Byly něčím výjimečné?*

I: Myslím, že on se rozhodl od těch básní odstupovat. Většinu času pak věnoval psaní spíše prózy nebo divadelních her. Myslím, že první jeho básně jsou spíše výplodem mladí a hledání vlastního tvaru než nějakým dílem, kterým by překvapilo. Nejvíce zajímavé na tom je, že on skutečně v těch asi patnácti letech píše jako člověk, kterému je o dost víc. Píseň z básně *Stará metafora*, která se asi nejčastěji zmiňuje, vypadá, jako kdyby ji psal někdo těsně před smrtí. Nevím, jestli to je jeho tehdeším pocitem, věnoval ji Anielce. V básni mluví o člověku, který je na konci života, přitom je vlastně teprve na začátku. Přiznám se, že té poezii jsem tolik pozornost nevěnovala, jelikož mi přišla taková patetická.

M: *Byla jste někdy na inscenaci R.U.R 2.0, kterou pořádalo Divadlo Drak?*

I: Ano byla jsem.

M: *Je podle vás zpracována tak, jak by Čapek ve svém díle pokračoval?*

I: Myslím, že se toho na ní spousta povedlo, ale kdybych měla vzít v potaz hru jako takovou, tak mě úplně neuspokojila. Inscenace *R.U.R 2.0* je strašně vyvedená scénickým způsobem, ve scéně, kostýmech, nějakém nápadu, se kterým na začátku pracuje. Má to dvě linie. V jedné linii jsou opraváři, lidi, kteří instalují roboty do domácností a baví se o nich. Z nichž jeden je jako generace řekněme třicet nebo mladší a druhý je člověk, který už jde v té práci takzvaně do důchodu. Baví se spolu o nějakém vývoji společnosti. Jeden má zpátečnický postoj a druhý zase postoj progresivnější. A druhá linie inscenace jsou samotní roboti, kdy dá se říct, že ožívají skrze lásku k dítěti, a to mi přišlo jako zajímavý moment. Ale já osobně musím říct, že je možná příliš novátorská, aby naplnila moje očekávání. Možná i protože to nemá vyloženě pevnou dějovou linku nebo nevypráví ten příběh tak, aby mě zaujala. Za mě bych milovníkům Karla Čapka tuto hru asi úplně nedoporučovala.

M: *Když už je řeč o divadlech, byla jste na některé z Čapkových her v Klicperově divadle?*

I: Byla jsem na inscenaci *R.U.R.*, kterou dělal David Drábek, myslím že kolem roku 2000 bych tak tipovala, možná o něco déle. Ta mi přišla velice povedená. Dále byla také v Klicperově divadle *Věc Čapek*, která není jako dílo Čapků, ale je to o jejich životě a napsal ji Martin

Františák. Jinak si nejsem jistá, že by se zde za poslední dobu nějaký Čapek uváděl. Myslím si, že od inscenace *Věc Čapek* už asi ne.

M: Předvádí Klicperovo divadlo hry Karla Čapka kvalitně a poutavě?

I: Ano, inscenace *R.U.R.* se mi velice líbila. Klicperovo divadlo vybírá kvalitní herce, které dané hry skutečně baví a neberou svou práci jako povinnost. Dávají do svých her celé srdce i duši a vyvolávají ve vás pocit, jako byste byla dané hry součástí.

M: Co vás při zkoumání Karla Čapka překvapilo či zaujalo?

I: Ta jeho figura už je tak probádaná, že si asi na nic nevzpomenu, co by mě vyloženě překvapilo. Mě na tom baví právě téma té Mansardy, o které jsem dříve věděla velice málo, a právě i o tom studentském životě, kdy organizovali nějaké akce. Jinak si myslím, že je již velice těžké se nechat překvapit Čapkem, když se o něm poměrně často mluví a dost se probírá i v rámci hodin literatury na školách. Nejvíce mě zaujal asi život té Mansardy, kterou Čapek vlastně spoluzakládal, tím jsem nyní hodně zaujatá a snažím se jím čím dál více prokousávat.

M: Je o něm známo, že svou genialitu projevoval již jako mladý student. Měla jste tu čest se dostat k jeho vysvědčení z královéhradeckého gymnázia?

I: Ano, měla jsem ho přímo v ruce z archivu Hradce Králové a tuším, že ho mám i stále uložené ve svém počítači.

M: Víte něco o pamětní desce, která byla Čapkovi před hotelem U Královny Elišky vyhotovena?

I: Mimo to, že tam je, tak nic moc více nevím, ani k jaké příležitosti zde byla umístěna. Musím říct, že jsem se o to nikdy nezajímala. Majitel hotelu o ní bude vědět určitě více. Je vidět, že o dům Karla Čapka pečují a naplno se mu věnují.

M: S jakým cílem jste brožuru o Karlu Čapkovi psala?

I: Brožure, kterou jsem psala o zamilovaném rebelovi, předcházelo už to, jak jsem říkala na začátku, tak jsme s Hasanem Zahirovičem chtěli, aby Hradec nějakým způsobem reflektoval odkaz toho spisovatele a světové premiéry ve městě. Takže jsme už na začátku vydali, nebo spíš Kladské pomezí vydalo brožuru, na které jsme spolupracovali. Jmenuje se *Čapek*, jsou k ní i webové stránky *Karel Čapek*, na kterých jsme se s Hasanem a s tehdejší ředitelkou muzea v Malých Svatoňovicích podíleli. Ten projekt si myslím, že byl velice úspěšný, vznikl právě i v rámci nějakého z mnoha čapkovských výročí. Jenže já věděla, že když budu dělat brožuru pro Kladské pomezí, tak se bude muset vždycky dotýkat celého kraje. Chtěla jsem vytvořit brožuru

čistě jen o vztahu Čapka a Hradce. Připadalo mi, že to téma mělo rezonovat hlavně v Hradci jako takovém. A že v tom městě by mělo být dostupné. Nejenom jako jedno z mnoha míst, kde působil, ale jako důležité místo, kde se ta tvorba začínala tvořit a kde vlastně začal poprvé publikovat. Takže tohle byla první motivace, a potom i ta, že dokážu předávat informaci lidem i mladším, například těm, kteří zrovna maturují a nutně se potřebují dostat nějakým způsobem k relevantním informacím o těch autorech, které probírají. Karel Čapek je samozřejmě velký objem informací a zároveň vím, že ti studenti nejsou zrovna motivovaní k tomu, aby se vraceli k autorům té starší doby, byť Čapek je ještě na tom docela dobře, to je jenom sto let zpátky. Takže jsem chtěla předávat informace, které se ho týkají, nějakým zábavnějším způsobem. To byl hlavní důvod, proč jsem začala dělat tu brožuru Zamilovaný rebel sama za sebe, jenom se svými texty a bez zásahu někoho dalšího.

M: Myslíte si, že jeho členství ve spolku Mansarda bylo pro něj přínosné?

I: Určitě. Bylo zde několik věcí, které pro něj byly přínosné. Jedna z nich byla už vůbec to, že to bylo něco jako chodit do skautu. Podle mě jste tak mohla mít pevnou základnu kamarádů, můžete si vždy dát dostaveníčko a debatovat o věcech, které jsou vašim společným zájmem. Další věc je i to, že studenti byli v té době i hodně motivovaní. Tím, že neexistovaly knihovny, se museli reálně účastnit nějakého společenského života. To bylo podle mě i příjemné vytržení z běžného všedního dne, možnost půjčování knížek, které v té škole nebyly z praktického důvodu i nějakého vlastního. Co jsem třeba teď četla, tak některé školní knihovny byly zřizovány, protože jiné knihovny byly zakázány. Neexistovala městská knihovna a podobné instituce a knihovny ve školách nedostačovaly počtu studujících žáků. Takže už to, že zde byla nějaká knihovna k dispozici, která byla ještě velice dobře vybavena, podle záznamů pamětníků, tak bylo samozřejmě pro Karla i pro ty ostatní studenty přínosem. Plus to, že v rámci toho zde byly i věci, které se z pozice žáka dané školy číst nesměly čili nebyly na seznamu povolené literatury. Určitě to bylo dobré, jelikož zde studenti spolu s Čapkem získali i přehled o jiné literatuře než jen o té, kterou jim ta škola dovolila. Potom také to, že si zde dělali vlastní program, ve kterém se mohli samy realizovat. Byl to program svým způsobem osvětový, kde si mohli dělat referáty a přednášky, učili se diskutovat, argumentovat a nějakým způsobem vystupovat před spolužáky, nejen z gymnázia, ale i z ostatních škol. Dále bylo členství dobré pro nějaký způsob spolupráce, pomáhat si a vytvářet program, který si dělali na míru.

M: Informace o Čapkovi v Hradci Králové poskytnete také na webových stránkách. Mohla byste nám o nich říct něco víc?

I: Ano, akorát tyto webové stránky nejsou přímo moje. Je to stránka s názvem *Karel Čapek.cz*, kterou má pod sebou Kladské pomezí, takže na těch stránkách je velice přehledně životopis nejenom Karla, ale i Heleny a Josefa, protože v té první brožuře, kterou Kladské pomezí spolu se mnou vydalo, jsme se věnovali všem třem sourozencům tak nějak rovnoměrně. Abychom nešli pouze po odkazu Karla, který je nejznámější, ale i po Josefovi a Heleně. Díky Heleně je vlastně znám celý osud její rodiny a Josef byl významný na poli nejen spisovatelském, ale i divadelním, scénickém a uměleckém. Poté jsou zde také místa související s působením Čapků v kraji Kladského pomezí, takže mimo Hradec to je i Úpice, Malé Svatoňovice, Žacléř nebo Trutnov. Také je zde ještě seznam děl a jsou zde odkazy na filmy, které jsou inspirované právě díly Čapka nebo se jedná přímo o zpracování jeho daných děl.

Obrazová příloha

1. Křest publikace *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české literatury*
2. Pozvánka na akci Knihovny města Hradce Králové s názvem *Čapkům v patách*
3. Pozvánka k slavnostnímu představení 120. výročí narození Karla Čapka
4. Pozvánka na výstavu autogramů významných osobností
5. Pozvánka na divadelní hru *Loupežník*
6. Pozvánka na divadelní hru *Matka*
7. Dobová fotografie domu čp. 117
8. Dobová fotografie Čapkova bytu v domě čp. 117
9. Dobová fotografie tehdejšího královehradeckého gymnázia
10. Dobová fotografie vchodu do knihovny gymnázia
11. Dobová fotografie z představení divadelní hry *Věc Makropulos* v Klicperově divadle
12. Dobová fotografie z představení divadelní hry *R.U.R.* v Klicperově divadle
13. Dobová fotografie Karla Čapka
14. Dobová fotografie Karla Čapka s jeho ženou Olgou Scheinpflugovou

1. Křest publikace *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české literatury*

111

Hradecký stříbrný vítr

Hradecký stříbrný vítr

Božena Blažková

Čapkovský rok byl v našem regionu zakončen významným vydavatelským počinem. Knihovna města Hradce Králové vydala pod názvem *Hradecký stříbrný vítr* publikaci, která podává čtenáři plastický obraz kulturního života města v období, kdy zde studoval Karel Čapek. Autorka, hradecká knihovnice Petra Landsmanová, se v úvodním slově přiznává i k osobním důvodům, které ji vedly nejprve ke zpracování bakalářské práce Studentský spolek Mansarda (vedoucí práce PhDr. Nella Mlsová, Ph.D., Ústav českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty UHK, 2006). Tématem Mansarda se zabývá již několik let, na začátku zájmu byla nejen četba knihy Paměti Mansardy od Jiřího Červeného, ale i rodové kořeny. Když si uvědomíme, že dívčí jméno au-

torky bylo Králíčková a spolek Mansarda vznikl ve studentském pokojíku Vojtěcha Králíčka, je jasné, že se jedná skutečně o „životní téma“.

Publikaci, která nese podtitul „Studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti“, vydala Knihovna města Hradce Králové ve spolupráci s Vydavatelstvím Jaroslava Hrzů za finančního přispění Královéhradeckého kraje, statutárního města Hradce Králové a primátora města Ing. Otakara Divíška. Slavnostní představení knížky se konalo v přeplněném společenském sálu knihovny za účasti zpěvačky a herečky Soni Červené, která společně s ředitelkou Památníku Karla Čapka ve Strži Kristinou Váňovou publikaci pokřtila. Slavnostní akt byl součástí zajímavě pojatého literárního večera, který přítomným

přiblížil jednotlivé osobnosti Mansardy.

Knížka stojí nejen za přečtení, ale i za zamyšlení nad tím, že z mladých středoškoláků, které jejich učitelé pokládali za rebely a anarchisty, vyrostly výrazné intelektuální osobnosti. Několik z nich se stalo i významnými spisovateli. Nejznámějším z nich se bezesporu stal Karel Čapek. Publikace se nezabývá pouze Mansardou, ale seznamuje čtenáře se životem města a školstvím v Hradci Králové na počátku 20. století. V části věnované jednotlivým osobnostem je mapován celý jejich život, nejen období prožité v Hradci Králové, a úmyslně je věnována větší pozornost

méně známým životním osudům.

Knihla je doplněna celou řadou dobových materiálů a fotografií, které byly získány nejen v archivech, ale i v soukromých sbírkách a archivech autorky, Soni Červené a V. Škalouda. Vzhledem k povolání autorky je publikace doplněna nejen seznamem literatury a použitých pramenů, ale i výběrovou bibliografií Karel Čapek a Hradec Králové, kterou zpracovala další hradecká knihovnice Jarmila Benýšková.

Na závěr nezbyvá než popřát knížce hodně čtenářů a poděkovat autorce a vydavatelům za výborně vypracovanou knížku s regionální tematikou.

U nás, 2009, roč. 19, č. 1, s. 19-20.

¹¹¹ BLAŽKOVÁ, Božena. Hradecký stříbrný vítr. *U nás: knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje*. 2009, 19(1), 19-20. ISSN 0862-9366.

2. Pozvánka na akci Knihovny města Hradce Králové s názvem *Čapkům v patách*

Knihovna města Hradce Králové

Stránka č. 1 z 1

Knihovna města Hradce Králové

vás zve na exkurzi
podpořenou z dotace poskytnuté Královéhradeckým krajem
s názvem

Čapkům v patách

sobota 23.května 2009

8,00 odjezd od nádraží ČD (od budovy VČE) Hradec Králové

9,30 Malé Svatoňovice <http://www.malesvatonovice.cz/>
Muzeum bratří Čapků <http://malesvatonovice.unas.cz/muzeum.html>
Místní knihovna Malé Svatoňovice <http://www.knihovnamsvatonovice.wz.cz/>
a určitě něco navíc...

11,45 odjezd na oběd do Batňovic <http://www.batnovice.cz/>

12,00 oběd: <http://www.bulaneck.cz/>

14,00 Místní knihovna Batňovice <http://www.batnovice.cz/>

14,30 přesun do Úpice <http://www.upice.cz/>

15,00 Úpice
Městská knihovna Úpice: www.kulturaupice.cz
Dům Čapků

16,30 odjezd do Hradce Králové

předpokládaný návrat cca 18 hodin

Doporučená dobrovolná @ literatura (něco bude možno i zakoupit v Muzeu bratří Čapků)

Jakákoliv kniha sourozenců Čapkových, případně jakákoliv jejich biografie
Božena Němcová: Babička

Jaroslav Veteška: Tváře Jestřebích hor

Jaroslav Veteška: Úpicko tenkrát a dnes

U nás. Knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje

Grand Biblio.Rok 2008, zejména čísla 7/8 a 12

Rodným krajem. Vlastivědný sborník kraje Aloise Jiráska, Boženy Němcové a bratří Čapků

http://www.knihovnahk.cz/ODDELENI/KNIHOVNAM/AKTUALITY-Knihovnam/exkurze_Mal... 25.5.2009

112

¹¹² Exkurze do Malých Svatoňovic. *Knihovna města Hradce Králové* [online]. Copyright Knihovna Města Hradce Králové [cit. 29.05.2022]. Dostupné z:

https://www.knihovnahk.cz/ODDELENI/KNIHOVNAM/AKTUALITY-Knihovnam/exkurze_Mal%C3%A9_Svato%C5%88ovice

3. Pozvánka k slavnostnímu představení 120. výročí narození Karla Čapka

SLAVNOSTNÍ PŘEDSTAVENÍ KE 120. VÝROČÍ NAROZENÍ KARLA ČAPKA **VĚC MAKROPULOS** *Elinin boj o život ve třech dějstvích*

Režie: Věra Herajtová. Dramaturgie: Magdalena Frydrychová. Výprava: Jana Preková. Hudba: Vladimír Franz.

Hrají: Kamila Sedlářová, Jiří Zapletal, Vojtěch Dvořák, Filip Richtermoc, Vlastimil Čaněk, František Staněk, Dušan Hřebíček, Kristýna Kociánová, Eva Kratochvílová, Marie Kleplová a Josef Čepelka.

Elin Makropulos se kdysi stala pokusným králikem, neboť lidé odjakživa toužili po věčném mládí a lámali si hlavu, jakým způsobem oddálit okamžik, kdy budou postaveni tváří v tvář Smrti. Kdyby tak bylo možné se Smrtí vyjednávat a dohodnout se! Anebo ji přelstít docela a prostě žít, žít a žít! Mladičké Elině bylo dáno, aby na sobě prověřila recept dlouhověkosti. Všichni, kteří toužili dozvědět se pravdu a přitom nic neriskovali, dávno zemřeli. Přežila jenom ONA. Věčná žena a matka, jediná odvěká hvězda, která dosud nevyhasla. Žít sto dvacet let a vypadat na třicet je okouzující. Jenže mít talent, obdiv mužů a nezměrnou krásu celých tří sta lidských let je k zbláznění vyčerpávající. Žít se nechce, všechno se opakuje, nic nového vymyslet nejde. Ale Elin přesto bojuje. Bojuje o svůj život. Ale proč? Tak proboha proč? Karel Čapek neuložil do své hry jenom etickou a morální otázku týkající se správnosti či nesprávnosti utkvání se člověka s Přírodou a jejími zákony. Karel Čapek, který v době psaní této hry trpěl závažnou nemocí a neměl jistotu, zda právě Věc Makropulos nebude posledním z jeho poselství lidstvu, vyjádřil - možná nevědomky - cosi zásadnějšího. Je možné, aby se člověk vůbec kdy smířil s tím, že jeho dny se jednou provždy chýlí k nezvratitelnému konci? Hořká komedie o lidské touze po životě, která pálí a baví zároveň!

9. LEDNA 2010 V 19.00 HODIN NA HLAVNÍ SCÉNĚ KLICPEROVA DIVADLA!

KLICPEROVO DIVADLO o.p.s., Dlouhá 99, 500 01 Hradec Králové. Obchodní oddělení a předprodej vstupenek: Švehlova 624, 500 02 Hradec Králové; otevřeno: po-pá 12.30 - 18.00; so 9.00-12.00. Telefon: 495 512 857; Fax: 495 513 751; e-mail: předprodej@klicperovodivadlo.cz
www.klicperovodivadlo.cz

113

¹¹³ Oficiální stránky / Klicperovo Divadlo. *Oficiální stránky | Klicperovo divadlo* [online]. Copyright 2022 [cit.29.05.2022]. Dostupné z: <https://www.klicperovodivadlo.cz/>

4. Pozvánka na výstavu autogramů významných osobností

Knihovna města Hradec Králové

Tomkova 177

pořádá

VE DNECH 1. - 30. DUBNA 2010

**VÝSTAVU AUTOGRAMŮ
VÝZNAMNÝCH OSOBNOSTÍ**

pod názvem

VZPOMÍNKA NA OSOBNOSTI

NAŠEHO KRAJE

Ukázka ze sbírky autogramů
Jaroslava Michala z Hradce Králové

Vernisáž výstavy ve čtvrtek 1.4.2010 v 16,30 hod.

Autor výstavy zajistí hudební vložku se slíbenou písní
„Salon republiky“

Výstava bude instalována v přednáškovém sále knihovny.

Otevřeno: **pondělí – pátek 9,00 - 18,00 hodin**
sobota 8,00 – 12,00 hodin

114

¹¹⁴ Kalendář akcí. *Knihovna města Hradce Králové* [online]. Copyright Knihovna města Hradec Králové [cit. 29.05.2022]. Dostupné z: <https://www.knihovnahk.cz/pro-verejnost/kalendar-akci>

5. Pozvánka na divadelní hru *Loupežník*

115

116

6. Pozvánka na divadelní hru *Matka*

¹¹⁵ Dílo-Muzeum východních Čech v Hradci Králové, podsbírka kultura-fond divadlo, 00097

¹¹⁶ Dílo-Muzeum východních Čech v Hradci Králové, podsbírka kultura-fond divadlo, 00401

7. Dobová fotografie domu čp. 117

117

¹¹⁷ DÍlo-Muzeum východních Čech v Hradci Králové, podsběrka kultura-Hradecenzia, 01325

8. Dobová fotografie Čapkova bytu v domě čp. 117.

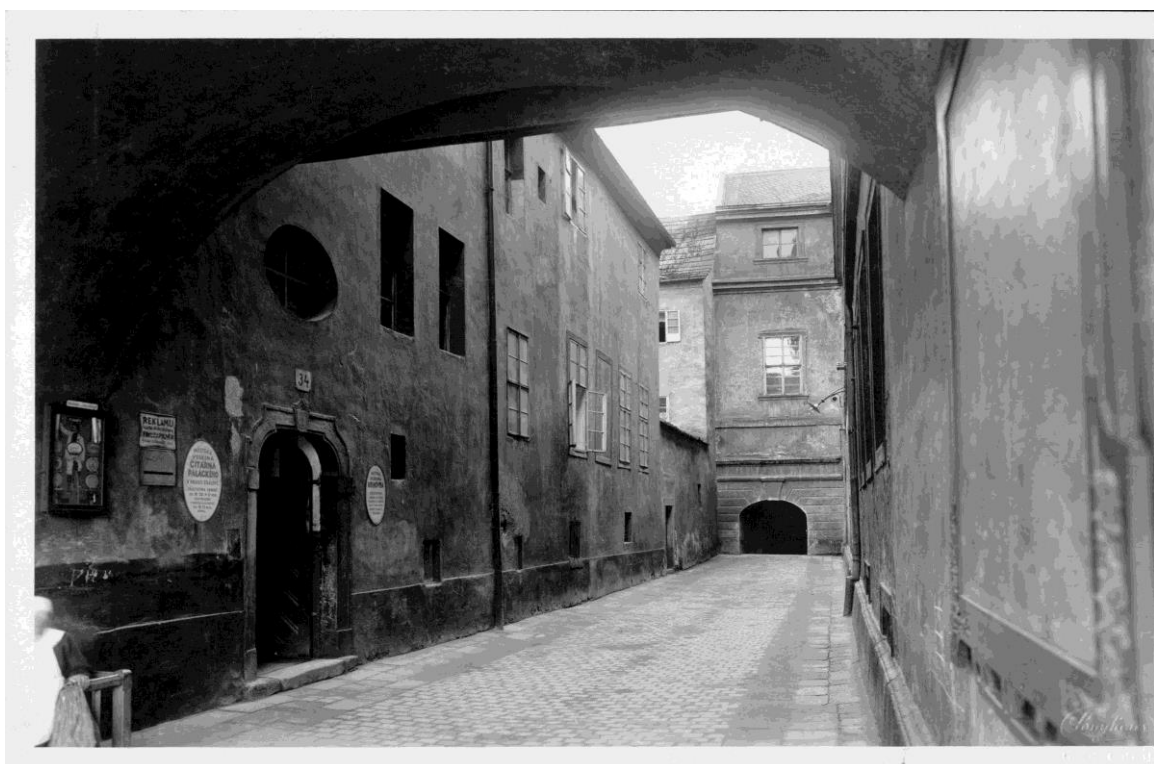
118

¹¹⁸ Dílo-Muzeum východních Čech v Hradci Králové, podsběrka kultura-fond literatura, 00460

9. Dobová fotografie tehdejšího královehradeckého gymnázia

119

120

10. Dobová fotka vchodu do knihovny gymnázia

¹¹⁹ Dílo-Muzeum Východních Čech v Hradci Králové, podsбірka kultura-Hradecenzia, 00740

¹²⁰ Dílo-Muzeum Východních Čech v Hradci Králové, podsбірka kultura-Hradecenzia, 01498

11. Dobová fotografie z představení divadelní hry *Věc Makropulos* v Klicperově divadle

121

122

12. Dobová fotografie z představení divadelní hry *R.U.R.* v Klicperově divadle

¹²¹ Dílo-Muzeum Východních Čech v Hradci Králové, podsbirka kultura-fond divadlo, 00966

¹²² Dílo-Muzeum Východních Čech v Hradci Králové, podsbirka kultura-fond divadlo, 00965

13. Dobová fotografie Karla Čapka

123

124

14. Dobová fotografie Karla Čapka s jeho ženou Olgou Scheinpflugovou

¹²³ Dílo-Muzeum Východních Čech v Hradci Králové, podsbirka kultura-fond literatura, 00455

¹²⁴ Dílo-Muzeum Východních Čech v Hradci Králové, podsbirka kultura-fond literatura, 00440

Resumé

The aim of my bachelor's thesis was to map how much and in what way individual institutions in Hradec Králové work with the memory of Karel Čapek. The Study and Research Library in Hradec Králové offers on its website a brochure compiled by Hasan Zahirović together with Ilona Machová and Kladské pomezí. It also describes Čapek's relationship to Hradec Králové and details his studies. A lesson about Čapek and his work, led by Hasan Zahirovic, is available to visitors in the library. The library collection also contains biographies of, for example, Olga Scheinpflug, who in her book also tells about Čapek's young years in Hradec Králové.

During his studies in Hradec Králové, Karel Čapek wrote love poems to his chosen ones, who usually did not return his love. The topic of Čapek's loves is discussed in detail in the work by Helena Čapková entitled *Moji milí bratři* or in the book *Korespondence Karla Čapka a Fráni Šrámka* by Aleš Fettes. Landsmannová also mentions Čapek's loves, specifically Anna Nepeřená, one of the most celebrated girls who decided to join the Mansarda, in her work *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české literatury*. All these works are also found in the study library. Karel often wrote her letters with the first verses he ever wrote, she did not return his love and did not answer any of his letters, later she married Jan Mišička, who was also a Mansardist. All these letters were published in *Listy Anielce* in 1978. The theme of Čapek's loves was also dealt with in the exhibition *Loupežnickova Lásky hra osudná* in Strž u Dobříše. It was intended to make the participants aware of the relationship the Čapek brothers had with women. In the introduction I asked the question how the censorship of Čapek in Hradec Králové affected him. After 1939, it became very widespread and Václav Renč, a representative of the spiritual current in Czechoslovak literature, called Čapek enemy number three of the nation. The attacks against Čapek were provoked by his liberal attitudes.

The Hradec Králové Tourist Information Centre offers only a brochure called *Čapek-cestujte s námi na místa, kde Karel, Josef a Helena tvořili*. An exhibition was held at the Museum of East Bohemia, which is still available virtually on the museum's website. It featured Čapek's personal belongings, such as his gardening corduroy suit. The Museum of East Bohemia also has its own library, which contains *Památník gymnázia Královéhradeckého* from 1927. This describes the history of the grammar school where Čapek spent part of his youth. The library also contains an *Almanach k 350. výročí založení gymnázia* or *Staré město od domu*

k domu, which describes the history of Čapek's house No. 117, where he lived with his grandmother. The museum publishes a magazine called Hradec Králové Region. In issue 12 of 2021, Jan Bílek wrote an article concerning a study of *Uvedení hry bratří Čapků Adam Stvořitel Královehradeckých ochotnickým spolkem Klicpera roku 1928*. The article covered the circumstances surrounding the production of the play, the costumes, the actors' performances, how the play was received by critics, and other information concerning the play itself.

During my research I found out that the Hradec Králové Library publishes a dictionary of Hradec Králové writers called *Literární Hradec Králové, Literární průvodce Hradcem Králové, Hradeckou čítanku* and a fairy tale book called *Jak se pohádka přestala bát*. Based on her bachelor's thesis, library worker Petra Landsmannová decided to publish a book dedicated to Hradec Králové students from the Mansarda Hradec Králové *Hradecký stříbrný vítr: studentský spolek Mansarda, Karel Čapek a další osobnosti české kultury*. The library organised a launch of this publication, which was accompanied by a programme about the students who were members of the anarchist Mansarda society. The publication focuses not only on Mansarda, but also on Karel Čapek during his student years. Landsmann discusses the speculations that were rife as to why Čapek left the school.

Landsmannová presented theories about Čapek's departure from his classmates and his sister Helena Koželuhová. Her first speculation was Jiří Červený's theory that Karel was expelled because of a writing assignment in Czech language, because Čapek gave it the title *Bíla-bestie*, and because of its revolutionary composition. Another theory was by Čeněk Mrázek, who thought that Čapek was expelled from the grammar school because of a mocking poem against the Emperor. As already mentioned, there was also censorship as regards libraries and published literature. The government apparatus of the time was very harsh against any criticism, which is why Čapek was very brave to show off this poem at school. His sister, Helena Koželuhová née Čapková, was convinced that Čapek had left the grammar school because he had been threatened with disciplinary action and expulsion for his participation in the Mansarda student association. This theory is put forward in her book *Moji milí bratři*. Čapek himself gives the reason for his departure from the Gymnasium in his letter to Anna Neperena of 21 March 1905. He had planned his departure to Brno in advance, as he had been offered a position in the editorial office of the Moravian-Silesian Region. He does not give the exact reason for his departure here, but it does not appear from the letter that he was expelled from the grammar school.

In 2016, the library hosted staged readings as part of the theatre festival *T Divadlo evropských regionů*. In 2018, a seminar on Čapek's childhood and adolescence was held at the library in Wonka Street. Outside of the public, an event specifically for librarians called *Čapkům v patách* was held on 23 May 2009. In 2010, an autograph exhibition entitled *Vzpomínka na osobnosti našeho kraje* was held. Here Jaroslava Michala presented her collections, which included the signature of Karel Čapek. The library also hosted an exhibition entitled *Život a doba Karla Čapka*, which was dedicated to the 130th anniversary of his birth. The library also hosted a play to mark the 80th anniversary of Karel Čapek's death, entitled *Byla jsem na světě*, where actress Stanislava Hošková took on the role of Čapek's wife Olga Scheinpflug.

The Klicpera Theatre benefits primarily from the fact that Čapek's play *R.U.R.* premiered here. The Klicpera Theatre together with the University of Hradec Králové created the *RUR-100* project. It consisted of a day-long programme dedicated not only to the memory of Čapek, but also to his brother Josef and sister Helena. The project included staged readings, a visit to an exhibition dedicated to Čapek at the Drak Theatre and a conference with a discussion among the participants. The Klicpera Theatre also works with the memory of Karel Čapek by remembering his plays other than *R.U.R.*, such as *Loupežník*, *Adam Stvořitel*, *Matka* or *Věc Makropulos*. The Drak Theatre hosted an event called *Neděle s Karlem*, a series of programmes to accompany the exhibition *Továrna na utopii*. The Drak Theatre is also proud to be the author of *R.U.R. 2.0*. It was meant to be seen as a sort of sequel to Čapek's original *R.U.R.*

Čapek stayed in house No. 117 for four years, i.e. until he finished his studies in Hradec Králové. However, there are very few records of his stay here, and he is not even mentioned at all in the book *Staré město od domu k domu*. At the entrance to the hotel there is a memorial plaque dedicated to Karel Čapek, which was commissioned by the Society for Old Hradec. The memory of the Hradec Králové grammar school where Čapek studied is preserved through school documents. An interesting topic is the controversy about the reason for Čapek's departure, which is still not clearly resolved among experts. In 1936, the grammar school celebrated its 300th anniversary, and outstanding students such as Karel Čapek were remembered. In 1938-1939, after the declaration of the Protectorate of Bohemia and Moravia, Čapek's memory was also widely celebrated. It is known from surviving school documents that Čapek was an excellent student without any mention of bad behaviour. The records also show that he completed the quartet, as he was presented with his report card on July 15, 1905.

There are also cultural activists in Hradec Králové who help the city to develop. Hasan Zahirović and Ilona Machová organized guided walks about where Karel Čapek stayed in Hradec Králové, along with a short historical presentation of the places and Čapek himself.

Ilona Machová has also published a booklet called *Zamilovaný rebel? Karel Čapek a jeho světová premiéra v Hradci Králové*, which is also intended to educate young children, thanks to the robot puzzle at the end of the booklet. A structured interview with Machová gave us an answer to the question of whether Čapek is portrayed with a more human face in Hradec Králové. Yes, it is, just by using Machová together with her aforementioned brochure. She tries to present Čapek to the public as a normal person with the same problems that most of us have to deal with today. She is using this method to introduce Čapek to students in particular, whose knowledge of the writer and his personal life will be very helpful in increasing their interest in him. In the course of my work, I have found the answer to the question: is it necessary to fight for Čapek at the present time? The answer from her is that it certainly is. Ilona Machová is of the same opinion, and she herself is fighting for him to be etched in people's memories from early childhood, as such an important personality must not be forgotten. She herself tries to fight for him by means of her aforementioned brochure or walks around Hradec with talks about Čapek.

The result of my research on the work of institutions with Karel Čapek's memory is that the Hradec Králové City Library fared best. It has prepared many of the exhibitions and events already mentioned, as well as published literary biographies devoted to Karel Čapek. The other institutions mentioned above also devote themselves to Čapek to a great extent and work with his memory sufficiently so that he is not forgotten and so that he is more and more deeply etched in the memory of the visitors of these institutions and enriches them with new knowledge of which they had no idea until now.